

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ:
ΝΕΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
της Ευαγγελίας Παπασταματίου
(Α.Μ.:1012202103043)

Θέμα: «Κεφαλλονίτες Ευεργέτες: Αφειρηίες, στρατηγικές και στοχεύσεις»

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιάκωβος Μιχαηλίδης
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Θανάσης Χρήστου
Συνεπιβλέπουσα Καθηγήτρια: Ιωάννα - Σουλτάνα Κοτσώρη

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2023

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.....	3
Εισαγωγή.....	4

Α΄ Κεφάλαιο

Ιστορική αναδρομή Κεφαλονιάς.....	6
1.1. Έως το 1953.....	6
1.2. Από το 1953 και εξής.....	7

Β΄ Κεφάλαιο

Οι Ευεργέτες.....	10
2.1. Μαρίνος Κοργιαλένιος.....	10
2.2. Παναγής Βαλλιάνος.....	12
2.3. Γεώργιος Βεργωτής.....	14
2.4. Παναγής Χαροκόπος.....	17
2.5. Ευάγγελος Ραυτόπουλος.....	19

Γ΄ Κεφάλαιο

Ευεργεσίες ανά την Κεφαλονιά.....	21
3.1. Ενέργειες από κρατικές υπηρεσίες	21
3.2. Συμβολή ιδιωτών και εκκλησίας.....	22
3.3. Οικονομική ανασυγκρότηση του νησιού.....	23
3.4. Έρανοι για ανάκαμψη.....	26
3.5. Συνεργασία πολιτών – φορέων για ανάκαμψη.....	29
3.6. Ευεργέτες.....	31
3.7. Ρόλος Κεφαλληνίων εξωτερικού.....	33

Δ΄ Κεφάλαιο

Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση.....	36
4.1. Πετρίτσειος Σχολή.....	37
4.2. Αδελφοί Λιβιεράτοι.....	40
4.3. Αδελφοί Βαλλιάνοι.....	42
4.4. Σχολή Απόρων Παίδων και Εφήβων.....	45
4.5. Βαλλιάνειος Γεωργική Σχολή.....	47
4.6. Βαλλιάνειος Εμποροναυτική Σχολή.....	50

4.7. Κοργιαλένιο Παρθεναγωγείο και Κοργιαλένιο Γυμνάσιο Αρρένων.....	50
4.8. Δημόσια Βιβλιοθήκη Κεφαλονιάς	53
4.9. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών	55
Επίλογος.....	58
Πηγές και Βιβλιογραφία.....	61
Παράρτημα.....	65
Περίληψη.....	68

Πρόλογος

Ο σκοπός της εργασίας είναι να διερευνήσει το έργο των Κεφαλονιτών ευεργετών και να αναδείξει το σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη του νησιού της Κεφαλονιάς. Το έργο τους υπήρξε πολύ σημαντικό τόσο πριν από το μεγάλο σεισμό του 1953 όσο και αργότερα, στο νησί τους, αλλά και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας. Οι Κεφαλονίτες, που αναφέρονται στην εργασία, έφυγαν από το νησί, δημιούργησαν τις δικές τους ναυτιλιακές και όχι μόνο επιχειρήσεις, κι όταν οι κάτοικοι του νησιού είχαν πολύ μεγάλη ανάγκη τους βοήθησαν με διάφορα κληροδοτήματα. Δημιούργησαν ιδιωτικά σχολεία, βιβλιοθήκες και άλλα σημαντικά δημόσια κτίρια. Κάποιοι από τους Κεφαλονίτες ευεργέτες βοήθησαν και στην ανέγερση σημαντικών κτηρίων στην πρωτεύουσα, όπως για παράδειγμα το Μουσείο Μπενάκη, η Εθνική Βιβλιοθήκη και το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Το θέμα αυτό, αποφάσισα να το αναλύσω για δύο προσωπικούς λόγους. Πρώτον, κατάγομαι από την Κεφαλονία από την οικογένεια της μητέρας μου και τα καλοκαίρια τα πέρανα στο νησί, ακούγοντας ιστορίες από την Ενετοκρατία και την απελευθέρωση, καθώς και για τον μεγάλο σεισμό που έπληξε τους Κεφαλονίτες το 1953. Δεν ήταν λίγες οι φορές που άκουγα για τους οικισμούς που είχαν ανεγερθεί εξ ολοκλήρου από έναν άνθρωπο, μετά την καταστροφή τους και για τις ευεργεσίες που γίνονταν στο νησί από «φιλόπατρεις» εφοπλιστές. Παρόλο που δεν μεγάλωσα εκεί, με δικατέχει μια αγάπη για τον τόπο αυτό, όπως φαντάζομαι διακτείχε πριν τόσες δεκαετίες τους αξισημείωτους ευεργέτες της. Οι άνθρωποι αυτοί έχουν στιγματίσει το νησί και τους κατοίκους του και έχουν μείνει στην ιστορία, μαζί με τις ευεργεσίες τους, οι οποίες εκτιμούνται και είναι απαραίτητες μέχρι και σήμερα.

Ο δεύτερος λόγος που ήθελα να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο θέμα είναι η αγάπη που τρέφει η οικογένεια μου για αυτό το νησί. Ο παππούς μου μεγάλωσε εκεί και είχε βιώσει ο ίδιος τα γεγονότα που αναφέρονται στην συγκεκριμένη εργασία. Όχι σαν παρατηρητής ή ερευνητής όπως εγώ, αλλά σαν «αυτόπτης μάρτυρας». Δυστυχώς, δεν μπορούσα να μελετήσω και να αναλύσω τα γεγονότα από πρωτογενείς πηγές καθώς ούτε ο ίδιος, αλλά ούτε και κάποιος από την άμεση οικογένεια του βρίσκεται εν ζωή. Παρ' όλα αυτά, πιστεύω θα το εκτιμούσαν που έστω και αργοπορημένα, ασχολήθηκα και έφερα στο φως ένα μέρος της μακροσκελούς ιστορίας της αγαπημένης τους πατρίδας, της Κεφαλονιάς.

Εισαγωγή

Η ιδεολογία του ευεργετισμού αποτελεί προϊόν του κινήματος του Διαφωτισμού. Τότε, η διάχυτη επιδίωξη της προόδου ήταν που αποτέλεσε το έναυσμα για την ανάδειξη των ευεργετών ως «χρηματοφόρων υποκειμένων» που κάλυψαν συλλογικές ανάγκες, επιδρώντας κατ' αυτόν τον τρόπο τόσο στην κοινωνία όσο και στον μακροπρόθεσμο ιστορικό ορίζοντα.

Αν και φαίνεται σαν εκμετάλλευση των εκσυγχρονιστικών διαθέσεων ελληνικών κυβερνήσεων με κάθε κόστος, με απώτερο στόχο την κερδοσκοπία, υπήρξαν, οι ευεργέτες οι οποίοι ξεκινούσαν από μια ιδεολογική βάση που συγκροτήθηκε ως δυναμική διαδικασία προσφοράς υπό το φως μιας πολιτισμικής κυρίως διασύνδεσης του ελληνισμού με τη Δύση σε υλικό και πνευματικό επίπεδο. Επομένως, οι ευεργέτες ως ιδιότυποι πολιτισμικοί δρώντες μέσα σε ένα κοινωνικό σύστημα το οποίο αποτελείται από ένα σύμπλεγμα προσωπικών και συλλογικών ιδανικών που σε συνδυασμό με άλλους δυναμικούς παράγοντες τους αναδεικνύουν ως ηγετικές προσωπικότητες. Αυτές οι προσωπικότητες συνήθως μένουν στην ιστορία και τους αναγνωρίζεται η ευεργετική λειτουργία.

Αρκετές ήταν οι προσωπικότητες στην Κεφαλονιά, που χαρακτηρίστηκαν ως εθνικοί ευεργέτες. Αυτό συνέβη εξαιτίας της μέριμνας που έλαβαν για τον τόπο τους και λόγω της δωρεάς πολύ μεγάλων ποσών για να ιδρυθούν, ανεγερθούν, λειτουργήσουν και συντηρηθούν αρκετά έργα και υποδομές. Μερικά από αυτά τα έργα ήταν διάφορες εκκλησίες, ορισμένα εκπαιδευτήρια, τα νοσοκομεία, τα μουσεία, τα ορφανοτροφεία, τα στάδια και τα νοσοκομεία. Μερικά από τα πιο σπουδαία ονόματα ήταν ο Βαλλιανός, ο Κοργιαλένιος, ο Βεργωτής, ο Βέγιας, ο Τυπάλδος Μπασιάς, ο Χαρακόπος και αρκετοί ακόμα που βοήθησαν το νησί έπειτα από τον εμφύλιο πόλεμο και τους σεισμούς.

Η εργασία αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η ιστορική αναδρομή του νησιού. Χωρίζεται σε δύο μεγάλες περιόδους, την ιστορία του νησιού πριν από το μεγάλο σεισμό του 1953 και μετά από αυτόν. Το έτος 1953 ήταν πολύ σημαντικό για το νησί της Κεφαλονιάς καθώς τότε έγιναν ισοπεδωτικοί σεισμοί. Το νησί καταστράφηκε ολοκληρωτικά και όσοι από τους κατοίκους επέζησαν προσπάθησαν να χτίσουν από την αρχή τις ζωές τους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρονται τα βιογραφικά των Κεφαλονιτών ευεργετών και πιο συγκεκριμένα του Μαρίνου Κοργιαλένιου, του Παναγή Βαλλιάνου,

του Γεώργιου Βεργωτή, του Παναγή Χαροκόπου και του Ευάγγελου Ραντόπουλου. Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται ο μεγάλος σεισμός του 1953 και οι ανάγκες που είχαν οι κάτοικοι του, ώστε να ορθοποδήσουν. Αναφέρονται στοιχεία για να ανασυγκροτηθεί οικονομικά το νησί και οι έρανοι ώστε να ανακάμψει το νησί. Οι πολίτες και οι φορείς συνεργάστηκαν προκειμένου να ανακάμψει το νησί και αναφέρθηκε ο ρόλος των Κεφαλλήνιων που ζούσαν σε άλλες χώρες. Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας αναφέρεται το έργο των ευεργετών στην εκπαίδευση του νησιού, αλλά γίνεται και αναφορά σε ευεργεσίες εκτος Κεφαλονιάς, όπως για παράδειγμα στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στην Εθνική Βιβλιοθήκη, το κτίριο της οποίας χρηματοδοτήθηκε από τους αδελφούς Βαλλιάνους.

Στον επίλογο της εργασίας συνοψίζονται τα κύρια σημεία της, αναφέρονται οι περιορισμοί της εργασίας και δίνονται προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Α' Κεφάλαιο

Ιστορική Αναδρομή Κεφαλονιάς

1.1. Έως το 1953

Στο τέλος του 18^{ου} αιώνα και στις αρχές του 19^{ου} καθορίστηκε η ιστορία των Ιόνιων νησιών. Έτσι διαμορφώθηκαν και οι ιδεολογικές, στρατιωτικές και πολιτικές συνθήκες στο νησί της Κεφαλονιάς. Οι μεγάλες δυνάμεις βοήθησαν στην τύχη των συγκεκριμένων νησιών, που ορίστηκαν ότι είναι οι νέες τους προστάτες. Μέχρι εκείνη την περίοδο η Κεφαλονιά, καθώς επίσης και τα υπόλοιπα Ιόνια νησιά βρίσκονταν στην Ενετική κατοχή¹.

Οι Ενετοί πήραν αρκετές λανθασμένες αποφάσεις και έτσι ο Ναπολέων Βοναπάρτης αποδέχθηκε ότι η αριστοκρατία του παραιτήθηκε από τα νησιά (Λοβέρδος, 1888). Οι κάτοικοι της Κεφαλονιάς πέρασαν στην κατοχή των Γάλλων (Τσιτσέλης, 1960) και το 1798 οι φρουρές τους παραδόθηκαν στη Ρωσία και την Τουρκία όταν κήρυξαν πόλεμο. Στις 21 Μαρτίου του 1800, υπογράφηκε στην Κωνσταντινούπολη, η συνθήκη ανάμεσα στην Τουρκία και τη Ρωσία, που καθόριζε τη στρατηγική που αναμενόταν να ακολουθηθεί στα Επτάνησα. Τα Ιόνια νησιά ήταν ένα ενιαίο κράτος που βρισκόταν κάτω από την κυριαρχία και την προστασία της Τουρκίας².

Στις 7 Ιουλίου του 1807 ο αυτοκράτορας στη Ρωσία, ο Αλέξανδρος Α, παραχώρησε όλη την κυριότητα στη Γαλλία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα νησιά να περάσουν για μια δεύτερη φορά στην κατοχή της Γαλλίας. Έπειτα από την ήττα του Ναπολέοντα στο Βατερλό, στις 18 Ιουνίου 1815, οι Άγγλοι βρίσκονταν σε μια θέση ισχύος και απαίτησαν να προσαρτηθούν τα νησιά στη δική τους κατοχή. Στις 5 Νοεμβρίου 1815 υπογράφηκε η Συνθήκη ανάμεσα στην Αγγλία, τη Ρωσία, την Αυστρία και την Πρωσία με βάση την οποία τα Επτάνησα ήταν ένα ελεύθερο και ανεξάρτητο κράτος και βρίσκονταν στην άμεση και αποκλειστική προστασία της Αγγλίας. Ονομάζονταν μάλιστα και «Ηνωμένα Κράτη των Ιόνιων Νήσων»³. Η αγγλική προστασία διήρκησε για περίπου μισό αιώνα και χαρακτηρίστηκε από

¹ Ν. Γ. Μοσχόπουλος, *Η παλαιά Κεφαλονιά. Ένας ατελείωτος Αύγουστος*, Αργοστόλι 2004, σ. 15

² Ν. Γ. Μοσχόπουλος, *ό. π.*, σ. 20

³ Γ. Χ. Μοσχόπουλος, *Συνοπτική ιστορία της Κεφαλληνίας*, Κεφαλονιά 1951, σ. 24

εξεγέρσεις, διωγμούς, καταπατήσεις, συλλήψεις, εξευτελισμούς, απαγχονισμούς κι εκτελέσεις⁴.

Έπειτα από το 1689 όπου ξεκίνησε η Γαλλική Επανάσταση δόθηκε ώθηση στους Κεφαλλονίτες ώστε να ξεκινήσουν τον αγώνα τους. Στις 21 Μαΐου του 1864, έγινε η ένωση των νήσων με την Ελλάδα. Ο πόλεμος της Ελλάδας και της Τουρκίας κράτησε δέκα χρόνια και είχε οικονομικές επιπτώσεις σε όλη την ελληνική κοινωνία. Το 1922 έγινε προσπάθεια να ανασυγκροτηθεί και δέχθηκε πρόσφυγες, που προέρχονταν από τη Μικρά Ασία. Μέχρι το 1940 ήταν ήρεμη η κατάσταση στο νησί. Εκείνη τη χρονιά εισήλθαν στο νησί οι Ιταλοί. Στη συνέχεια έγινε κατάληψη της Ελλάδας από τους Γερμανούς και τα επόμενα χρόνια ήταν ιδιαίτερα δύσκολα για το νησί. Έγιναν πάρα πολλές καταστροφές στα κτήρια, σε διάφορους αρχαιολογικούς χώρους και αρκετοί κάτοικοι αποτέλεσαν στόχο των κατακτητών. Μετά τη λήξη του Β Παγκοσμίου Πολέμου, στην Ελλάδα ξεκίνησε ο εμφύλιος πόλεμος⁵.

1.2. Από το 1953 και εξής

Τον Αύγουστο του 1953 ισοπεδώθηκε η Κεφαλονιά καθώς όλοι σχεδόν οι οικισμοί της υπέστησαν πολύ σοβαρές ζημιές λόγω των σεισμών. Αυτό οδήγησε το νησί να αλλάξει ροή στην ιστορία του και είχε πολύ καθοριστικές συνέπειες στην πνευματική, πολιτική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη του τόπου. Ο πρώτος σεισμός ήταν 5,2 ρίχτερ και λίγο αργότερα έγινε ένας νέος 7,2 ρίχτερ. Θεωρείται ότι είναι ο πιο καταστροφικός σεισμός όχι μόνο των Επτανήσων αλλά και ολόκληρης της Ελλάδας. Ο απολογισμός ήταν 49.800 άστεγοι, 730 τραυματίες και 386 νεκρούς. Επιπλέον, 11.182 καταστράφηκαν ολοκληρωτικά και 2.480 σπίτια έπαθαν πολύ σοβαρές ζημιές. Τα δημόσια κτήρια κατέρρευσαν και υπήρξαν πολύ σημαντικές καταστροφές σε ολόκληρο το οδικό δίκτυο. Το Αργοστόλι ήταν η δεύτερη φορά που καταστράφηκε⁶.

Ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων μειώθηκε περίπου κατά 16%. Υπήρχαν φόβοι για την ερήμωση του νησιού και τότε η κυβέρνηση έλαβε τις κατάλληλες στρατηγικές. Όμως αυτό δεν απέτρεψε αρκετούς από τους κατοίκους να πάνε στους συγγενείς τους στην υπόλοιπη Ελλάδα. Τα ορεινά χωριά του νησιού, όπως για παράδειγμα το Κατάρχο, το Τσακαρισιάνο, ο Γέρακας και ο Αφραγιάς καταστράφηκαν ολοσχερώς.

⁴ Γ. Χ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 25

⁵ Γ. Χ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 26

⁶ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, *Μέρες οργής. Αύγουστος του 1953: χρόνου λύσις*, Αργοστόλι 2006, σ. 13

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι κάτοικοι να τα εγκαταλείψουν, προκειμένου να εγκατασταθούν σε παραθαλάσσιες περιοχές και να δημιουργήσουν νέα χωριά, όπως ο Πόρος. Αργότερα αυτά τα νέα χωριά έγιναν τουριστικοί προορισμοί⁷.

Λίγους μήνες έπειτα από το σεισμό ιδρύθηκε στο Αργοστόλι το Υφυπουργείο των Σεισμόπληκτων Νήσων. Έτσι αποφασίστηκε η επαναλειτουργία των σχολείων. Όταν έγινε ο σεισμός επιτράπηκε σε ορισμένους συγγενείς των μόνιμων κατοίκων να επισκεφθούν το νησί, όμως για μόλις 48 ώρες. Τα πλοία μετέφεραν και όλα τα απαραίτητα αγαθά για τους κατοίκους του νησιού προκειμένου να καλυφθούν οι βασικές τους ανάγκες. Το καλοκαίρι της επόμενης χρονιάς ξεκίνησε το καθάρισμα του Αργοστολίου. Ο στρατός ανέλαβε να καθαρίσει όσα σπίτια ή κτίρια είχαν ισοπεδωθεί και όταν έφυγε εκείνος από το νησί, το ίδιο έργο το ανέλαβε το υφυπουργείο. Στη δυτική όχθη του Αργοστολίου, αποφασίστηκε να μεταφερθούν όλα τα μπάτσα και στη συνέχεια να ανεγερθεί το αθλητικό στάδιο⁸.

Εκείνη την περίοδο στην Ελλάδα έγιναν αρκετές προσπάθειες ώστε να ανασυγκροτηθεί και να ορθοποδήσει έπειτα από μια αρκετά δύσκολη περίοδο, όπου έγινε ο πόλεμος, η κατοχή και ο εμφύλιος. Το κράτος δεν μπορούσε να βοηθήσει τα νησιά, που είχαν πληγεί από τους σεισμούς. Όμως βοήθεια από τις μεγάλες δυνάμεις έφτασαν στα νησιά. Τον Οκτώβριο του 1954, η ελληνική κυβέρνηση ξεκίνησε την ανοικοδόμηση ολόκληρου του νησιού⁹.

Αρκετοί ήταν και οι ιδιώτες που βοήθησαν να γίνουν τα κατάλληλα έργα στο νησί. Έκαναν φιλανθρωπίες ή οργάνωσαν εράνους και συγκεντρώθηκαν αρκετά εκατομμύρια δραχμές (205.561.700 δραχμές). Ο αντίστοιχος έρανος στο Βέλγιο ανήλθε στις 450.000.000 δραχμές (Καλογηρά, 1954). Όσοι εφοπλιστές ζούσαν στο νησί το βοήθησαν πολύ σημαντικά ώστε να αναγεννηθεί από τις στάχτες του. Εκείνη την περίοδο δημιουργήθηκαν 15.500 κτίρια, εκ των οποίων τα 12.500 ήταν σπίτια, 220 σχολεία και περίπου 500 καταστήματα. Παράλληλα δημιουργήθηκαν 400 ελαιοτριβεία και 40 κτίρια υγείας και πρόνοιας. Στα τέλη της δεκαετίας ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση της ανοικοδόμησης των κτιρίων έπειτα από το σεισμό και υλοποιήθηκε η συνεισφορά του κράτους σε όλους τους σεισμόπληκτους¹⁰.

⁷ Α. Δεμπόνου, *Το χρονικό του σεισμού του 1953*, Αργοστόλι 1976, σ. 14

⁸ Α. Δεμπόνου, *ό. π.*, σ. 8

⁹ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, *ό. π.*, σ. 35

¹⁰ Ν. Καρπουζής, *Αργοστόλι Κεφαλληνία μεταβολές στη σύγχρονη ζωή μιας επαρχιακής πόλης*, Αθήνα 2009, σ. 53

Η μετανάστευση αυξήθηκε, όπως επίσης και η εγκατάσταση των ατόμων του νησιού, που προέρχονταν από λιγότερο αναπτυγμένα μέρη της χώρας. Έπειτα από το 1970 ξεκίνησε μια νέα περίοδος αναγέννησης και υλοποιήθηκαν πάρα πολλά έργα υποδομής και καλλωπισμού. Από το 1980 κι εξής ξεκίνησε η ανάκαμψη του νησιού και άρχισε να προσελκύει ολοένα και περισσότερους τουρίστες¹¹.

¹¹ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 40

Β' Κεφάλαιο

Οι Ευεργέτες

2.1. Μαρίνος Κοργιαλένιος

Ο Μαρίνος Κοργιαλένιος προερχόταν από μια αριστοκρατική οικογένεια και θεωρήθηκε ότι ήταν μια σπουδαία επιχειρηματική διάνοια. Αναδείχθηκε σε μια πολύ σπουδαία επιχειρηματική φυσιογνωμία στο χρηματιστηριακό χώρο στο Λονδίνο και αγαπούσε πάρα πολύ την πατρίδα του. Έκανε πάρα πολλές δωρεές και κληροδοσίες κι έτσι χαρακτηρίστηκε ως εθνικός ευεργέτης¹².

Γεννήθηκε το 1830 στο Αργοστόλι. Το περιβάλλον γύρω του χαρακτηριζόταν από μια οικονομική αυτοδυναμία και μια κοινωνική ευμάρεια. Όλα αυτά ήταν χαρακτηριστικά που επηρέασαν σε πολύ σημαντικό βαθμό την ανάπτυξη της προσωπικότητας τους. Ο πατέρας του ήταν ο Σπυρίδων Κοργιαλένιος και η μητέρα του η Ρεγγίνα Πήλικα. Όταν ήταν 11 χρονών έχασε τον πατέρα του και ξεκίνησε από τόσο μικρή ηλικία την κοινωνική και επιχειρηματική του πορεία. Το 1846 έφυγε για τη Σμύρνη, που τότε βρισκόταν στην ακμή της στον οικονομικό και πολιτισμικό τομέα. Εργάστηκε ως υπάλληλος σε διάφορα εμπορικά καταστήματα και προσπάθησε να εισέλθει στον εμπορικό κόσμο της πόλης. Λίγο αργότερα μετοίκησε στην Οδησό της Ρωσίας όπου το 1858 δραστηριοποιήθηκε στην εμπορία των σιτηρών και κέρδισε αρκετά χρήματα για να μπορέσει να εδραιωθεί¹³.

Έπειτα το 1861 παντρεύτηκε την κόρη του Γεραλόπουλου, Αγγελική με την οποία όμως δεν απέκτησε παιδιά. Λίγο αργότερα συνεργάστηκε με τον πεθερό του και τον Μπαλή και κέρδισαν όλοι πολύ σημαντικά κέρδη. Όμως λίγο καιρό αργότερα χρεοκόπησε καθώς δεν είχε κάνει τις σωστές τοποθετήσεις. Έτσι το 1872 ξεκίνησε για αυτόν ένας νέος κύκλος στο Λονδίνο. Ξεκίνησε τη δράση του στο χρηματιστήριο και ίδρυσε την εταιρεία «M. Corgialenios & Co» μέσω της οποίας κέρδισε και πάλι αρκετά χρήματα. Μέσω των κινήσεων που έκανε στη συνέχεια, πέτυχε να κερδίσει αρκετά χρήματα και το 1878 έγινε παντοδύναμος. Στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, γνώρισε άνθιση στον κλάδο του και εκτινάχθηκε οικονομικά. Έκανε σπουδαίες κινήσεις με

¹² Π. Ν. Αβραμόπουλος, «Ο υψιπετής εθνικός μας ευεργέτης Μαρίνος Κοργιαλένιος», διαθέσιμο στο: https://media.real.gr/filesystem/Multimedia/pdf/1000_id54925.pdf, ημερομηνία προσπέλασης στις 15.7.2023

¹³ Σ. Α. Θεοτοκάτος, «Κεφαλονιά νησί των ευεργετών», στην ιστοσελίδα: *Ekefalonía*, 30.9.2018, διαθέσιμο στο <https://ekefalonía.gr/kefalonía-nisi-ton-evergeton/>, ημερομηνία προσπέλασης στις 10.8.2023

κρατικά χρεόγραφα, έργα τέχνης και άλλα κοσμήματα, που του αύξησαν περαιτέρω την περιουσία. Η οικονομική του ανάπτυξη τον βοήθησε να έχει ένα πολύ υψηλό κοινωνικό κύρος στον ελληνικό πληθυσμό του Λονδίνου και έγινε ένα σημαντικό μέλος του.

Στη συνέχεια, το 1906-1907 έγινε πρόεδρος της ελληνικής κοινότητας. Το 1876 είχε λάβει και την αγγλική υπηκοότητα, χωρίς όμως ποτέ να σταματήσει την επικοινωνία του με την Ελλάδα. Το 1875 ήταν διευθυντής της αγγλογαλλικής τράπεζας και λίγο αργότερα ίδρυσε τη δική του τράπεζα¹⁴.

Η οικονομική του ανάπτυξη στο Λονδίνο, τον βοήθησε ώστε να στηρίζει οικονομικά και την Ελλάδα, που εκείνη την περίοδο βρισκόταν στο στάδιο της ανόρθωσης και του πρώτου αστικού εκσυγχρονισμού. Έστειλε στο βασιλιά Γεώργιο αρκετά χρήματα προκειμένου να αναγερθούν τα απαραίτητα κτίρια στην Ελλάδα. Δώρισε αρκετά μεγάλα ποσά ώστε να αναγερθούν νοσοκομεία και φιλανθρωπικά ιδρύματα καθώς επίσης και η εθνική πινακοθήκη. Ήθελε οι Έλληνες να καλλιεργήσουν την εικαστική τους παιδεία. Μέσω των χρημάτων, που έκανε δωρεά, μπόρεσε να δημιουργηθεί ένα τμήμα του νοσοκομείου παιδών «Αγία Σοφία», να κατασκευαστούν αναμορφωτικές φυλακές και να ιδρυθεί η σχολή στα προάστια των Αθηνών. Σίγουρα όμως βοήθησε και το Αργοστόλι, την πατρίδα του. Εκεί δημιούργησε την Επαγγελματική Σχολή ενώ έκανε προσπάθεια να βοηθήσει και τους πιο αδύνατους μαθητές της πόλης του μέσω της χορηγίας ενός επάθλου υποτροφιών για να κάνουν μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό.

Η πιο σημαντική όμως ευεργεσία του ήταν η δωρεά στον Εμμανουήλ Μπενάκη, για να αναγερθεί το «Κοργιαλένιο – Μπενάκειο Νοσοκομείο, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός». Η συγκεκριμένη προσφορά ήταν πολύ σημαντική ώστε να αλλάξει και να βελτιωθεί η περίθαλψη στην Ελλάδα¹⁵.

Το 1911 πέθανε στο Λονδίνο. Στη συνέχεια η σωρός του μεταφέρθηκε και ενταφιάστηκε στο Αργοστόλι. Ήταν μία σπουδαία προσωπικότητα, του 19^{ου} αιώνα της Ελλάδας, που επηρέασε σε πολύ σημαντικό βαθμό την κοινωνική ζωή του τόπου.

¹⁴ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.5.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹⁵ Π. Ν. Αβραμόπουλος, «Ο υπειπετής εθνικός μας ευεργέτης Μαρίνος Κοργιαλένιος», διαθέσιμο στο: https://media.real.gr/filesystem/Multimedia/pdf/1000_id54925.pdf, ημερομηνία προσπέλασης στις 15.7.2023

Ο Μ. Κοργιαλένιος, μεταξύ άλλων ευεργετημάτων, προσέφερε στην μνήμη της μητέρας του 1.500 χρυσές δραχμές για αγορά νέου κτιρίου για το νοσοκομείο (1887), βοήθησε τους συμπατριώτες του με 30.000 δραχμές στην αγροτική πανωλεθρία που προκάλεσε ο περονόσπορος (1900), προκήρυξε διαγωνισμό με άθλο 500 δραχμών για συγγραφή βιβλίου με θέμα το έργο του Ιωάννη Καποδίστρια ως θεμελιωτή της Δημοτικής Εκπαίδευσης (1904), προσέφερε 500.000 δραχμές στον Γεώργιο Α΄ για την αναμόρφωση του στρατού αμέσως μετά το Κίνημα στο Γουδί (1909).

Ο Κοργιαλένιος έδωσε στην Κεφαλονιά 94.000 χρυσές λίρες Αγγλίας. Συγκεκριμένα κληροδότησε 1.000 λίρες στον παρακείμενο της πατρικής οικίας του Ιερό Ναό της Αγίας Παρασκευής, 40.000 λίρες για την ίδρυση Κοργιαλενείου Επαγγελματικής Σχολής, 10.000 λίρες για την ίδρυση Κοργιαλενείου Παρθεναγωγείου, στο οποίο παραχώρησε και τα πατρικό

του σπίτι ως στέγη προσθέτοντας άλλες 1000 λίρες για τις απαραίτητες μετατροπές, 10.000 λίρες για την στέγαση Δημοτικών,

Σχολαρχείων και Γυμνασίων, 10.000 για την ίδρυση Κοργιαλενείου Βιβλιοθήκης, 6.000 λίρες για την ίδρυση Αρχαιολογικού Μουσείου και 16.000 λίρες για την αποξήρανση των ελών του Κουτάβου. Η Κοργιαλένιος Επαγγελματική Σχολή δεν ιδρύθηκε ποτέ, καθώς με τον Αναγκαστικό Νόμο 1069/1938 έγινε ανακατανομή των Κοργιαλένιων Κληροδοτημάτων και τα χρήματα μοιράστηκαν στο Παρθεναγωγείο, στην Βιβλιοθήκη και στην αποξήρανση των ελών¹⁶.

2.2. Παναγής Βαλλιάνος

Ο Παναγής Βαλλιάνος ήταν ένας από τους πολύ σημαντικούς Κεφαλονίτες ευεργέτες. Ήταν γόνος μιας μεταλλουργικής οικογένειας. Ανακηρύχθηκε «πατέρας» στον ελληνικό εφοπλισμό. Ήταν χρηματιστής και τραπεζίτης. Μία από τις πιο σημαντικές επενδύσεις που έκανε ήταν η δωρεά στην «Εθνική Βιβλιοθήκη». Έτσι φάνηκε η πολύ μεγάλη του αγάπη για τη χώρα του¹⁷.

¹⁶ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.5.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹⁷ Π. Ν. Αβραμόπουλος, «Ο υψιπετής ευεργέτης της Ελλάδος Παναγής Βαλλιάνος!», διαθέσιμο στο: <https://www.pemptousia.gr/2022/02/o-ipsipetis-evergetis-tis-ellados-panagis-vallianos/>, ημερομηνία προσπέλασης στις 28.7.2023

Γεννήθηκε το 1814 στις Κεραμειές της Κεφαλονιάς, όταν τα Επτάνησα βρίσκονταν υπό αγγλική κυριαρχία. Ήταν το τέταρτο παιδί της οικογένειας του. Ο πατέρας του ήταν ο Αθανάσιος Βαλλιάνος και η Κερασιά Καμπίτση. Οι γονείς του ήταν αγρότες και είχαν μικρή περιουσία. Δεν μπόρεσε να λάβει ιδιαίτερη μόρφωση καθώς από πολύ μικρή ηλικία έπρεπε να εργαστεί. Όμως, αγαπούσε πάρα πολύ τη θάλασσα.

Το 1827, και μόλις στα 13 του χρόνια ξεκίνησε να εργάζεται ως ναύτης στον Γεράσιμο Βεργωτής, που ήταν πλοιοκτήτης στο νησί. Εργάστηκε πολύ σκληρά και το 1846 έγινε καπετάνιος και ξεκίνησε να εμπορεύεται ο ίδιος το φορτίο που κυβερνούσε. Στη συνέχεια μεταγκαταστάθηκε στη Ζάκυνθο όπου ξεκίνησε το εμπόριο και τις εργασίες στις ναυλομεταφορές. Σε συνεργασία με τα αδέρφια του ίδρυσε έναν εμπορικό οίκο. Στη συγκεκριμένη περίοδο της ζωής τους ασχολήθηκε με το εμπόριο και τη μεταφορά των σιτηρών στα μεγάλα λιμάνια της δυτικής Ευρώπης¹⁸.

Το 1858 ο Ανδρέας Βαλλιάνος έφυγε στο Λονδίνο και ξεκίνησε να έχει επίδραση στο διεθνή εμπορικό οίκο. Εγκαταστάθηκε στην «Old Broad Street» 24. Η εταιρεία του ήταν η «Vagliano Brothers Merchants» και ξεκίνησε η πορεία του στο διαμετακομιστικό εμπόριο. Ταυτόχρονα μπορούσε να εκπροσωπήσει και άλλους μεγάλους οίκους. Η εταιρεία του είχε 27 πλοία και συγχρόνως γράφτηκε στο κλαμπ «Baltic». Εκείνη την περίοδο το συγκεκριμένο κλαμπ είχε πολύ υψηλό επιχειρηματικό κύρος. Τα πιο σημαντικά από τα προϊόντα που εμπορευόταν ο Παναγής Βαλλιάνος ήταν το πετρέλαιο κι η σταφίδα. Παράλληλα ασχολήθηκε με αρκετές τραπεζικές υπηρεσίες, όπως για παράδειγμα το «merchant banker» αλλά και το «broker»¹⁹. Ο όγκος των υπηρεσιών ήταν πολύ σημαντικός και τον κατέτασσε στους πιο σημαντικούς ναυλομεσίτες της εποχής του. Έτσι μετατράπηκε σε πατέρα στον ελληνικό εφοπλισμό. Όταν τα αδέρφια του πέθαναν τότε ο ίδιος ανέλαβε να συνεργαστεί με τα ανίψια του.

Πάντα είχε στη σκέψη του να βοηθήσει την Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα την Κεφαλονιά. Για αυτό το λόγο έκανε πάρα πολλές δωρεές και χορηγίες. Ήθελε να συνδράμει τους αδύνατους αλλά και να δημιουργήσει εκπαιδευτικές και πολιτισμικές υποδομές. Το 1872 προσέφερε 150 λίρες για να μετακινηθεί το λείψανο του Αδαμάντιου Κοραή από το Παρίσι στην Ελλάδα. Παράλληλα έκανε κενοτάφιο στο

¹⁸ Π. Ν. Αβραμόπουλος, «Ο υψιπετής ευεργέτης της Ελλάδος Παναγής Βαλλιάνος!», διαθέσιμο στο: <https://www.pemptousia.gr/2022/02/o-ipsipetis-evergetis-tis-ellados-panagis-vallianos/>, ημερομηνία προσπέλασης στις 28.7.2023

¹⁹ Α., Μαζαράκης, Βιογραφία των ενδόξων ανδρών της νήσου Κεφαλληνίας, Αθήνα 1999, σ. 136

Παρίσι και ανεργήθηκε ανδριάντας και μανσωλείο στην Αθήνα. Ανέλαβε να εκδώσει και να διανείμει στα σχολεία της Ελλάδας τα συγγράμματα του.

Το 1884 στην Κεφαλονιά δώρισε 500 λίρες και άλλα τόσα το 1888. Έτσι μπόρεσε να ανοικοδομηθεί και να λειτουργήσει το νοσοκομείο στο Αργοστόλι. Έκανε προσπάθειες να αναλάβει ο φίλος του, επίσκοπος Κεφαλονιάς, ο Γερμανός Καλλιγιάς. Στο έργο του βοήθησαν ο γιος του αδερφού του Ανδρέας Βαλλιάνος και ο αδερφός του Μαρής. Το 1884 ο Παναγής δώρισε στον Χαρίλαο Τρικούπη 1.000.000 φράγκα για να αναγερθεί η Εθνική Βιβλιοθήκη. Ο φίλος του, επίσκοπος Γερμανός Καλλιγιάς, δώρισε χρήματα ώστε να αναγερθεί το Μητροπολιτικό Μέγαρο και τα γραφεία της Ιεράς Συνόδου²⁰.

Στη συνέχεια έγιναν ορισμένες φυσικές καταστροφές στην Κεφαλονιά και πάλι βοήθησε. Μετά τη γρίπη του 1896, δώρισε 2.000 λίτρες για να προμηθευτούν το απαραίτητο υγειονομικό υλικό και να περιθαλπτούν οι άρρωστοι. Το 1900 δώρισε 200.000 δραχμές και τόνωσε τους αγρότες από τον περονόσπορο. Την ίδια ευαισθησία, έδειξε και την επόμενη χρονιά όπου οι φυσικές καταστροφές τόσο στην Κεφαλονιά όσο και στην Κέρκυρα δημιούργησαν λιμό στο νησί και κατέστρεψαν την παραγωγή του σιταριού²¹.

Η πολιτεία τον τίμησε δίνοντας του το παράσημο του «Ανώτερου Ταξίαρχη» στο Τάγμα του Σωτήρα. Στις 25 Ιανουαρίου του 1902 πέθανε σε ηλικία 88 ετών. Ενταφιάστηκε στο μανσωλείο της οικογένειας, στο ελληνικό τμήμα του νεκροταφείου «West Norwood».

2.3. Γεώργιος Βεργωτής

Ο Γεώργιος Βεργωτής γεννήθηκε το 1893 στην Κεφαλονιά και υπήρξε μέλος μιας ναυτιλιακής οικογένειας. Η οικογένεια του, είχε ξεκινήσει τις δράσεις της το 1583. Ήταν ο τρίτος γιος και συνολικό το πέμπτο παιδί. Ο πατέρας του ήταν ο Χαράλαμπος ή Ρόκος Βεργωτής²².

Το χωριό γέννησης του ήταν τα Κουρκουμελάτα και τα παιδιά του χρόνια ήταν κοντά στη θάλασσα. Εκεί ολοκλήρωσε την πρωτοβάθμια εκπαίδευση κι έπειτα επειδή

²⁰ Α., Μαζαράκης, ό. π., σ. 136-137

²¹ Π. Ν. Αβραμόπουλος, «Ο υψιπετής ευεργέτης της Ελλάδος Παναγής Βαλλιάνος!», διαθέσιμο στο: <https://www.pemptousia.gr/2022/02/o-ipsipetis-evergetis-tis-ellados-panagis-vallianos/>, ημερομηνία προσπέλασης στις 28.7.2023

²² Άγνωστος, «Γεώργιος Βεργωτής», στην ιστοσελίδα: *Greek Shipping Hall of Fame: Το Πάνθεον της Ελληνικής Ναυτιλίας*, διαθέσιμο στο: <https://greekshippinghalloffame.org/?inductee=georgios-r-vergotis&lang=el>, ημερομηνία προσπέλασης στις 27.07.2023

ο πατέρας του ήθελε να έχουν τα παιδιά του, μια όσο γινόταν καλύτερη εκπαίδευση, τον έστειλε στην Κωνσταντινούπολη, για να φοιτήσει στη Ροβέρτειο Σχολή. Εκεί έμαθε πάρα πολλές γλώσσες.

Στη συνέχεια πήγε στη Μασσαλία για να φοιτήσει στην Εμπορική Ακαδημία. Σε αυτήν απέκτησε γνώσεις σχετικά με τη ναυτιλία, που τον βοήθησαν πάρα πολύ σε ολόκληρη την επαγγελματική του δραστηριότητα. Στο λιμάνι της Ουαλίας είχαν ήδη εγκατασταθεί αρκετές ελληνικές ναυτιλιακές εταιρείες, προκειμένου να ελέγχουν το πλοία που εμπορεύονταν το κάρβουνο. Έπειτα από την ένταξη του στην οικογενειακή επιχείρηση, ξεκίνησε να διοικεί το γραφείο της «Vergottis Ltd» κατά τη διάρκεια του πρώτου παγκοσμίου πολέμου²³.

Το 1921, πέθανε ο μεγαλύτερος αδελφός του Γεράσιμος και τρία χρόνια αργότερα πραγματοποιήθηκε η μεταφορά της εταιρείας στο Λονδίνο. Μαζί με τον Παναγή και τον Ανδρέα, ο Γεώργιος αγόρασε πάρα πολλά πλοία σε ιδιαίτερα χαμηλές τιμές από το 1928 ως το 1933. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονταν τα φορτηγά Αιγαίον, Ρόκος, Ικάριον και Σπύρος.

Κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας, επέκτεινε τις δραστηριότητες του στη Νέα Υόρκη όπου κι εγκαταστάθηκε. Στους ναυτιλιακούς κύκλους της Αμερικής έγινε πολύ γνωστός και όλοι τον σεβόντουσαν γιατί είχε αρκετές γνώσεις κι ήταν ακέραιος χαρακτήρας, εφευρέτης και γενναιοδωρος. Διατήρησε τα γραφεία της εταιρείας τόσο στο Λονδίνο όσο και στον Πειραιά και ίδρυσε την εταιρεία «Universal Maritime Carriers». Ως την έναρξη του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου το συγκεκριμένο γραφείο διαχειριζόνταν 12 πλοία. Αρκετά από τα πλοία του Βεργωτή συμμετείχαν στις συμμαχικές δυνάμεις κατά τη διάρκεια του πολέμου, που προκάλεσε πολύ σημαντικές ζημιές στον ελληνικό στόλο. Η εταιρεία έχασε πάνω από τα μισά καράβια της και πιο συγκεκριμένα το Σπύρο, την Έμμου, το Μεμά, το Ρόκο, το Αιγαίον, τον Ανδρέα και το Ικάριον²⁴.

Μετά το τέλος του πολέμου, ο Βεργωτής, μαζί με άλλους εφοπλιστές στη Νέα Υόρκη έκανε προσπάθειες ώστε να αναβιώσει η ελληνική εμπορική ναυτιλία. Τρία πλοία διατέθηκαν σε Έλληνες πλοιοκτήτες. Έπειτα πήρε και το Ionía Trader. Στα χρόνια μετά τον πόλεμο η εταιρεία «Universal» αποχώρησε από τις οικογενειακές

²³ Α., Μαζαράκης, ό. π., σ. 233

²⁴ Άγνωστος, «Γεώργιος Βεργωτής», στην ιστοσελίδα: *Greek Shipping Hall of Fame: Το Πάνθεον της Ελληνικής Ναυτιλίας*, διαθέσιμο στο: <https://greekshippinghalloffame.org/?inductee=georgios-r-vergotis&lang=el>, ημερομηνία προσπέλασης στις 27.07.2023

ναυτιλιακές επιχειρήσεις του Βεργωτή. Έπειτα εκείνος αγόρασε ένα δεξαμενόπλοιο κι ήταν από τους πρώτους Έλληνες που ξεκίνησαν να μεταφέρουν πετρέλαιο. Αναγνώρισε την ανάγκη για ολοένα και περισσότερα δεξαμενόπλοια και έτσι παρήγγειλε κάποια από την Ιαπωνία. Ανάμεσα στο 1952 και το 1966 η «Universal» παρέλαβε επτά δεξαμενόπλοια και έξι πλοία που μπορούσαν να μεταφέρουν ξηρό φορτίο.

Παρόλο που έζησε ένα μεγάλο μέρος της ζωής του στη Νέα Υόρκη, ήταν γνήσιος πατριώτης, με την έννοια ότι σκεφτόταν πάρα πολύ τον τόπο του. Ως την έναρξη της δεκαετίας του 1960 η εταιρεία είχε περίπου 20 πλοία. Οι στενοί δεσμοί του με την Κεφαλονιά, τον οδήγησαν να έχει σε αρκετά από τα πλοία του ναυτικούς που προέρχονταν από το νησί του²⁵.

Ο Βεργωτής προσέφερε πάρα πολλά στο νησί του, μετά το σεισμό του 1953, όπου ισοπεδώθηκαν αρκετά κτίρια. Τα επόμενα χρόνια προσέφερε ένα σημαντικό μέρος του πλούτου και των υπηρεσιών τους ώστε να δημιουργηθούν και πάλι τα σπίτια στο χωριό του και να ανοικοδομηθούν οι υποδομές στην πρωτεύουσα του νησιού, το Αργοστόλι. Στέγασε άμεσα τους σεισμοπαθείς και σε λιγότερο από πέντε χρόνια κατάφερε να κατασκευάσει 50 νέα σπίτια, μια εκκλησία, ένα σχολείο, ένα αστυνομικό τμήμα, ένα εστιατόριο, ένα ιατρείο, ένα πολιτιστικό κέντρο κι ένα στάδιο. Έδωσε χρήματα για να ανακαινιστούν οι εκκλησίες στα κοντινά χωριά. Στο Αργοστόλι δώρισε χρήματα προκειμένου να επισκευαστεί η κατοικία του Μητροπολίτη, να κατασκευαστεί το στάδιο και να δημιουργηθεί η Κοργιαλένειος Βιβλιοθήκη καθώς επίσης και άλλα κτίρια, που ήταν απαραίτητα για την εύρυθμη λειτουργία του νησιού.

Το Δεκέμβριο του 1964, η Ακαδημία των Αθηνών του έδωσε το χρυσό μετάλλιο, ανακηρύσσοντας τον μεγάλο ευεργέτη της Κεφαλονιάς. Ο ίδιος πίστευε ότι απλά έκανε το καθήκον του απέναντι στους κατοίκους του νησιού. Το 1938 ο Βεργωτής παντρεύτηκε τη Μαρία Μαρινίδη. Τον Αύγουστο του 1965 πέθανε και η ίδια δημιούργησε το ίδρυμα του Γεωργίου Βεργωτή, εις μνήμην του. Το συγκεκριμένο ίδρυμα μέχρι σήμερα συνεχίζει το φιλανθρωπικό του έργο²⁶.

²⁵ Α., Μαζαράκης, ό. π., σ. 239

²⁶ Άγνωστος, «Γεώργιος Βεργωτής», στην ιστοσελίδα: *Greek Shipping Hall of Fame: Το Πάνθεον της Ελληνικής Ναυτιλίας*, διαθέσιμο στο: <https://greekshippinghalloffame.org/?inductee=georgios-r-vergotis&lang=el>, ημερομηνία προσπέλασης στις 27.07.2023

2.4. Παναγής Χαροκόπος

Η οικογένεια Χαροκόπου έχει τις ρίζες της στην Κεφαλονιά και γενάρχη της είναι ο Σπυρίδων Μαυροκέφαλος, ο οποίος έζησε τον 16ο αιώνα²⁷. Από τον γιο του Γεράσιμο, ένα άτομο χαρούμενο, ευχάριστο και επιρρεπές στα γλέντια, τον οποίο οι κάτοικοι του νησιού τού “κόλλησαν” την προσωνυμία “Χαροκόπος”, μεταβλήθηκε το επίθετό τους, το οποίο διατηρήθηκε έκτοτε και στους απογόνους του²⁸.

Ο Παναγής Χαροκόπος γεννήθηκε το 1835 στην Πλαγιά Ερίσου της Κεφαλονιάς και πέθανε το 1911 στην Αθήνα. Στη διάρκεια της ζωής του έζησε στην Αθήνα, την Κεφαλονιά, την Κωνσταντινούπολη και τη Ρουμανία²⁹. Ήρθε από τη Ρουμανία στην Ελλάδα μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας το 1881 και αγόρασε έξι μεγάλα τσιφλίκια 80.000 στρεμμάτων στη Θεσσαλία, μεταξύ των οποίων και αυτό στο οποίο έχτισε τον περίφημο Πύργο³⁰.

Στην ηλικία των 20 ετών εγκαταστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη και εργάστηκε κοντά σε συμπατριώτες του. Έπειτα από ένα μικρό χρονικό διάστημα αναχώρησε για τη Ρουμανία και ακολούθησε τα βήματα αρκετών Ελλήνων. Προσέφερε πάρα πολλές ευκαιρίες στους συμπατριώτες του ώστε να πλουτίσουν³¹.

Ένα μεγάλο μέρος της επαγγελματικής του καριέρας ασχολήθηκε με το εμπόριο των σιτηρών καθώς επίσης και με την καλλιέργεια των μεγάλων κτημάτων. Ασχολήθηκε αρκετά με το να εισάγει νέες πρακτικές στην καλλιέργεια και έγινε σύμβουλος του Καρόλου Α της Ρουμανίας πάνω σε αγροτικά ζητήματα. Λίγο πριν να αναχωρήσει από την Ελλάδα το 1899, δημιούργησε το ίδρυμα που μπορούσε να δώσει προίκα στις κόρες των Ρουμάνων χωρικών. Το 1900 το ίδρυμα αναγνωρίστηκε από τα ρουμανικά νομοθετικά σώματα και τον ανακήρυξαν σε ευεργέτη. Το 1899 με δική του πρωτοβουλία έγινε η ανέγερση της Ελληνικής Εκκλησίας στο Βουκουρέστι. Ο συγκεκριμένος ναός αφιερώθηκε στην Θεοτόκο και είναι νεοκλασσικού ρυθμού. Σε

²⁷ Ε. Γεωργιτσογιάννη, *Παναγής Α. Χαροκόπος 1835-1911. Η ζωή και το έργο του*, Αθήνα 2000, σ. 15

²⁸ Άγνωστος, «Πύργος Χαροκόπου: Η ιστορία πίσω από το εντυπωσιακό κονάκι όπου έζησε η Μελίνα Μερκούρη μετά τον γάμο της με τον Θεσσαλό γεωκτήμονα», στην ιστοσελίδα: *Briefing News*, 22.8.2022, διαθέσιμο στο <https://www.briefingnews.gr/ellada/pyrgos-harokopoy-i-istoria-piso-apytyposiako-konaki-opoy-ezise-i-melina-merkoyri-meta-ton>, ημερομηνία προσπέλασης στις 23.04.2023

²⁹ Ε. Γεωργιτσογιάννη, ό. π., σ. 15.

³⁰ Άγνωστος, «Πύργος Χαροκόπου: Η ιστορία πίσω από το εντυπωσιακό κονάκι όπου έζησε η Μελίνα Μερκούρη μετά τον γάμο της με τον Θεσσαλό γεωκτήμονα», στην ιστοσελίδα: *Briefing News*, 22.8.2022, διαθέσιμο στο <https://www.briefingnews.gr/ellada/pyrgos-harokopoy-i-istoria-piso-apytyposiako-konaki-opoy-ezise-i-melina-merkoyri-meta-ton>, ημερομηνία προσπέλασης στις 23.4.2023

³¹ Ε. Γεωργιτσογιάννη, ό. π., σ. 34.

αυτόν συνδυάζονται στοιχεία από την αρχαιοελληνική αρχιτεκτονική και από τη βυζαντινή. Έτσι στο ναό διακρίνονται στοιχεία για τη διαχρονικότητα³².

Έπειτα εγκαταστάθηκε στην Αθήνα και δημιούργησε το Μέγαρο Χαροκόπου, που πουλήθηκε στον Εμμανουήλ Μπενάκη το 1910. Σε αυτό σήμερα στεγάζεται το Μουσείο Μπενάκη. Αγόρασε πέντε τσιφλίκια στη Θεσσαλία και έτσι δημιουργήθηκε ο «Πύργος του Χαροκόπου», που ήταν έργο του Αναστάσιου Μεταξά. Η Μελίνα Μερκούρη παντρεύτηκε έναν από τους ανιψιούς του. Ο Παναγής Χαροκόπος ασχολήθηκε επισταμένως με τον τρόπο με τον οποίο μπορούσε να εκσυγχρονιστεί η γεωργία και έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για να επιλυθεί το αγροτικό ζήτημα. Ήταν ιδρυτικό μέλος του διοικητικού συμβουλίου στη Λαϊκή Τράπεζα και στην Εθνική. Το 1910 έλαβε την απόφαση να ασχοληθεί με τα κοινά και την ίδια χρονιά εξελέγη βουλευτής με το κόμμα του Ελευθέριου Βενιζέλου³³.

Ανέπτυξε μια πολύ σπουδαία κοινωφελή δραστηριότητα. Δημιούργησε μέσω των χρημάτων του τη Χαροκόπειο σχολή στην Αθήνα, το Χαροκόπειο Εργαστήριο και το Προικώο Ίδρυμα στην Κεφαλονιά, την Πρακτική Γεωργική Σχολή στα Φάρσαλα και τις Πανθεσσαλικές Γεωργικές εκθέσεις στη Θεσσαλία κι έκανε πάρα πολλές δωρεές στη Γεωργική Εταιρεία, την Πολυκλινική των Αθηνών, στον Οίκο των Τυφλών και στη Βιοτεχνική Εταιρεία. Κάποια από αυτά τα έργα έγιναν από τον αδερφό του, Σπυρίδωνα Χαροκόπο, που ήταν γενικός κληρονόμος κι εκτελεστής της διαθήκης του³⁴.

Συνέβαλε στο να αναπτυχθούν οι τομείς της εκπαίδευσης που υστερούσαν. Ιδιαίτερα συνέβαλε στην ανάπτυξη της τεχνικής και της επαγγελματικής εκπαίδευσης καθώς επίσης και της γεωργίας αλλά και της βιοτεχνίας. Ο βασιλιάς Γεώργιος Α τον παρασημοφόρησε. Το κύριο έργο του ήταν να ιδρύσει τη Χαροκόπειο Σχολή, που εκπαίδευε τις γυναίκες και παρείχε θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις για το σπίτι και την καθημερινή ζωή. Αυτός ο τομέας αναπτυσσόταν ήδη σε πολλές χώρες της Αμερικής και της Ευρώπης, κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα³⁵.

Το 1906 αγόρασε στην Καλλιθέα Αττικής ένα οικόπεδο 20 στρεμμάτων όπου στη συνέχεια δημιούργησε μια σχολή με βάση τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Ανέθεσε το σχεδιασμό του κτηρίου στον Αναστάσιο Μεταξά και συμβουλευτήκε αρκετούς

³² Ε. Γεωργιτσογιάννη, ό.π., σ. 35.

³³ Ε. Γεωργιτσογιάννη, ό.π., σ. 40.

³⁴ Ε. Γεωργιτσογιάννη, ό.π., σ. 42.

³⁵ Ε. Γεωργιτσογιάννη, ό.π., σ. 50.

εκλεκτούς εκπαιδευτικούς εκείνης της περιόδου, όπως τον Αριστοτέλη Κουρτίδη, που ήταν καθηγητής στο Αρσάκειο και του Γεώργιου Δροσίνη, που ήταν ποιητής και γενικός επιθεωρητής της δημοτικής εκπαίδευσης. Παράλληλα έλαβε πολύ σοβαρά υπόψη του αρκετά καταστατικά σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η συγκεκριμένη σχολή ξεκίνησε τη λειτουργία της το 1929 και φρόντιζε να εκπαιδεύσει το προσωπικό στον κλάδο της Οικιακής Οικονομίας. Το 1981 η κόρη του Ευανθία, ίδρυσε το ίδρυμα Σπύρου Χαροκόπου και Ευανθίας Χαροκόπου προκειμένου να υποστηρίξει τη σχολή, που λειτούργησε ως τη δεκαετία του 90. Σε αυτό το χώρο λειτούργησε το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο από τη δεκαετία του 90 κι εξής³⁶.

2.5. Ευάγγελος Ραυτόπουλος

Μια εντελώς διαφορετική περίπτωση υπήρξε ο Ευάγγελος Ραυτόπουλος, που καταγόταν από την Έρισο. Γεννήθηκε το 1858 και ήταν ο μικρότερος από τα 4 αδέρφια του. Ο πατέρας του ήταν μικροκτηματίας και στο επάγγελμα ήταν νοτάριος, συμβολαιογράφος. Παρακολούθησε τις εγκύκλιες σπουδές του στο χωριό του και λόγω των οικονομικών δυσκολιών στην οικογένεια του μετανάστευσε στο Καρατάσι στις Ινδίες. Εκεί πέθανε έχοντας εργαστεί για 35 έτη ως υπάλληλος στο υποκατάστημα των αδελφών Ράλλη. Λίγους μήνες πριν το θάνατο του είχε συντάξει τη διαθήκη του. Αποτελούνταν από 20 άρθρα και αφού δεν είχε δική του οικογένεια, κληροδότησε ολόκληρη την περιουσία του στο χωριό του και στους συγχωριανούς του. Η περιουσία του αποτελούνταν από ακίνητα και στρέμματα ελαιώνων και αμπελώνων, που τα είχε αποκτήσει είτε από κληροδοτήματα είτε από αγοραπωλησίες. Η κινητή του περιουσία προήλθε από την εργασία του και ήταν 14.375 λίρες ή αλλιώς 5.390.625 δραχμές³⁷.

Ο Ραυτόπουλος εργάστηκε πάρα πολλά χρόνια και σε δύσκολες και ανθυγιεινές συνθήκες. Μεταξύ άλλων στη διαθήκη του πρόβλεψε να προικοδοτηθούν τα άπορα κορίτσια του χωριού του, η φτωχή υπηρέτρια και ο γιατρός του αδελφού του. Παράλληλα έλαβαν χρήματα οι εκκλησίες του χωριού, το Οικονομικό Συσσίτιο στο Αργοστόλι και κληροδότησε τους ακτήμονες γεωργούς, που θεώρησε ότι τη γη που καλλιεργούσαν ήταν στην ιδιοκτησία τους. Η διαθήκη του έδειξε πως ήταν ένας έντιμος

³⁶ Ε. Γεωργιτσογιάννη, ό. π., σ. 35

³⁷ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.5.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

κι ολιγαρκής άνθρωπος. Είχε ανοιχτούς ορίζοντες κι ήταν οραματιστής³⁸. Η πιο σημαντική από τις κληροδοσίες που έκανε αφορούσε την εκπαίδευση. Οραματίζονταν ένα σχολείο με προαύλιο, γυμναστήριο, υπόστεγο για τους μαθητές κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων, διαμόρφωση ενός πολύ καλού κήπου και πρόνοησε ώστε οι εκπαιδευτικοί να διαμένουν στο ισόγειο του κτηρίου. Το κατάλληλο οικόπεδο για να δημιουργηθεί το συγκεκριμένο σχολείο ήταν υπερυψωμένο προκειμένου το σχολείο να είναι ευάερο και ευήλιο. Την ανοικοδόμηση του κτηρίου την ανέλαβε εργολάβος του νησιού και υποστήριξε ότι δεν έπρεπε να γίνουν εκπτώσεις στις δαπάνες.

Η κατασκευή του κτηρίου χρειάστηκε να γίνει με τη μισή από τη χρηματική του περιουσία, δηλαδή 7.500 λίρες. Προκειμένου να γίνει αντιληπτό το ύψος του ποσού που κληροδοτήθηκε, αξίζει να σημειωθεί ότι η κατασκευή ενός εξατάξιου σχολείου ήταν 80.000 δραχμές ενώ η κληροδοσία αντιστοιχούσε σε 2.812.500 δραχμές³⁹. Στο άρθρο 14 της διαθήκης του, έγραψε ότι ήθελε στην κεντρική είσοδο του κτηρίου να βρίσκεται το όνομα του καθώς επίσης και το έτος κατασκευής. Οι αίθουσες του κτηρίου ήθελε να είναι ψηλοτάβανες, με μεγάλα και φωτεινά παράθυρα και μικρούς υαλοπίνακες. Το όποιο πλεόνασμα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί για τις επισκευές του κτηρίου. Έκανε πολύ συχνή αναφορά σε αυτό το σχολείο, σε τουλάχιστον 4 από τα 20 άρθρα της διαθήκης του. Έτσι φάνηκε ότι φρόντιζε ιδιαίτερα και νοιάζονταν για την εκπαίδευση της Κεφαλονιάς⁴⁰.

³⁸ Α., Μαζαράκης, ό. π., σ. 300

³⁹ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.5.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

⁴⁰ Α., Μαζαράκης, ό. π., σ. 301

Γ' Κεφάλαιο

Ευεργεσίες ανά την Κεφαλονιά

3.1. Ενέργειες από κρατικές υπηρεσίες

Ο σεισμός έγινε το καλοκαίρι του 1953 κι έτσι έπρεπε να ληφθούν σχετικά γρήγορα οι αποφάσεις ώστε να προφυλαχθούν οι κάτοικοι του νησιού στον επερχόμενο χειμώνα. Ήταν όμως πάρα πολλοί οι κάτοικοι που χρειάζονταν σπίτι, φαγητό, ρούχα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης. Στον Μέτελα εγκαταστάθηκαν οι υπηρεσίες για τους σεισμόπληκτους και οι ίδιοι τους αντιμετώπιζαν ως μια λέπρα, ως κάτι που αποτελούσε κοινωνική απειλή⁴¹.

Η ελληνική κυβέρνηση έθεσε το στρατιωτικό διοικητή του νησιού, Ιατρίδη αρχηγό. Κήρυξε τον στρατιωτικό νόμο προκειμένου να αποφευχθούν οι βιαιοπραγίες και οι λεηλασίες στο νησί τόσο στα γκρεμισμένα καταστήματα όσο και στα ερειπωμένα σπίτια. Έγιναν οι κατάλληλες ενέργειες προκειμένου όσα κτίρια μπορούσαν να διασωθούν και να μην προκληθούν νέα θύματα⁴².

Αρχικά ξεκίνησαν τις ανατινάξεις στη Βασιλίσσης Σοφίας. Εκεί ήταν τα πιο καλά αρχοντικά της πόλης. Τα ισόγεια τους ήταν στέρεα ενώ ο πρώτος όροφος είχε διαλυθεί ή γκρεμιστεί. Κάποια έπειτα από σχετικές εργασίες μπορούσαν να γίνουν μνημεία. Όμως αν δεν ξεσηκωνόταν οι κάτοικοι τότε θα είχαν δημιουργηθεί σε ένα σωρό από σκουπίδια. Τα σπίτια που βρισκόταν γύρω από την πλατεία των Μέτελων δεν κατεδαφίστηκαν. Πολλά σπίτια ήταν κατασκευασμένα από μπετόν αρμέ στους εξωτερικούς χώρους, δηλαδή τα μπαλκόνια, τις βεράντες και τις ταράτσες. Σε αυτά δεν μπορούσαν να γίνουν οι κατάλληλες παρεμβάσεις καθώς δεν διέθεταν κολόνες για να συγκρατήσουν τη μάζα του σπιτιού που ήταν μετέωρη⁴³.

Στη συνέχεια έγιναν προσπάθειες προκειμένου να αδειάσει η πόλη από τους κατοίκους. Έτσι υπήρξαν ριζικές και καταστροφικές επιπτώσεις στους πολίτες, τα σπίτια, τα μαγαζιά, τα αρχεία, τις τράπεζες, τις δημόσιες υπηρεσίες κλπ⁴⁴. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας και των Αθηνών έδωσε τα κατάλληλα κίνητρα ώστε να γίνουν οι κατάλληλες εργασίες. Έγιναν ενέργειες ώστε να διασωθούν τα κειμήλια. Στάλθηκε

⁴¹ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 35

⁴² Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 36

⁴³ Α. Δεμπόνου, *Το χρονικό του σεισμού του 1953*, σ. 124

⁴⁴ Ν. Καρπουζής, ό. π., σ. 44

ένας επιθεωρητής που βοήθησε στη συγκέντρωση των υπαλλήλων και τους ενθάρρυνε ώστε να παραμείνουν στη θέση τους. Η τράπεζα θα επαναλειτουργούσε και πάλι και με βάση τα στοιχειώδη βιβλία. Σε κάθε υπάλληλο δόθηκε επιπλέον ενίσχυση αξίας 15.000 δραχμών ώστε να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες για επισιτισμό και στέγαση. Κάθε υπάλληλος παροτρύνθηκε να υπογράψει μια δήλωση σχετικά με το ότι αν έλειπε από την εργασία του τότε θα σήμαινε ότι παραιτούνταν. Ο επιθεωρητής χρειαζόταν να τα κάνει όλα αυτά χωρίς να ασκήσει βία, χωρίς να απαγορεύσει συγκεκριμένες συμπεριφορές και χωρίς να κάνει παράλογες διαταγές⁴⁵.

Δημιουργήθηκε πρόβλημα σε σχέση με διάφορες υπηρεσίες που στεγάζονταν στα ιδιωτικά κτίρια. Ούτε όμως και στο τελωνείο δημιουργήθηκαν θέματα. Τα πιο σημαντικά θέματα εντοπίστηκαν στο Μέγαρο, όπου στεγάζονταν τα Δικαστήρια, το Ταχυδρομείο, το Δημαρχείο, το ταμείο, το Αρχαιοφυλάκιο και η Εφορία. Τα ιδιωτικά κτίρια ήταν πιο εύκολο να έχουν δυνατότητα διόδου⁴⁶. Το περιεχόμενο όμως του Μεγάρου, στο οποίο σκοτώθηκαν 14 άτομα, κατάφερε να διασωθεί παρόλο που βρισκόταν σε άθλια κατάσταση. Το συμβούλιο είχε σκορπίσει και ο πρόεδρος της Μητρόπολης, που είχε μείνει μόνος του έπρεπε να διαχειριστεί τις ευθύνες της επιτροπής που είχε τεθεί από την ελληνική κυβέρνηση. Η βιβλιοθήκη του νησιού είχε 30.000 τόμους βιβλίων κι ήταν ετοιμόρροπη. Για αυτό το λόγο έπρεπε να εκκενωθεί με συγκεκριμένο σύστημα ώστε να διασφαλιστεί η διάσωση των βιβλίων της⁴⁷.

3.2. Συμβολή ιδιωτών και εκκλησίας

Οι ιδιώτες βοήθησαν το νησί, χωρίς να χρειαστεί να ακουστεί η πολύτιμη συμβολή τους. Ήταν άνθρωποι που αγαπούσαν πολύ την Κεφαλονιά και χωρίς μέσα ή άλλους πόρους βοήθησαν στο να αδειάσει το νησί και να γίνει η κατάλληλη ταξινόμηση, όπου μπορούσαν. Καταστράφηκε αρκετή από την περιουσία των κατοίκων του νησιού και κυρίως κειμήλια. Οι οροφές των σπιτιών τους, που είχαν δημιουργηθεί από τους Ιταλούς σωριάστηκαν⁴⁸.

Οι εκκλησίες καταστράφηκαν κι αυτές. Η ζημιά που έπαθαν ήταν ανυπολόγιστη και ανεπανόρθωτη. Έστειλαν αντικαταστάτη, που όμως ασχολήθηκε περισσότερο με τη ψυχική κατάσταση των σπιτιών παρά με την αποκατάσταση των

⁴⁵ Ν. Καρπουζής, ό. π., σ. 44

⁴⁶ Ν. Γ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 55

⁴⁷ Ν. Καρπουζής, ό. π., σ. 45

⁴⁸ Α. Καλογηρά, *Η Κεφαλληνία*, Αθήνα 1954, σ. 54

ζημιών. Άλλες ασχολίες του ήταν οι πιστοί να προσευχηθούν και να συσπειρωθούν γύρω από την εκκλησία⁴⁹.

Το αρχείο της αρχιεπισκοπής δεν διασώθηκε. Η καταστροφή του ολοκληρώθηκε από την απειρία, την κακή συντήρηση και την αδιαφορία της διοίκησης της εκκλησίας. Άλλα αντικείμενα που καταστράφηκαν ήταν τα ιερά σκεύη, τα άμφια, τα λειτουργικά βιβλία και τα χρυσά δισκοπότηρα. Όσον αφορά τους καθολικούς Χριστιανούς πάλι υπήρξαν πάρα πολύ μεγάλες καταστροφές στις εκκλησίες τους και στους θησαυρούς. Όμως οι ευθύνες για την διάσωση τους ήταν πιο ευνοϊκές και πιο μεγάλες⁵⁰. Στις 20 Αυγούστου έγινε μια επιχείρηση σε ολόκληρο το νησί για να τονωθεί το ηθικό των κατοίκων. Στις 27 Αυγούστου έγινε μια επιχείρηση για να διασωθούν οι εκκλησιαστικοί θησαυροί, οι εικόνες, τα λειτουργικά βιβλία, τα εκκλησιαστικά σκεύη κλπ. που βρίσκονταν μέσα σε κατεστραμμένες μονές αλλά κι εκκλησίες. Στις αρχές του Σεπτεμβρίου, υπήρξε η κατάλληλη φροντίδα ώστε να διασωθεί ότι βρισκόταν στο Μητροπολιτικό Μέγαρο και να διασφαλιστούν οι θησαυροί του, οι εικόνες του και γενικότερα το αρχείο του. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον δόθηκε στη φροντίδα των λειψάνων του Αγίου Γερασίμου. Έγιναν οι κατάλληλες δραστηριότητες προς όλες τις πλευρές και πραγματοποιήθηκε η μεταφορά του σε ένα ξύλινο στέγαστρο, που είχε στηθεί από το Εθνικό Ίδρυμα, έπειτα από την παρέμβαση των Βασιλέων⁵¹.

Οι ιερείς στο Αργοστόλι, είτε επειδή ήταν άτολμοι είτε επειδή ήταν γεμάτοι από άγνοια, δεν λάμβαναν την πρωτοβουλία να περισυλλέξουν τα αντικείμενα των εκκλησιών. Άλλοι εγκατέλειψαν τους πιστούς στην τύχη τους, άλλοι έφυγαν άρον άρον από το νησί. Πολλοί από αυτούς δεν αναγνώρισαν τους θησαυρούς που έκρυβαν οι ναοί. Άλλοι πάλι πέταξαν μέσα στη θάλασσα εικόνες, τέμπλα, επιτύμβιες πλάκες, νάρθηκες, δεσποτικά και μαγιόλια καλλιτεχνικά. Αρκετά από αυτά σώθηκαν εξαιτίας των πιστών άλλα πάλι εξαφανίστηκαν μεθοδευμένα. Το λαθρεμπόριο της αρχαιοκαπηλίας καλά κρατούσε, χωρίς κανέναν να μπορεί να σταθεί εμπόδιο⁵².

3.3. Οικονομική ανασυγκρότηση του νησιού

Το πρόβλημα της Κεφαλονιάς έγινε αντιληπτό από την ελληνική κυβέρνηση, που έπρεπε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα να λάβει τις κατάλληλες αποφάσεις

⁴⁹ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 40

⁵⁰ Α. Δεμπόνου, *Το χρονικό του σεισμού του 1953*, σ. 125

⁵¹ Α. Δεμπόνου, ό. π., σ. 130

⁵² Ν. Γ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 38

ώστε να χαράξει μια συγκεκριμένη πολιτική ανασυγκρότησης. Η οικονομική ανασυγκρότηση μπορούσε να υλοποιηθεί μόνο αν ίσχυαν κάποιοι όροι. Ο σκοπός της ήταν να επανέλθει το νησί στην κατάσταση που βρισκόταν πριν από το σεισμό και να ανακάμψει η οικονομία του τόπου. Έτσι θα μπορούσε να υλοποιηθεί το πρόγραμμα της Αναγέννησης της Κεφαλονιάς⁵³.

Η οικονομική ανασυγκρότηση τόσο της Κεφαλονιάς όσο και των υπόλοιπων περιοχών που καταστράφηκαν, ήταν αναγκαίο να ενταχθεί μέσα στα γενικότερα σχέδια που έκανε η Ελλάδα. Με αυτό τον τρόπο θα ήταν εφικτή η εξασφάλιση και η συνέχεια και δεν θα υπήρχε περιορισμός στην εφαρμογή του σχεδίου σε βραχυχρόνιο επίπεδο. Η ανασυγκρότηση ήταν αναγκαίο να υλοποιηθεί σταδιακά ώστε να μπορέσουν να συντηρηθούν όσο το δυνατόν περισσότερα κτίρια. Η μείωση της υλικής προσπάθειας καθώς επίσης και οι εξαγγελίες του κράτους θα είχαν αποφέρει τα μέγιστα αποτελέσματα τόσο για την πρόοδο όσο και για το ίδιο το μέλλον του νησιού⁵⁴.

Επιπλέον, η οικονομική ανασυγκρότηση για να θεωρηθεί ότι είναι πετυχημένη θα έπρεπε να στηρίζεται στις δυνατότητες βοήθειας των κατοίκων του νησιού. Ήταν απαραίτητο να εξασφαλιστεί η εφάπαξ βοήθεια αλλά και η βοήθεια σε όλους για τα επόμενα πέντε χρόνια. Ήταν αναγκαίο να διατυπωθεί μια μακροχρόνια πολιτική κι ένα πολύ συγκεκριμένο πρόγραμμα. Έτσι για την επεξεργασία του σχεδίου αλλά και για τη γνωστοποίηση του ήταν απαραίτητο να δοθούν πιστώσεις τουλάχιστον για τα επόμενα πέντε χρόνια αλλά και να τεθούν σε ισχύ τα γενικά μέτρα προστασίας κι ενίσχυσης και να εφαρμοστούν για όλη τη χρονική περίοδο⁵⁵.

Το πρόγραμμα για να στεφθεί από επιτυχία χρειαζόταν να λάβει κάποια χαρακτηριστικά. Αυτά ήταν να αυξηθεί η παραγωγή του νησιού, να γίνουν προσπάθειες από επενδυτές, να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα των κεφαλαίων και κυρίως οι κίνδυνοι του πληθωρισμού και τα προβλήματα που αφορούσαν τα υλικά μέσα, τα μηχανήματα και τα υλικά και να βρεθεί το αναγκαίο εργατικό δυναμικό. Χρειαζόταν παράλληλα να ληφθεί φροντίδα ώστε να μελετηθεί σε βάθος το εν λόγω πρόγραμμα και σε κάθε περίπτωση ήταν αναγκαίο να εξεταστεί μεμονωμένα το κάθε έργο και το πότε έπρεπε να γίνει⁵⁶.

⁵³ Α. Καλογηρά, ό. π., σ. 38

⁵⁴ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 45

⁵⁵ Α. Δεμπόπου, *Το χρονικό του σεισμού του 1953*, σ. 29

⁵⁶ Ν. Γ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 40

Το σχέδιο θα έπρεπε να έχει στόχο όχι μόνο να κινηθεί ο παραγωγικός πλούτος αλλά και να δημιουργηθεί νέος ώστε να αυξηθεί το εισόδημα των κατοίκων στο μέλλον. Η αύξηση του εισοδήματος των κατοίκων ήταν απαραίτητη ώστε να ανακάμψει το νησί. Θα έπρεπε να εξεταστεί με προσοχή ολόκληρο το πλάνο ώστε στο μέλλον να υπάρχει όσο το δυνατόν περισσότερη ευημερία στο νησί⁵⁷.

Όσον αφορά την πρωτογενή παραγωγή έπρεπε να εξεταστούν ξανά και ξανά όλες οι συνθήκες για να βελτιωθεί η καλλιέργεια στο νησί και να μελετηθούν οι εκτάσεις που μπορούσαν να καλλιεργηθούν. Πρώτα όμως έπρεπε να λυθεί το θέμα σχετικά με την κατανομή της ιδιοκτησίας και την απουσία των ιδιοκτητών της. Χρειαζόταν να υποστηριχθεί η έκταση που καλλιεργούνταν και να επεκταθούν οι καλλιέργειες σε νέα έργα. Τα νέα εδάφη συντηρήθηκαν και παράλληλα υπήρξε άνοδος και νέες περιοχές για την κτηνοτροφία και την αλιεία⁵⁸.

Επιπλέον, έγινε μελέτη στο χώρο της βιομηχανίας καθώς επίσης και της βιομηχανίας των γεωργικών προϊόντων. Οι συγκεκριμένοι κλάδοι ενισχύθηκαν και βρέθηκαν νέες θέσεις εργασίας. Οι γυναίκες του νησιού ανέπτυξαν την οικοτεχνία και τη βιοτεχνία που προοριζόταν για την κατανάλωση. Έπρεπε όμως να γίνει και μελέτη για τα λιμάνια. Θα έπρεπε να απαντηθεί το ερώτημα ποια θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να μετακινηθούν οι επιβάτες αλλά και τα εμπορεύματα⁵⁹.

Ακόμα, έγινε μια ακόμα μελέτη για το αν θα μπορούσε να διατηρηθεί η ναυτική βάση στο Αργοστόλι. Ήταν απαραίτητο να μελετηθεί το οδικό δίκτυο και οι αντίστοιχοι κλάδοι ώστε να σχεδιαστούν κατάλληλα τα λιμάνια και να οργανωθούν οι συγκοινωνίες στο νησί. Παράλληλα χρειαζόταν να γίνει έρευνα και για το οικιστικό πλέγμα. Οτιδήποτε υλοποιούνταν στο νησί ανήκε μέσα στο πλαίσιο για την οικονομική ανασυγκρότηση της Κεφαλονιάς και το σχέδιο για να πετύχει το πρόγραμμα της Αναγέννησης της⁶⁰.

Επιπλέον, ορισμένοι Κεφαλονίτες, όπως θα αναφερθεί και στη συνέχεια του παρόντος κεφαλαίου, ήθελαν να βοηθήσουν πάρα πολύ τον τόπο τους κι είχαν την οικονομική ευμάρεια για να το κάνουν. Έτσι οργάνωσαν συσσίτια και πέτυχαν να υλοποιηθεί το πρόγραμμα πρόνοιας κι εργασίας σε αρκετές περιοχές της Ελλάδας. Η πρόνοια να έχουν οι κάτοικοι του νησιού εργασία ήταν αναγκαία και για να

⁵⁷ Ν. Καρπουζής, ό. π., σ. 43

⁵⁸ Α. Καλογηρά, ό. π., σ. 30

⁵⁹ Α. Δεμπόνου, *Το χρονικό του σεισμού του 1953*, σ. 129

⁶⁰ Ν. Γ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 43

δημιουργηθούν οι κατάλληλες θέσεις εργασίας ήταν απαραίτητο να ληφθεί η κατάλληλη μέριμνα⁶¹.

3.4. Έρανοι για ανάκαμψη

Οι άνθρωποι σε ολόκληρο τον κόσμο ευαισθητοποιήθηκαν για τις καταστροφές που υπέστη η Κεφαλονιά. Αρχικά έγιναν ενέργειες από την Ελληνική Ναυτιλιακή Επιτροπή, που διοργάνωσε έρανο στο Λονδίνο ανάμεσα στις ελληνικές ναυτιλιακές εταιρείες, που είχαν εκεί την έδρα τους. Ο έρανος θα ενίσχυε τους σεισμόπληκτους. Το αποτέλεσμα του ήταν να δοθούν αρκετά χρήματα στους Κεφαλονίτες. Ο πρόεδρος του εράνου ήταν ο Άγγελος Λούζης, που ήταν εφοπλιστής, με καταγωγή από το συγκεκριμένο νησί. Τις λίρες, που συγκεντρώθηκαν, τις απέστειλε στον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών, ως πρόεδρος του εράνου. Το ποσό που κατέθεσε ήταν περίπου 1000 λίρες, εκ μέρους της εταιρείας «Κάσος», της οποίας οι ιδιοκτήτες ήταν οι αδελφοί Ρεθύμνη. Ένα αντίστοιχο ποσό δόθηκε και από τα αδέρφια Εμπειρικού. Τα πληρώματα των πλοίων, που υπηρετούσαν με ξένη σημαία, προσέφεραν και αυτά από ένα ημερομίσθιο τους για να μπορέσουν να γίνουν τα έργα στο νησί. Κατά συνέπεια, το συνολικό ποσό των εράνων και οι εισφορές από τους Έλληνες βιομηχάνους ήταν περίπου 205.561.700 δραχμές⁶².

Ακόμα, διενεργήθηκε έρανος στο Βέλγικο Κογκό ανάμεσα σε ελληνικούς και ξένους οργανισμούς, υπέρ των σεισμόπληκτων των νησιών της Ζακύνθους, της Ιθάκης και της Κεφαλονιάς. Την πρωτοβουλία την ανέλαβε ο Κεφαλονίτης επιχειρηματίας, Κουλουμπαρίτσης, που ήταν γενικός πρόξενος της Ελλάδας. Η καταγωγή του ήταν από τα Μαρκουλάτα της Ερύσσου και είχε ανακηρυχθεί γενικός πρόξενος τρεις μέρες πριν το σεισμό. Καλλιέργησε τα φιλανθρωπικά συναισθήματα των ομογενών αλλά και των ξένων κι έτσι ανέλαβε να βοηθήσει τους σεισμόπληκτους. Το ποσό που συγκεντρώθηκε ήταν 725.000 βέλγικα φράγκα ή αλλιώς 450.000.000 δραχμές. Το ποσό κατατέθηκε πάλι στον Μακαριστό Αρχιεπίσκοπο Αθηνών από τον ίδιο τον Κουλουμπαρίτη. Ο ίδιος είχε μεταβεί μαζί με τον αδερφό του στην Αθήνα⁶³.

Στην Κόρινθο δημιουργήθηκε ένας οργανισμός, που είχε πρόεδρο έναν δεσπότη. Διαχειρίστηκε τα ποσά, που είχαν συγκεντρωθεί από τους εράνους και τις δωρεές και υποσχέθηκε να υλοποιήσει ένα πρόγραμμα. Το έκανε αλλά με ορισμένες ατέλειες. Κοντά σε αυτό το Δεσπότη βρισκόταν και όλος ο πληθυσμός, που του

⁶¹ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 43

⁶² Α. Καλογηρά, ό. π., σ. 35

⁶³ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 50

συμπαραστεκόταν. Το κράτος δεν δημιούργησε κάποιον αντίστοιχο οργανισμό και δεν δέχθηκε να οργανώσει κάποια αντίστοιχη επιτροπή⁶⁴.

Επιπλέον, οι ξένες εκκλησίες ενισχύθηκαν με εφόδια για τους σεισμόπληκτους κατοίκους. Το βάρος των εφοδίων ήταν 574 τόνοι και συνολικά κοστολογήθηκε με 619.016 δολάρια ή αλλιώς 18.570.048.000 δραχμές. Αυτά τα εφόδια στάλθηκαν στο νησί από ξένες εκκλησίες. Πιο συγκεκριμένα στάλθηκαν στην επιτροπή για την Αλληλοβοήθεια και τις Σχέσεις. Τα εφόδια περιελάμβαναν ιματισμό και υπόδηση, 75 δέματα με τρόφιμα, 411 κουβέρτες, 848 κιβώτια με τυριά, 178 χαρτοδέματα, 3346 σάκους με αραβόσιτους, 951 βαρέλια γάλα, 11 αυτοκίνητα και 200 σάκους με αλεύρι. Παράλληλα προσφέρθηκαν και άλλα είδη βοήθειας και διάφορα γεωργικά προϊόντα⁶⁵.

Έπειτα υλοποιήθηκαν κάποιες δωρεές υπέρ των σεισμόπληκτων και από άλλες φιλανθρωπικές οργανώσεις και ιδιώτες. Η φιλανθρωπική οργάνωση «Σώσατε το παιδί», με έδρα την Αγγλία, δώρισε ότι μπορούσε στον Γεωργακόπουλο, που ήταν πρόεδρος του Ερυθρού Σταυρού. Οι βρετανικές δυνάμεις στη διώρυγα του Σουέζ συγκέντρωσαν 500 λίρες. Ο ισπανικός Ερυθρός Σταυρός δώρισε 400 ζεύγη από υποδήματα και 200 μάλλινα κλινοσκεπάσματα. Η ισπανική κυβέρνηση προσέφερε 1.500 δερμάτινα σακάκια. Το δημοτικό συμβούλιο στο Παρίσι, έλαβε γνώση για την καταστροφή στο νησί και πιο συγκεκριμένα στο χωριό «Άσσος» και έστειλε 3.000.000 γαλλικά φράγκα. Αυτό το ποσό δόθηκε στον Ντυπόν, που ήταν δήμαρχος στο Παρίσι και πρόεδρος στο δημοτικό συμβούλιο. Ο ίδιος μετέβη στην Άσσο για να δώσει τα συγκεκριμένα χρήματα στην κοινότητα. Το δημοτικό συμβούλιο στο Λονδίνο πρόσφερε 1.050 στερλίνες. Οι αποστολές στην Αμερική συνεισέφεραν νέες επιταγές, που δόθηκαν στον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών, από τον Κάννον, που ήταν πρεσβευτής στις ΗΠΑ⁶⁶.

Επιπλέον, ο Κουλουμπαρίτσης με τον αδερφό του, προσέφεραν χρήματα για να ενισχυθούν οι σεισμόπληκτοι στα χωριά Μαρκουλάτα. Αυτό το έκαναν γιατί από εκεί ήταν η καταγωγή τους. Έδωσαν χρήματα και κουβέρτες στους άπορους σεισμόπληκτους. Έπειτα ακολούθησαν πολλές ακόμα δωρεές από Έλληνες εφοπλιστές τόσο σε χρήματα όσο και σε εφόδια⁶⁷.

⁶⁴ Α. Δεμπόνου, *Το χρονικό του σεισμού του 1953*, σ. 130

⁶⁵ Ν. Γ. Μοσχόπουλος, *ό. π.*, σ. 60

⁶⁶ Ν. Καρπουζής, *ό. π.*, σ. 45

⁶⁷ Α. Καλογηρά, *ό. π.*, σ. 49

Οι Κεφαλονίτες που είχαν ήδη διασκορπιστεί σε ολόκληρο τον κόσμο κι ήταν πλούσιοι, ευαισθητοποιήθηκαν και προσέφεραν ό,τι μπορούσαν. Όταν έμαθαν για τις καταστροφές στο νησί τους έστειλαν πάρα πολλά εφόδια κι έκαναν δωρεές⁶⁸. Ο Ευγένιος Ευγενίδης δώρισε 1.500.000.000 δραχμές και εφοδίασε με όλα τα απαραίτητα υλικά το νοσοκομείο στη Ζάκυνθο. Ο εφοπλιστής, Νικόλαος Λυκιαρδόπουλος, έδωσε 1 δις δραχμές και άλλες 2.000 λίρες πρόσφεραν ως δωρεά τα παιδιά του Παναγής και Γεράσιμος, που ήταν εφοπλιστές στο Λονδίνο⁶⁹.

Ακόμα, ο Γεώργιος Βεργωτής έδωσε 6.000 δολάρια για να οικοδομηθεί το χωριό Κουρκουμελάτα, στο Κάτω Λειβάθι. Ο Αντρέας, που ήταν ο αδελφός του, έδωσε 10.000 δολάρια για τους φτωχούς συμπατριώτες του που επλήγησαν στην κοινότητα Μεταξάτοι. Ανέθεσε σε μηχανικούς, που γνώριζε, έργα για να δημιουργηθεί εκ νέου το πολεοδομικό σχέδιο με κατάλληλους δρόμους ώστε να είναι μεγάλοι και λειτουργικοί. Δημιούργησε στη συνέχεια σχέδια σπιτιών κι έχτισε περίπου 40 σπίτια στο χωριό του. Έτσι το χωριό του γνώρισε άνθιση⁷⁰.

Ο Παναγής Μαρκεσίνης προσέφερε 6.000 δολάρια και ο Παναγής και Γεώργιος Γιαννουλάτος 170.000.000 δραχμές. Στέγασαν σε δικές τους σκηνές τους κατοίκους της Άσσου. Ο Σταύρος Νιάρχος με τη σειρά του έδωσε 6.000 δολάρια και ο Μάρκος Νομικός 75.000.000 δραχμές. Επιπλέον κατέβαλε το ποσό των 9.525.000 δραχμών στην επιτροπή εράνου. Το συγκεκριμένο ποσό ήταν προϊόν εράνου από την Θηραϊκή εταιρεία. Ο Γεράσιμος Κοντομίχαλος ανέλαβε να οικοδομήσει τον ιερό ναό του προστάτη Αγίου Γερασίμου⁷¹.

Ο Γάλλος γιατρός Παστέρ – Βαλλερύ – Ραντ πριν αναχωρήσει από την Ελλάδα διάθεσε στο χωριό Αγία Ευφημία και Λακίθρα περίπου 13.000.000 δραχμές. Τα χρήματα συγκεντρώθηκαν στην Ελλάδα έπειτα από ιατρικά συμβούλια. Οι Έλληνες, που βρίσκονταν στην Αμερική, με τη σειρά τους διέθεσαν 500 χιλιάδες δολάρια, που συγκέντρωσαν έπειτα από έρανο, στον οποίο ο πρόεδρος ήταν ο Αρχιεπίσκοπος της Αμερικής Μιχαήλ. Αυτό το ποσό μαζί με ακόμα 50.000 δολάρια, δόθηκαν από τον Μαρκέτο, στον πρωθυπουργό Παπάγο. Ο Μαρκέτος ήταν διευθυντής στον οργανισμό «Κήρυκος» στη Νέα Υόρκη⁷².

⁶⁸ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 140

⁶⁹ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 140

⁷⁰ Α. Δεμπόνου, *Το χρονικό του σεισμού του 1953*, σ. 132

⁷¹ Ν. Γ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 65

⁷² Ν. Καρπουζής, ό. π., σ. 50

Η κυβέρνηση του Καναδά έστειλε ένα φορτηγό, το Παναγιώτης Κουμαντάρος, 318.667 χιλιόγραμμα αλουμίνιο σε φύλλα και στέγασε οριστικά τους σεισμόπληκτους. Η κυβέρνηση της Νέας Ζηλανδίας έστειλε επίσης 500.000 σανίδες⁷³. Ο Μαρμάρας, που ήταν πρόεδρος στην Ελληνική Κοινότητα της Μελβούρνης και της Βικτόριας στην Αυστραλία, έστειλε το ποσό των 25.000 δολαρίων και αντίστοιχα ο πρόεδρος της Νοτίου Ουαλίας έστειλε 42.000 δολάρια. Η κεντρική κυβέρνηση στην Αυστραλία δώρισε 50.000 δολάρια⁷⁴.

Τα πληρώματα σε όλα τα ελληνικά πλοία προσέφεραν ένα μέρος του μηνιαίου τους μισθού για να ενισχύσουν τους σεισμόπληκτους. Η Μπιντώ ανέλαβε να ανοικοδομήσει το γηροκομείο και το νοσοκομείο στο Ληξούρι και έδειξε ενδιαφέρον για τις υπηρεσίες στους σεισμόπληκτους κατοίκους του νησιού⁷⁵.

Ο Ερυθρός Σταυρός της Σουηδίας παρείχε φροντίδα στους σεισμόπληκτους του νησιού. Ο λαός έστειλε στο Αργοςτόλι αρκετά λυόμενα και νοσηλεύτριες που μπορούσαν να βοηθήσουν στο έργο των δήμων και των κοινοτήτων τόσο της Κεφαλονιάς όσο και της Ιθάκης⁷⁶.

Η Αικατερίνη Κωστομένη διέθεσε 2.000 δολάρια σε άπορους σεισμόπληκτους στο χωριό Κεραμιές. Ο Μαρίνος, ο Στέφανος κι ο Ανδρέας, ήταν τα αδέλφια του Βαλλιάνου και προσέφεραν συνολικά 100 κλίνες στα νοσοκομεία των νησιών που επλήγησαν. Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού παρείχε ένα ξενοδοχείο στο οποίο μπορούσαν να διαμείνουν αρκετοί κάτοικοι, που έχασαν τα σπίτια τους. Παράλληλα αξιοποίησε και την παραλία «Πλατύς Γιαλός»⁷⁷.

3.5. Συνεργασία πολιτών – φορέων για ανάκαμψη

Ο σεισμός έπληξε πάρα πολλά από τα νησιά του Ιονίου. Εκτός από την Κεφαλονιά, σημαντικές ζημιές υπέστησαν η Ζάκυνθος και η Ιθάκη. Στην Κεφαλονιά πέθαναν 475 άνθρωποι και προκλήθηκαν πολύ σοβαροί τραυματισμοί σε άλλους 1.145. Πολλοί ήταν οι τραυματίες, που έμειναν ανάπηροι για την υπόλοιπη ζωή τους. Αυτή η καταστροφή ευαισθητοποίησε την παγκόσμια κοινή γνώμη και τα χρήματα που συγκεντρώθηκαν άγγιξαν τον ετήσιο προϋπολογισμό του κράτους. Αυτά τα χρήματα

⁷³ Α. Καλογηρά, ό. π., σ. 51

⁷⁴ Α. Καλογηρά, ό. π., σ. 51

⁷⁵ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 140

⁷⁶ Α. Δεμπόνου, *Το χρονικό του σεισμού του 1953*, σ. 140

⁷⁷ Ν. Γ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 70

αξιοποιήθηκαν ως μορφή αρωγής για να αναγερθούν πρόχειρες ή μόνιμες κατοικίες και αντίστοιχα δημόσια κτίρια⁷⁸.

Στην προσπάθεια που έκαναν για να ανοικοδομήσουν την Κεφαλονιά, πολύ σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε και το ελληνικό κράτος καθώς επίσης και οι συμμαχικές χώρες, δηλαδή η Αγγλία, η Γαλλία και οι ΗΠΑ. Ο Ράιτ, που ήταν αρχηγός στον 6^ο αμερικάνικο στόλο, τηλεγράφησε στον Κάσιντι και του έδωσε εντολή να υπερισχύσει το θέμα της Ελλάδας, έναντι οποιουδήποτε άλλου θέματος υπήρχε⁷⁹.

Η Αγγλία και η Γαλλία ανέλαβαν την ανοικοδόμηση στις κοινότητες Λακήθρα και Βαλσαμάτη. Παράλληλα βοήθησαν μέσω της κοινωνικής τους πρόνοιας. Ο Ερυθρός Σταυρός της Σουηδίας κατασκεύασε το πρώτο ξύλινο νοσοκομείο μετά το σεισμό. Το οικόπεδο παραχωρήθηκε από το κατεστραμμένο Βέγγειο Ψυχιατρείο, που προσέφερε τις υπηρεσίες και το ανθρωπιστικό του έργο στους κατοίκους του νησιού⁸⁰.

Τα κτήρια στο Αργοστόλι, το Ληξούρι και τη Σάμη καθώς επίσης και στη Λειβαθού καταστράφηκαν ολοκληρωτικά. Χάθηκε ένας πολύ σπουδαίος κόσμος, απίστευτα κειμήλια και άλλα σημαντικά έργα. Ένας ολόκληρος πολιτισμός κατέληξε να μετατραπεί σε πέτρες και χαλάσματα και η αποκομιδή τους στοίχισε πολύ ακριβά σε χρόνο, προσπάθεια, χρήμα και φιλότιμο. Η Κεφαλονιά, ισοπεδώθηκε ολοκληρωτικά από το σεισμό κι έγινε ένας θαλασσοδαρμένος βράχος. Ο βράχος όμως έπρεπε να μετατραπεί και πάλι σε πολιτεία και να ανθίσουν τα λουλούδια⁸¹.

Σε αυτό το έργο σπουδαία ήταν η αρωγή των Κεφαλονιτών ευεργετών. Όλοι συγκλονίστηκαν από το ατυχές συμβάν και από τους συμπατριώτες τους που τα έχασαν όλα σε μια στιγμή. Οι ευεργέτες έκαναν την υπέρβαση και έδωσαν ότι μπορούσαν στους σεισμόπληκτους του νησιού. Ενίσχυσαν με αξιοπρέπεια και χωρίς να κάνουν πολύ θόρυβο τους αδύνατους και προσέφεραν ότι μπορούσαν στους κατοίκους του νησιού. Είχαν την ελπίδα ότι αυτό το νέο ξεκίνημα θα μπορούσε να προσφέρει ένα καλύτερο μέλλον σε ολόκληρο το νησί. Η ευεργεσία τους, βοήθησε ώστε να σωθεί το νησί από τη βιβλική του καταστροφή⁸².

Η επαγγελματική και η επιχειρηματική επιτυχία πρόσφερε στους επιχειρηματίες ένα αίσθημα υπεροχής. Κάθε κάτοικος ζητούσε κι επιθυμούσε να είναι ευτυχημένος και να έχει ψυχική ανάταση, που του πρόσφερε η ταπεινή ευεργεσία.

⁷⁸ Α. Καλογηρά, ό. π., σ. 53

⁷⁹ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 149

⁸⁰ Α. Δεμπόνου, *Το χρονικό του σεισμού του 1953*, σ. 145

⁸¹ Ν. Γ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 75

⁸² Ν. Καρπουζής, ό. π., σ. 63

Στους καταλόγους των Κεφαλονιτών ευεργετών ανήκουν τα αδέρφια Βεργώτης, ο Γεώργιος και ο Παναγής. Τα αδέρφια ανοικοδόμησαν την κοινότητα των Κουρκουμελάτων. Ο Αντρέας και τα αδέρφια του δημιούργησαν τη ναυτική σχολή και ο Ρόκκος Βεργωτής έχτισε το κτήριο της φιλαρμονικής σχολής⁸³.

Επιπλέον, ο εφοπλιστής Μαρκεσίνης, έκανε δωρεά προκειμένου να ανοικοδομηθεί η κοινότητα των Προκοπάτων. Ο Ευάγγελος Μπασιάς προσέφερε στο Ληξούρι και δημιούργησε τον Οίκο Ευγηρίας στο Αργοστόλι. Ο Νίκος Λυκιαρδόπουλος και οι γιοι του, τα αδέρφια Παναγής Φωκάς και Κοσμετάτου, οι εφοπλιστές Τυπάλδοι, Γιαννουλάτοι και Ποταμιάνοι, η Υπάτια Δεστούνη και ο Σπύρος Αντύπας βοήθησαν ώστε να αναγερθεί το δημοτικό θέατρο και ο Παναγής Ματζαβινάτος ανήγειρε το νοσοκομείο στο Ληξούρι. Όλες αυτές οι οικογένειες ήταν περήφανες για την προσφορά τους στο νησί⁸⁴.

Επιπλέον ο Τάκης Παυλάτος έκανε σπουδαίες ευεργεσίες. Έκανε δωρεάν αρχιτεκτονικές μελέτες ώστε να αναστηλωθεί η Κοργιαλένιος Βιβλιοθήκη, η μεγάλη εκκλησία και η μονή του Αγίου Γερασίμου και αναστήλωσε το ιστορικό της καμπαναριό, το μητροπολιτικό μέγαρο, τη δημοτική αγορά και άλλα κτήρια⁸⁵.

3.6. Ευεργέτες

Το πρόγραμμα ανάκαμψης στην Κεφαλονιά ήταν πολύ σημαντικό και κάποιοι Κεφαλονίτες, που ήταν οικονομικά εξασφαλισμένοι βοήθησαν το νησί. Το καθήκον τους ήταν να επενδύσουν στον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους ώστε να υλοποιηθεί μια σειρά από έργα. Εκτός από τα δικά τους χρήματα, αξιοποιήθηκαν δωρεές και οικονομικοί πόροι, που προέρχονταν και από άλλες πηγές εκτός του νησιού⁸⁶.

Επιπροσθέτως, οι κάτοικοι της Κεφαλονιάς επικεντρώθηκαν στην όλη προσπάθεια ανάκαμψης του νησιού. Βοήθησαν με τις δυνάμεις τους αλλά και με τη συμμετοχή του κράτους και της πρόνοιας ώστε να οργανωθούν τα έργα και οι εργασίες καλύτερα. Έπειτα το νησί εισήχθη σε ένα πρόγραμμα για την κοινοτική ανάπτυξη. Έπρεπε σε αυτό να συμμετέχουν με όσες οικονομικές δυνάμεις είχαν και να προσπαθήσουν να αναπτύξουν νέους πόρους. Έτσι θα ήταν δυνατό να αξιοποιήσουν τον παραγωγικό πλούτο της Κεφαλονιάς και να δημιουργήσουν νέο. Σε αυτή την

⁸³ Α. Καλογηρά, ό. π., σ. 60

⁸⁴ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 159

⁸⁵ Ν. Γ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 76

⁸⁶ Α. Καλογηρά, ό. π., σ. 69

κατεύθυνση θα μπορούσε να είναι αρωγός το κράτος μέσω της χρηματοδότησης της έρευνας ώστε να αναπτυχθεί το νησί. Έγιναν οικονομικές διευκολύνσεις σε όσους ήταν πρόθυμοι να βοηθήσουν σε αυτή την προσπάθεια⁸⁷.

Οι κάτοικοι του νησιού έκαναν προσπάθειες ώστε να αναλάβουν οι ίδιοι την αυτοδιοίκηση τόσο των δήμων όσο και των κοινοτήτων. Παράλληλα έπρεπε να λάβουν και τις πρωτοβουλίες για να εκτελεστούν τα έργα. Το κράτος είχε την αρμοδιότητα να αποσυρθεί αμέσως από τα δημοτικά και τα κοινοτικά θέματα και να διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στη χρηματοδότηση και την επίβλεψη της ιδιωτικής και της τοπικής πρωτοβουλίας⁸⁸.

Οι Κεφαλονίτες αναγνωρίζοντας την προσφορά των ευεργετών του νησιού, ως ένδειξη ευγνωμοσύνης και ενθύμησης όλων όσων έπραξαν, θεσμοθέτησαν την 30η Σεπτεμβρίου ημέρα τιμής και μνήμης για τους Εθνικούς Ευεργέτες. Οι ευεργεσίες των ανθρώπων αυτών υπήρχαν ένα μοναδικό φαινόμενο εν συγκρίσει με τα παγκόσμια δεδομένα και υπήρξαν καθοριστικές για την εδραίωση και ανάπτυξη του νεοελληνικού κράτους. Η ημέρα αυτή, ακόμα και σήμερα, είναι ημέρα γιορτής για το νησί και τους ντόπιους, γιατί θεωρούν ότι η πατρίδα των Ευεργετών είναι η Κεφαλονιά. Επιπλέον, την βλέπουν και ως ημέρα προβληματισμού και εσωτερικής ατομικής αναζήτησης.

Οι Κεφαλονίτες ευεργέτες χαρακτηρίζονταν από την μεγάλη επιθυμία της προσφοράς στον τόπο που τους γέννησε και στην χώρα από την οποία κατάγονται. Μερίμνησαν υπέρ της Κεφαλονιάς και μετά τον θάνατό τους κληροδότησαν στην γενέτειρά τους μεγάλα χρηματικά ποσά υπέρ κοινωφελών σκοπών⁸⁹. Τα έργα των Ευεργετών δεν είναι απλώς τούβλα και οικοδομικά υλικά, ούτε χρηματικά κονδύλια. Η ευεργεσία περιεβαλλόταν από ιδεολογία, εθνική συνείδηση και ανιδιοτελή προσφορά προς την πατρίδα με μοναδικό κίνητρό τους, όχι απλά την επιβίωση του νησιού, αλλά και την άνθιση του σε όλους τους τομείς.

Κάποιοι πρόσφεραν περιουσίες για να ανεγερθούν Εκκλησίες, Νοσοκομεία, Ορφανοτροφεία, Βιβλιοθήκες, Σχολεία, ή ενίσχυσαν Γεωργικές Σχολές που ποτέ δεν επισκέφθηκαν. Έφτιαξαν κέντρα Παιδείας σαν λειτουργοί της Παιδείας, άνευ χαρτοφυλακίου, αλλά μετά λόγου γνώσεως και ζήλου.

⁸⁷ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 163

⁸⁸ Ν. Γ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 80

⁸⁹ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.5.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

Στη χορεία των ευεργετών στο νησί της Κεφαλονιάς ανήκουν ο Βαλλιάνος, ο Βέγιας, ο Κοργιαλένιος, ο Βεργωτής, ο Μπασιάς, ο Λιβιεράτος, ο Ραυτόπουλος και πολλοί άλλοι. Ως προσωπικότητες λειτούργησαν ως αρωγοί της κοινωνικής υποστήριξης, της πρόνοιας, της φροντίδας, σε μια περίοδο που η Ελλάδα δεν ήταν σε θέση για ένα τέτοιο εγχείρημα.

Οι άνθρωποι που αποκαλούμε σήμερα ως «ευεργέτες» πάντα είναι πολύ λίγοι. Η ύπαρξη τους όμως είναι ζωτικής σημασίας, ειδικά για έναν μικρό και όχι ισχυρό οικονομικά τόπο, όπως ήταν η Κεφαλονιά της εποχής εκείνης. Στη σημερινή κοινωνία της τεχνοκρατίας, του οικονομικού ανταγωνισμού, του καταναλωτισμού, της καθημερινότητας, της καχυποψίας και της προκατάληψης απέναντι στην έννοια του πατριωτισμού, προσδιορίζονται διαφορετικά οι προτεραιότητες και φιλοδοξίες των ελλήνων και για αυτόν το λόγο είναι πιο σπάνιο να χρησιμοποιηθεί κάποιος τους πόρους και την περιουσία του για να καλυτερεύσει κάποια πτυχή της ζωής των συμπολιτών του.

3.7. Ρόλος Κεφαλληνίων εξωτερικού

Ο ρόλος των Κεφαλληνίων αποδήμων ήταν πολύ σημαντικός και κυρίως οικονομικός. Οι Κεφαλονίτες ήταν απαραίτητο να υλοποιήσουν μια μελέτη κι ένα προγραμματισμό των έργων που θα έκαναν στο νησί ενώ παράλληλα να λάβουν τις κατάλληλες αποφάσεις για τη διοίκηση του νησιού, ενώ βρίσκονταν μακριά από αυτό. Έπρεπε να αφήσουν το γενικό προγραμματισμό του νησιού και τη διοίκηση στην ελληνική κυβέρνηση. Η μελέτη έπρεπε να γίνει από ειδικούς σε ποικίλα ζητήματα και εκείνοι να τους βοηθήσουν στη χρηματοδότηση του νησιού. Έπρεπε να στηριχθούν τόσο στο ρόλο της εκτέλεσης όσο και της επίβλεψης των κατοίκων του νησιού, από ειδικούς σε κάθε έναν από τους τομείς⁹⁰.

Οι Κεφαλονίτες έκαναν προσπάθειες ώστε να ενταχθούν στο σχέδιο του κράτους και να κάνουν προσπάθειες ώστε να το εφαρμόσουν. Παράλληλα έπρεπε να παρέχουν βοήθεια στους ειδικούς για να πετύχουν την ανάπτυξη και την ανασυγκρότηση της Κεφαλονιάς. Σε αυτή τους την προσπάθεια θα έπρεπε να τονίσουν ότι η βοήθεια δεν θα δινόταν για να την καταναλώσουν οι κάτοικοι αλλά για να την επενδύσουν όσο καλύτερα μπορούσαν. Για αυτό το λόγο δώρισαν υλικά και έργα από

⁹⁰ Α. Καλογηρά, ό. π., σ. 71

συγκεκριμένα κεφάλαια. Ο κίνδυνος της χρησιμοποίησης των κεφαλαίων και όχι των έργων ενίσχυσε και την αποφυγή της εργασίας⁹¹.

Επιπλέον, υπήρχε και ο κίνδυνος να χρησιμοποιηθεί η βοήθεια από τους απόδημους για να φύγουν οι κάτοικοι του νησιού. Απαραίτητη ήταν η ανάθεση για την κατασκευή των οικοδομικών έργων και να γίνουν δωρεές για τα έτοιμα έργα⁹². Οι κάτοικοι του νησιού με τη σειρά τους ήταν απαραίτητο να βοηθήσουν τόσο στα τοπικά όσο και στα περιφερειακά έργα είτε ως άτομα είτε ως ομάδες. Έπειτα από τη συμβολή των ειδικών, ήταν σε θέση να προσφέρουν αρκετά στα κοινοτικά έργα είτε στα ειδικά έργα του νησιού. Κατά συνέπεια ήταν σκόπιμο να οργανωθεί άμεσα η τοπική περιφέρεια και η βάση των ειδικών σκοπών. Οι κάτοικοι ήταν σε θέση να αντιληφθούν καλύτερα τις ανάγκες τους, να διαθέσουν τα απαραίτητα κεφάλαια, όσοι μπορούσαν τουλάχιστον και να επιβλέψουν στη χρήση τους. Παράλληλα είχαν τη δυνατότητα να συμμετέχουν με ενεργό τρόπο σε συγκεκριμένα έργα και όχι στο σύνολο τους. Κατά συνέπεια η οικονομική ενίσχυση των αποδήμων θα μπορούσε να υλοποιηθεί με το μέγιστο δυνατό τρόπο⁹³.

Η όλη προσπάθεια ήταν πάρα πολύ μεγάλη κι έτσι την ανέλαβε το ίδιο το κράτος και όχι οι ιδιώτες. Από την άλλη πλευρά, υπήρχαν έργα που ενέπνεαν τα άτομα και τα συνέδεαν στην όλη τους προσπάθεια. Οι απόδημοι Κεφαλονίτες συνέβαλαν στα έργα του νησιού κυρίως οικονομικά. Οι ξένοι που ανήκαν σε διεθνείς οργανώσεις, συλλόγους, ιδρύματα κλπ. ήταν αναγκαίο να βοηθήσουν οικονομικά και να συνεχίσουν την προσπάθεια τους, προσφέροντας υλικές ενισχύσεις και τα κατάλληλα κεφάλαια⁹⁴.

Ορισμένα από τα έργα που υλοποιούνταν στο νησί ήταν κατάλληλα για επένδυση από τους ιδιώτες και αφορούσαν κυρίως την κοινότητα. Έτσι υλοποιήθηκαν έργα, όπως για παράδειγμα η εκκλησία, το παιδικό κέντρο, ο υγειονομικός σταθμός, η ύδρευση, το σχολείο, η αποχέτευση, η ηλεκτροδότηση και το κοινωνικό κέντρο. Τα έργα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν μια πολύ μικρή κοινότητα είτε μια μεγαλύτερη. Η συνολική αξία των έργων κυμάνθηκε περίπου στα 50 εκατομμύρια δραχμές για τα βασικά μόνο έργα του σχολείου μέχρι και τα 2 δις για το κοινωνικό κέντρο της περιοχής⁹⁵.

⁹¹ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 167

⁹² Ν. Γ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 81

⁹³ Ν. Γ. Μοσχόπουλος, ό. π., σ. 81

⁹⁴ Α. Δεμπόνου, *Το χρονικό του σεισμού του 1953*, 147

⁹⁵ Ν. Καρπουζής, ό. π., σ. 71

Τα ιδρύματα που ενισχύθηκαν ήταν αρκετά και εξασφαλίστηκαν ακόμα περισσότερα κεφάλαια και δωρεές από άτομα και οργανώσεις. Σε κάποιες περιπτώσεις ήταν αναγκαίο να δημιουργηθούν οι απαιτούμενοι έρανοι για να ενισχυθούν τα έργα. Οι δωρητές και οι συνδρομητές ήταν αναγκαίο να γνωρίζουν την κατάσταση του νησιού και να αναγραφούν τα ονόματά τους στο έργο⁹⁶. Οι ίδιοι ήταν απαραίτητο να ενημερώνονται συνεχώς για την εξέλιξη των έργων. Τα ιδρύματα που επωφελήθηκαν ήταν η Επαγγελματική σχολή στο Αργοστόλι, στη Σάμη, στον Άγιο Γεράσιμο και στο Ληξούρι, τα νοσοκομεία για τα παιδιά, η Μονή του Αγίου Γερασίμου και η Μονή του Αγίου Στεφάνου, το ψυχιατρείο στο Αργοστόλι και τα νοσοκομεία στο Αργοστόλι, το Ληξούρι και τη Σάμη⁹⁷.

Επιπλέον, ήταν αναγκαίο να εξασφαλιστεί ο συντονισμός των προσπαθειών από τις επιτροπές και τους συλλόγους βοήθειας. Ήταν απαραίτητο να ιδρυθεί και να ελεγχθεί η επιτροπή «Φίλοι της Κεφαλονιάς». Το έργο της επιτροπής θα ήταν να υλοποιηθεί ο συντονισμός της ιδιωτικής πρωτοβουλίας μέσω των ενεργειών του κράτους, να δώσουν πληροφορίες στους ενδιαφερόμενους ώστε να υλοποιηθούν τα αναγκαία έργα, να εξασφαλιστεί η παροχή των απαιτούμενων πληροφοριών σε όλους όσους ενδιαφέρονταν για να βελτιωθεί η πρόοδος τους και να παραπεμφθούν οι υφιστάμενοι στους πόρους και στις δωρεές στα μέρη που θα διαχειρίζονταν τα έργα⁹⁸.

⁹⁶ Α. Καλογηρά, ό. π., σ. 84

⁹⁷ Α. Καλογηρά, ό. π., σ. 84

⁹⁸ Ε. Λειβαδά & Γ. Γαλανός, ό. π., σ. 178

Δ' Κεφάλαιο

Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση

Στο τέλος του 19^{ου} αιώνα η πολιτική ζωή στην Ελλάδα χαρακτηρίστηκε από τα έργα και την προσωπικότητα του Χαρίλαου Τρικούπη. Ο κεντρικός πυρήνας σε όλο του το έργο ήταν η αστικοποίηση της χώρας ή αλλιώς οι κάτοικοι που μετακινήθηκαν από τις μικρές πόλεις και τα χωριά προς τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα. Έτσι η οικονομία μετακινήθηκε κι από αγροτική μετατράπηκε σε αστική. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος έγινε προσπάθεια ώστε να συγκεντρωθεί ο πλούτος των Ελλήνων, που είχαν μετοικήσει στο εξωτερικό. Οι απόδημοι Έλληνες προσέφεραν αρκετά χρήματα, έκαναν δωρεές και επένδυσαν στον τόπο καταγωγής τους, λόγω της πολύ μεγάλης αγάπης που είχαν για αυτόν. Η συγκεκριμένη πολιτική συνεχίστηκε στη δεύτερη και την τρίτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, όπου ο Ελευθέριος Βενιζέλος είχε ως στόχο να διαμορφώσει τη χώρα και να την αναδείξει ως ισχυρή περιφερειακή δύναμη σε ολόκληρη την Ευρώπη. Σε αυτό το πλαίσιο οι Έλληνες έκαναν δωρεές λόγω της συγκέντρωσης του πλούτου και επένδυσαν σε αρκετά έργα ευποιίας⁹⁹.

Οι προσπάθειες των πολιτικών δεν θα είχαν κάποιο αποτέλεσμα αν κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα δεν εξακολουθούσε να υπάρχει στην Ευρώπη οι αξίες και οι ιδέες του διαφωτισμού. Πυρήνας λοιπόν του διαφωτισμού υπήρξε η παιδεία και η ελευθερία, που ήταν από τα πρωτεύοντα δικαιώματα του ανθρώπου. Εξαιτίας της γειτνίασης με τη Δύση αλλά και λόγω της κυριαρχίας των Βενετών οι αρχές του διαφωτισμού μεταφέρθηκαν πολύ γρήγορα στα νησιά του Ιονίου, στη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα. Αρκετοί από τους νέους εκείνης της περιόδου επέλεξαν να φοιτήσουν στην Ιταλία και τη Γαλλία. Έτσι τα Επτάνησα έπαιζαν σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη του διαφωτισμού στην Ελλάδα¹⁰⁰. Οι βιβλιοθήκες που δημιουργήθηκαν, η διδασκαλία των λόγιων Επτανησίων και το μεταφραστικό έργο, που υλοποίησαν, μετέτρεψαν τα νησιά σε θύλακες νέας γνώσης και εθνικής αυτοσυνειδησίας. Οι Γάλλοι κυριάρχησαν στα νησιά κατά τη διάρκεια του 1797-1799 κι έφεραν τους κατοίκους των νησιών πιο κοντά

⁹⁹ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹⁰⁰ Μ. Πολίτης, «Επτάνησα: από τον Διαφωτισμό στην Ένωση, Πανηγυρικός για την Επέτειο της Ένωσης της Επτανήσου με την Ελλάδα», στην ιστοσελίδα: *Κερκυραϊκά*, 2007, διαθέσιμο στο <http://kerkiraiika.blogspot.com>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

στα ιδεώδη του διαφωτισμού. Αυτά παρουσιάζονται στο Σύνταγμα του 1803 και στο ψήφισμα των Ριζοσπαστικών βουλευτών στην Θ' Ιόνιο Βουλή το 1850. Το 1864 οι αρχές του διαφωτισμού συνέχισαν να ασκούν την επίδραση τους και να φέρουν θετικά αποτελέσματα¹⁰¹.

Οι ζυμώσεις, που υλοποιήθηκαν σε πολιτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο εντάχθηκαν στο φαινόμενο της κληροδοσίας και ιδιαίτερα η ίδρυση, η λειτουργία και η συντήρηση όλων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Αυτά με τη σειρά τους αποτέλεσαν τη βάση ώστε να καλλιεργηθεί η πνευματική και η πολιτιστική ζωή των νησιών και βοήθησαν στην καλλιέργεια των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των σπουδαστών.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} η Κεφαλονιά χαρακτηρίζεται από τα πολλά κληροδοτήματα που έλαβε. Έγιναν αρκετές δωρεές και χορηγίες. Δόθηκαν στο νησί αρκετά χρήματα έπειτα από εράνους, ειδικά μετά το σεισμό του 1953, όπου το νησί καταστράφηκε. Η οικονομία του νησιού ήταν αντιφατική καθώς από τη μια μεριά στο νησί κυριάρχησαν διάφορες επιδημίες και μειώθηκε η παραγωγή των αγροτών και από την άλλη παρατηρήθηκε η μετανάστευση των κατοίκων της, η άνθηση του εμπορίου και η ανάπτυξη της ναυτιλίας κι αρκετοί ιδιώτες έκαναν ευεργεσίες στο νησί, προκειμένου να μπορέσει εκείνο να αντιμετωπίσει τα προβλήματα του. Η παρουσία της πολιτείας ήταν πολύ περιορισμένη, αν και εκείνη ήταν υπεύθυνη να στηρίζει τους κατοίκους. Οι ευεργεσίες των ιδιωτών διαμόρφωσαν μια νέα μορφωτική, κοινωνική και πολιτιστική κατάσταση στο νησί¹⁰².

4.1. Πετρίτσειος Σχολή

Οι Κεφαλονίτες ευεργέτες, σε αρκετές περιπτώσεις, είχαν ως στόχο να στηρίξουν την εκπαίδευση. Έτσι ίδρυσαν σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, χρηματοδότησαν την ανέγερση αντίστοιχων κτηρίων, τη συντήρησή τους καθώς επίσης και την κάλυψη των αναγκών τους. Το πιο παλιό σχολείο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν η Πετρίτσειος Σχολή στο Ληξούρι, που ιδρύθηκε το 1849. Τη δημιουργία ο Στάμος Πετρίτσης. Ο ιδρυτής της σχολής γεννήθηκε στο Ληξούρι το

¹⁰¹ Γ. Μοσχόπουλος, «Ο Διαφωτισμός και οι Επτανήσιοι», στην ιστοσελίδα: *Καθημέρινη*, 15.5.2016, διαθέσιμο στο <https://www.Kathimerini.gr>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹⁰² Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

1758 και πέθανε το 1835. Ολοκλήρωσε τις σπουδές του στην Κωνσταντινούπολη, κοντά στους θείους του κι έπειτα από εκεί μετακινήθηκε στην Πίζα της Ιταλίας, όπου σπούδασε ιατρική. Μετά το πέρας των σπουδών του επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη, όπου εργάστηκε ως προσωπικός γιατρός του Σουλτάνου. Πέντε χρόνια εργάστηκε και ως γιατρός του Αλή Πασά στα Ιωάννινα. Όμως εκεί επειδή συνέβαιναν αρκετές φρικαλεότητες σε βάρος των Ελλήνων, αναγκάστηκε να επιστρέψει στο Ληξούρι. Όταν επέστρεψε στην Κεφαλονιά, οι κάτοικοι τον καλοδέχτηκαν και τον αγάπησαν εξαιτίας του ήθους και της ευρυμάθειας του. Ανέλαβε ορισμένα από τα δημόσια αξιώματα και υπήρξε μέλος της Ιόνιας Ακαδημίας. Έκανε τρεις γάμους, όμως δεν απέκτησε παιδιά και τρία χρόνια πριν πεθάνει έκανε διαθήκη, μέσω της οποίας έδινε ένα μεγάλο μέρος από την περιουσία του στο νησί του, για να δημιουργηθεί ένα σχολείο, στο οποίο θα διδάσκονταν η αριθμητική, η γεωμετρία και η ιστορία. Ήθελε με αυτό τον τρόπο να καλλιεργήσει το πνεύμα και την καρδιά των νέων του νησιού¹⁰³.

Πραγματοποιήθηκαν αρκετές δίκες για να εξακριβωθεί η εγκυρότητα της διαθήκης και όταν το Ανώτατο Συμβούλιο της Δικαιοσύνης αποφάσισε ότι ήταν ορθή τότε διορίστηκε από την κοινότητα στο Ληξούρι μια επιτροπή διαχείρισης του κληροδοτήματος. Η σχολή ξεκίνησε να λειτουργεί το 1849 σε ένα οίκημα που νοικιάστηκε για αυτό το λόγο. Οι μισθοί των εκπαιδευτικών και όλα τα έξοδα καλύπτονταν αρχικά από την περιουσία του Πετρίτση. Όμως αρκετά σύντομα βοήθησε και το κράτος καθώς τα χρήματα εξανεμίστηκαν.

Η Πετρίτσειος σχολή ήταν ένα από τα πιο σημαντικά εκπαιδευτικά βήματα στο Ληξούρι. Ακολούθησε την εξέλιξη του τόπου. Το 1862 οι μαθητές εγκατέλειψαν τα μαθήματα τους για να συμμετέχουν στην Ελληνική επανάσταση και πιο συγκεκριμένα στην ένωση των Επτανήσων, με την υπόλοιπη Ελλάδα. Το 1867 έγινε ένας ισχυρός σεισμός στο νησί, που προκάλεσε την αναστολή των μαθημάτων και το Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς το διώροφο οίκημα όπου στεγαζόταν η σχολή παραχωρήθηκε στους κρητικούς πρόσφυγες της επανάστασης 1866-1869¹⁰⁴.

¹⁰³ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹⁰⁴ Α. Δεμπόνου, *Το χρονικό του σεισμού του 1953*, σ. 124

Έπειτα το 1871, με ένα βασιλικό διάταγμα η σχολή συγχωνεύθηκε με το ελληνικό σχολείο – σχολαρχείο. Σε αυτό υπήρχαν τρεις τάξεις και μια τάξη για τη γυμναστική ενώ η ύλη που διδάσκονταν είχε οριστεί από το υπουργείο για όλα τα σχολεία της Ελλάδας και τα γυμνάσια. Στην ύλη υπήρχαν και τα μαθήματα που όριζε ο Πετρίτσης με τη διαθήκη του. Οι εκπαιδευτικοί αναλάμβαναν εργασία έπειτα από το βασιλικό διάταγμα και πληρώνονταν από το Κληροδότημα του Πετρίτση. Το 1886 η σχολή έλαβε νέο όνομα: Πετρίτσειο γυμνάσιο. Ήταν ισότιμο με όλα τα σχολεία της χώρας, της ίδιας βαθμίδας. Το 1900 μετατράπηκε στην Εμπορική Σχολή, που λειτούργησε και ναυτικό τμήμα.

Το 1900 αυξήθηκε ο περονόσπορος και για αυτό το λόγο ο μαθητικός πληθυσμός χρειαζόταν ένα νέο κτήριο, στο οποίο θα στεγάζονταν το σχολείο. Τα έξοδα για την ανέγερση του νέου σχολείου δόθηκαν από τον Αναστάσιο Λιβιεράτο το 1913. Το 1891 ο ίδιος έχτισε και το σχολείο της Αγίας Θέκλης. Το κτήριο γκρεμίστηκε ολοσχερώς από το 1953 από τους σεισμούς στο νησί. Το 1957 στην ίδια θέση δημιουργήθηκε το ιδιωτικό σχολείο του νησιού. Το 1976 στη θέση του γυμνασίου των έξι τάξεων, δημιουργήθηκε ένα τριετές γυμνάσιο κι ένα τριετές λύκειο. Κάθε ένα από αυτά τα σχολεία διατήρησε το όνομα «Πετρίτσειο». Σταδιακά προστέθηκαν αίθουσες, γραφεία και εργαστήρια. Οι σεισμοί του 2014 οδήγησαν το Λύκειο να στεγαστεί σε αίθουσες προκάτ, κάτω από ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες. Αποφασίστηκε να ανοικοδομηθεί νέο κτήριο, κάτι που όμως μέχρι σήμερα δεν έχει υλοποιηθεί¹⁰⁵.

Την ίδια περίοδο που ο Πετρίτσης ίδρυσε τη Σχολή του, στην Κεφαλονιά δημιουργήθηκαν 39 αλληλοδιδασκτικά σχολεία και δύο λύκεια, με πρωτοβουλία των αγγλικών αρχών. Το ένα λύκειο λειτούργησε στο Αργοστόλι και το άλλο στο Ληξούρι. Τις δεκαετίες που ακολούθησαν, ενώ τα Επτάνησα συνδέθηκαν με την Ελλάδα, παρατηρήθηκε το πολύ σημαντικό πρόβλημα της στέγασης των σχολείων, της μείωσης του μισθού των εκπαιδευτικών, του κλεισίματος των σχολείων και της αδυναμίας του κράτους να εκπληρώσουν τα αιτήματα των κατοίκων της υπαίθρου. Το 1879 οι κάτοικοι της Κεφαλονιάς ήταν 68.321 και από αυτούς οι 54.961 δεν γνώριζαν καθόλου γραφή και ανάγνωση. Ιδρύθηκαν αρκετά ξένα και ιδιωτικά σχολεία και έγιναν σπουδαίες πρωτοβουλίες από τους εκπαιδευτικούς σε διαφορετικά σημεία πάνω στο νησί¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Α. Δεμπόνου, *Το χρονικό του σεισμού του 1953*, σ. 124

¹⁰⁶ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης*

Κατά συνέπεια αυτές ήταν οι συνθήκες στο χώρο της εκπαίδευσης στην Κεφαλονιά, στο τέλος του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}. Το κράτος δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στις τόσο μεγάλες ανάγκες της εκπαίδευσης των κατοίκων του νησιού και ταυτόχρονα να εκπληρώσει τους εθνικούς στόχους της ανεξαρτησίας. Για αυτό το λόγο έγιναν πάρα πολλές ευεργεσίες στο νησί.

4.2. Αδελφοί Λιβιεράτοι

Τα αδέρφια Ράλλη – Λιβιεράτου και πιο συγκεκριμένα ο Γρηγόριος, ο Αναστάσιος και ο Νικόλαος, που κατάγονταν από το χωριό της Αγίας Θέκλας, μορφώθηκαν στο Γαλάτσι στη Ρουμανία. Εκεί βρισκόταν ο θεός τους Άνθιμος, που διηύθυνε μια ιδιωτική σχολή. Αρχικά ασχολήθηκαν με το εμπόριο των σιτηρών στη Ρουμανία και στη συνέχεια δημιούργησαν υποκαταστήματα τόσο στην Αφρική όσο και στη Νέα Υόρκη¹⁰⁷.

Έπειτα, το νησί έπρεπε να περάσει πολύ δύσκολες καταστάσεις, όπως για παράδειγμα έγιναν οι καταστροφές στις καλλιέργειες των αμπελιών, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι και ο Α Παγκόσμιος Πόλεμος. Σε αυτές τις πολύ δύσκολες συνθήκες αυτά τα αδέρφια έστειλαν πολύ μεγάλα χρηματικά ποσά στη γενέτειρά τους. Έστειλαν επίσης τρόφιμα και ρουχισμό. Γενικότερα η φροντίδα τους για τον τόπο τους ήταν πάρα πολύ μεγάλη και συνεχής. Τα αδέρφια έχτισαν το ελληνικό σχολείο στην Αγία Θέκλη. Ανεγέρθηκε στις 10 Ιουνίου 1891. Η τελετή ήταν ακριβώς την ίδια μέρα της γιορτής του Αγίου Πνεύματος. Με αυτό τον τρόπο τα αδέρφια Λιβιεράτοι ήθελαν να δείξουν ότι η προκοπή του τόπου μπορούσε να υλοποιηθεί μέσω της παιδείας των κατοίκων του. Η ίδρυση του σχολείου έδειξε ότι μια νέα περίοδος στην παιδεία ξεκινούσε για το νησί. Κάποιοι από τους πιο πλούσιους γαιοκτήμονες στην περιοχή αρνήθηκαν να πάνε στην τελετή ίδρυσης του σχολείου. Είχαν δυσαρεστηθεί από τις ενέργειες, που έκανε ο Αναστάσιος Λιβιεράτος. Αυτό συνέβη γιατί οι κάτοικοι της περιοχής, που μέχρι τότε εργαζόνταν στα χωράφια τους, πλέον θα μπορούσαν να αναπτυχθούν πνευματικά και θα διεκδικούσαν τα δικαιώματά τους. Προφανώς αυτό έρχονταν σε άμεση αντίθεση με τα συμφέροντά τους. Το σχολείο ολοκληρώθηκε και λειτούργησε κι αποτέλεσε στολίδι του χωριού. Αρκετοί κάτοικοι τόσο του χωριού Αγίας Θέκλας όσο και των γύρω

Ιονίων Νήσων, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιτσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹⁰⁷ Ντ. Αντωνάκατου, *Το κληροδότημα Αναστασίου Λιβιεράτου και η συμβολή του στην Εκπαίδευση της Παλικής*. Επτανησιακά Ιδρύματα Κληροδοτήματα, Κεφαλονιά 2007, σ. 180

αναγνώρισαν τα οφέλη του συγκεκριμένου σχολείου και τις δράσεις των εκπαιδευτικών¹⁰⁸.

Η λειτουργία του σχολείου επικυρώθηκε από τους αδελφούς Λιβιεράτους μέσω δύο βασιλικών διαταγμάτων το 1892 και το 1894. Φρόντισαν για τη λειτουργία του σχολείου όσο βρίσκονταν στη ζωή αλλά και μετά το θάνατο τους. Ο Αναστάσιος Λιβιεράτος στη διαθήκη του δώρισε μια οικία στο σχολείο, που βρισκόταν στην Αθήνα, στις οδούς Σταδίου και Σταύρου. Ο λόγος που το έκανε είναι για να εξασφαλίσει τη συντήρηση του σχολείου και της καταβολής των μισθών των εκπαιδευτικών του. Εξασφάλισε και μια δαπάνη για να αποπερατωθούν οι γυμνασιακές σπουδές από τους μαθητές που διακρίνονταν και συνέχιζαν τις σπουδές τους σε ένα τριτοβάθμιο ίδρυμα. Οι άριστοι μαθητές λάμβαναν από τόκους 100.000 δραχμές από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Ο ίδιος γνώριζε ότι μπορούσε να μεταβληθεί η τύχη των πραγμάτων και για αυτό το λόγο απαγόρευσε ρητώς την εκποίηση και την υποθήκευση του συγκεκριμένου ακινήτου, ενώ παράλληλα όρισε το οικόπεδο και το οίκημα που βρισκόταν το σχολείο, να στεγάζει για πάντα αντίστοιχο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Έτσι εξασφάλισε ότι το σχολείο δεν θα μπορούσε να κλείσει, ούτε ότι το οικόπεδο θα αξιοποιούνταν στο μέλλον για άλλους σκοπούς. Δημιουργήθηκε μια πενταμελής επιτροπή, της οποίας ο επικεφαλής ήταν ο Μητροπολίτης της Κεφαλονιάς. Τα άλλα μέλη της επιτροπής ήταν ο διευθυντής του σχολείου, ο νομάρχης, ο εισαγγελέας και ένα μέλος από την οικογένεια Λιβιεράτου για να ελέγχει το αν υλοποιούνται οι επιθυμίες του¹⁰⁹.

Υπάρχουν δύο ακόμα στοιχεία, μέσα από τα οποία φαίνεται η φροντίδα του Λιβιεράτου τόσο για το σχολείο όσο και για τους μαθητές του. Η στέγη πάνω από την κεντρική είσοδο, την κοσμούσαν τα αγάλματα της Αθηνάς και του Απόλλωνα ενώ καθημερινά προσφερόταν και πρόγευμα στα παιδιά. Ο Αναστάσιος Λιβιεράτος επισκεπτόταν το χώρο του σχολείου σχεδόν καθημερινά ώστε να βοηθήσει τα παιδιά να εισέλθουν στον κόσμο της διδασκαλίας αλλά και της μάθησης. Και ο γιος του Αναστάση, Γρηγόριος Λιβιεράτος, προσέφερε αργότερα οικόπεδο και για το Δημοτικό Σχολείο Ληξουρίου και για το Δημοτικό Σχολείο Ματζαβινάτων. Από το 1892 ως το

¹⁰⁸ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹⁰⁹ Ντ. Αντωνάκου, ό. π., σ. 192

1938 η Παλλάτειος Λιβιεράτειος Σχολή της Αγίας Θέκλης λειτούργησε ως ελληνικό σχολείο. Έπειτα μετονομάστηκε και λειτούργησε ως αστικό σχολείο ως το 1946. Στο σεισμό του 1932 το κτήριο κρίθηκε ότι ήταν ακατάλληλο και για αυτό το λόγο οικοδομήθηκε ένα νέο, εκεί ακριβώς που βρισκόταν το παλιό¹¹⁰.

Στη διάρκεια της κατοχής κι έπειτα του εμφυλίου πολέμου δεν λειτούργησε επαρκώς. Το 1953, υπέστη πολύ σοβαρές βλάβες, όπως και άλλα κτήρια του νησιού και το 1956 ξεκίνησε να λειτουργεί εκ νέου ως ένα παράρτημα του Πετρίτσειου Γυμνασίου του Ληξουρίου. Το 1964 έγινε η ανεξαρτητοποίηση του και δημιουργήθηκαν νέες αίθουσες. Με χορηγία των αδελφών Γρηγόρη και Αναστάση Λιβιεράτου φιλοτεχνήθηκε από τον κεφαλονίτη γλύπτη Γ. Μπονάνο ο ανδριάντας του Πετρίτη, του οποίου τα αποκαλυπτήρια έγιναν στην κεντρική πλατεία της πόλης στις 25/3/1922. Το άγαλμα μεταφέρθηκε στο πάνω προαύλιο του σχολείου το 1958. Στους σεισμούς του 2014 λειτούργησε στον αρχικό χώρο όπου είχε χτιστεί για πρώτη φορά. Όμως σήμερα έχει μεταφερθεί στο χωριό Σκηνέα.

Ο γιατρός Πετρίτης ήθελε να βοηθήσει τον τόπο του και τους κατοίκους του να μορφωθούν. Για αυτό το λόγο δημιούργησε τη σχολή του στο Ληξούρι, ενώ τα Επτάνησα βρίσκονταν υπό την αγγλική κατοχή. Παρόμοια ήταν και η επιθυμία των αδερφών Λιβιεράτου που θέλησαν να ευεργετήσουν το χωριό τους και σε δεύτερη μοίρα το Ληξούρι.

4.3. Αδελφοί Βαλλιάνοι

Παρόμοιες ενέργειες με αυτές των Λιβεράτων έκαναν και τα αδέρφια Βαλλιάνοι και ιδιαίτερα ο Παναγής, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο. Υπήρξε μια μοναδική προσωπικότητα στην Κεφαλονιά αλλά και για ολόκληρη την Ελλάδα. Ο Παναγής Βαλλιάνος στήριξε την οικονομία, την εκπαίδευση και άλλους τομείς της κοινωνικής πρόνοιας. Το ευεργετικό και φιλανθρωπικό έργο των αδερφών Βαλλιάνων έλαβε χώρα κυρίως στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}. Τα χρόνια εκείνα αποτέλεσαν το μεταίχμιο από τον εκσυγχρονισμό του Χαρίλαου Τρικούπη σε μια εποχή αβεβαιότητας και αστάθειας, τόσο κοινωνικής όσο και πολιτικής, έως ότου αναδειχθεί ως κυρίαρχη στον ελληνικό πολιτικό χώρο άλλη μια

¹¹⁰ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

ισχυρή προσωπικότητα, ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Τα ευεργετήματα των Ελλήνων της Διασποράς και η γενικότερη συνεισφορά του κεφαλαίου που προερχόταν από Έλληνες του εξωτερικού καθ' όλη εκείνη την περίοδο στην οικοδόμηση ενός σύγχρονου κράτους αποτέλεσαν σημαντικοί σταθμοί και διαμόρφωσαν το ρου της νεοελληνικής ιστορίας.

Η οικογένεια του δεν είχε ιδιαίτερη μόρφωση και ο πατέρας τους Αθανάσιος έκανε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες ώστε να κρατήσει στο νησί τα παιδιά του. Όμως οι τρεις γιοι του, ο Μαρίνος/Μαρής, ο Παναγής και ο Ανδρέας ξενιτεύτηκαν. Αρχικά πήγαν στο Αζώφ και διακρίθηκαν στο εμπόριο. Ακολούθησαν το παράδειγμα του οικογενειακού εμπορικού δικαίου και δημιούργησαν πολύ μεγάλες περιουσίες¹¹¹. Οι αγγλικές ασφαλιστικές εταιρείες, αρνήθηκαν να ασφαλίσουν φορτία από τα ελληνικά πλοία κατά τη διάρκεια του Κριμαϊκού πολέμου. Αυτό είχε ως συνέπεια οι Βαλλιάνοι ανέλαβαν το ρίσκο να τα μεταφέρουν με δικά τους πλοία. Παρόλο που υπήρχαν αντίστοιχα απαγορεύσεις μπόρεσαν να εξάγουν σιτηρά στη Ρωσία. Η έδρα τους ήταν το Ταγκαρόκ, η Μασσαλία και το Λονδίνο. Τα τρία αδέρφια μπόρεσαν να βοηθήσουν τους καπετάνιους του νησιού, να αγοράσουν πλοία και να ξεκινήσει με αυτό τον τρόπο, μια νέα εποχή ναυτιλίας για το νησί. Οι ίδιοι οι Βαλλιάνοι νηολόγησαν όλα τα πλοία στο Αργοστόλι και μάλιστα τους έδωσαν ελληνικά ονόματα. Στη συνέχεια ασχολήθηκαν με διάφορες τραπεζικές δραστηριότητες.

Το νησί γνώρισε την εκπαιδευτική πολιτική και την οικονομική δυσπραγία. Το 1856 το Σχολαρχείο των Κεραμειών, που ήταν η γενέτειρα των αδερφών Βαλλιάνων, κόντεψε να κλείσει. Ο Παναγής εξασφάλισε για τη λειτουργία του σχολείου όλες τις απαιτούμενες προϋποθέσεις. Αυτή ήταν και η πρώτη του ευεργεσία για το νησί. Το 1898 χρηματοδότησε και την ίδρυση του Βαλλιάνειου Ελληνικού Σχολείου καθώς επίσης και την οικοδόμηση ακόμα τριών κτιρίων που λειτουργούσαν ως κατοικίες για τους εκπαιδευτικούς. Το σχολείο συντηρούνταν από τους ίδιους τους ιδιοκτήτες του και οι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνονταν από την συγκεκριμένη οικογένεια. Παράλληλα λαμβάνονταν μέριμνα για την ενδυμασία και την παροχή βιβλίων και συσσιτίου για όσους μαθητές ήταν άποροι.

¹¹¹ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

Παράλληλα, το 1842, η Δημόσια Βιβλιοθήκη Αθηνών συγχωνεύτηκε με τη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Αθηνών, η οποία διατηρούσε 15.000 τόμους και στεγάστηκε μαζί με τη συλλογή νομισμάτων στο νέο κτίριο του Πανεπιστημίου του Όθωνα. Πρώτος διευθυντής, τότε ονομαζόταν «πρόεδρος», ήταν ο Γεώργιος Κοζάκης-Τυπάλδος του νεοδιορισμένου ιδρύματος, διατηρώντας τη θέση του μέχρι το 1863. Την εποχή εκείνη η βιβλιοθήκη εμπλουτίστηκε με σημαντικές δωρεές και με σπάνια ξενόγλωσσα βιβλία από όλους πάνω από την Ευρώπη. Με το βασιλικό καταστατικό του 1866, οι δύο βιβλιοθήκες συγχωνεύτηκαν, και διοικήθηκαν ως «Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος». Από το 1877 έως το 1910, διευθυντής του ήταν ο Michael Deffner.

Στις 16 Μαρτίου 1888 τέθηκε ο θεμέλιος λίθος για ένα νέο νεοκλασικό μαρμάρινο κτίριο. Το κτίριο χρηματοδοτήθηκε από τρία αδέρφια της Διασποράς, γεννημένα στην Κεφαλονιά, τον Παναγή, τον Μαρίνο και τον Ανδρέα Βαλλιάνο. Σχεδιάστηκε από τον βαρόνο Theophil von Hansen και την κατασκευή του επιμελήθηκε ο Ernst Ziller. Η βιβλιοθήκη παρέμεινε στο παλαιότερο κτίριο του Πανεπιστημίου μέχρι το 1903 και τον ίδιο χρόνο μεταφέρθηκε στο νέο Βαλλιάνειο Μέγαρο, το οποίο στεγάζει ακόμη εν μέρει τη βιβλιοθήκη μαζί με άλλα δύο κτίρια, στην Αγία Παρασκευή και στη Νέα Χαλκηδόνα. Το Βαλλιάνειο Μέγαρο αποτελεί μέρος της Τριλογίας των νεοκλασικών κτιρίων στην οδό Πανεπιστημίου στο κέντρο της Αθήνας, συμπεριλαμβανομένης της Ακαδημίας Αθηνών και του αρχικού κτιρίου του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Τα ευεργετήματα των Βαλλιάνων δεν σταμάτησαν ακόμα και μετά το θάνατο του Παναγή Βαλλιάνου, το 1902. Το Γενικό Νοσοκομείο στο Αργοστόλι, ο ιερός ναός Αγίου Γερασίμου στα Ομαλά (1910), η Βαλλιάνειος Επαγγελματική Σχολή (1915) στο Ληξούρι, όπου σήμερα στεγάζεται το Τμήμα Εθνομουσικολογίας του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων και η Βαλλιάνειος Εμπορική Σχολή στο Αργοστόλι (1928) προέκυψαν από το κληροδότημα του Παναγή Βαλλιάνου. Συνεπώς, το ότι ο ευεργέτης είχε εκλείψει αλλά το κεφάλαιο που είχε συγκεντρώσει για αγαθοεργίες συνέχισε να παράγει έργο, μας επιτρέπει να θεωρήσουμε ότι η ευεργετική δραστηριότητα των Βαλλιάνων μπορεί να ενταχθεί και στην φάση του ιδρυματικού ευεργετισμού, όπου άλλωστε δεν παύουν να επιτελούνται λειτουργίες διατήρησης της κοινωνικής ευρυθμίας και ηγεμονίας της αστικής τάξης.

4.4. Σχολή Απόρων Παίδων και Εφήβων

Τον Ιανουάριο του 1902 ο Βαλλιάνος πέθανε στο Λονδίνο κι εκεί έγινε η κηδεία και η ταφή του. Δύο χρόνια νωρίτερα, είχε συντάξει την διαθήκη του, με βάση την οποία δώριζε το ποσό των 500.000 χρυσών λιρών για να γίνουν έργα στο νησί της Κεφαλονιάς. Η τελευταία του επιθυμία ήταν να ευεργετηθεί το νησί. Την εξέλιξη του έργου του ανέλαβαν οι ανιψιοί του, Αλκιβιάδης, Βασίλειος και Μιχαήλ. Μερικούς μήνες μετά ο Μιχαήλ αντικαταστάθηκε από τον Μαρίνο, επίσης ανηψιό του Παναγή Βαλλιάνου. Έπειτα δημιουργήθηκε μια επταμελής επιτροπή για να ελέγχει το κληροδότημα του Παναγή Βαλλιάνου¹¹². Αποτελούνταν από άτομα που διάθεταν εξαιρετικές πνευματικές, διοικητικές και ηθικές δεξιότητες κι ικανότητες και επιπλέον ήταν οικονομικά ανεξάρτητοι, ώστε να μην έχουν τη θέληση να επωφεληθούν από το κληροδότημα. Το 1910 έγινε η σύσταση του σώματος της επιτροπής και στη συνέχεια η νομιμοποίηση της¹¹³.

Πριν συσταθεί η διαχειριστική επιτροπή του κληροδοτήματος οι ανιψιοί του έτειναν να ακούν τα παράπονα και τις ανάγκες των κατοίκων του νησιού. Έτσι δημιούργησαν την «Αλληλοβοήθεια», ένα παράρτημα του Εργατικού Συνδέσμου του Αργοστολίου προκειμένου να επαναλειτουργήσει η νυχτερινή σχολή των απόρων παιδών και εφήβων. Η Σχολή είχε αρχικά συσταθεί το 1884 από τον Μητροπολίτη Γερμανό Καλλιγά με βραχύβια λειτουργία και επανασυστάθηκε το 1896 με την αμέριστη υποστήριξη του Μητροπολίτη Γεράσιμου Δόριζα, αλλά περιέπεσε σύντομα σε αδράνεια ελλείψει οικονομικών πόρων. Με αυτό τον τρόπο μπόρεσαν να ανταποκριθούν στο πνεύμα αλλά και την επιθυμία των κατοίκων να καλύψουν τις παιδευτικές αλλά και τις κοινωνικές τους ανάγκες. Ο σκοπός για να δοθεί η επιχορήγηση του κληροδοτήματος ήταν αντιμετωπιστούν τα οικονομικά αδιέξοδα καθώς επίσης και οι ελλείψεις των κτηρίων, που είχαν οδηγήσει τη σχολή στο να αναστείλει τη λειτουργία της.

Η πρώτη οικονομική ενίσχυση της συγκεκριμένης σχολής έγινε το Σεπτέμβριο του 1902. Η σχολή τότε στεγάστηκε στο ίδιο κτίριο που βρίσκονταν και τα γραφεία του συνδέσμου. Στη συνέχεια τέθηκε υπό την προστασία του και τον Οκτώβριο του

¹¹² Α., Δεμπόνος, *Σχολή απόρων παιδών και εφήβων Αργοστολίου*, Κεφαλονιά 2007, σ. 143

¹¹³ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

1905 ανεγέρθηκε ένα μεγαλοπρεπές κτίριο. Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η ανέγερση του μελετήθηκαν όλες οι ανάγκες των μαθητών. Οι μαθητές είχαν ανάγκη να μορφωθούν και να επέλθει η ψυχική τους ανάταση και η κοινωνική τους διάπλαση. Το κτήριο του σχολείου εγκαινιάστηκε δύο χρόνια έπειτα από την έναρξη της λειτουργίας του και έπειτα από τη συνεχή στήριξη του κληροδοτήματος, λειτούργησε ως το 1922 και έπειτα έκλεισε οριστικά, λόγω του ότι υπήρχαν ατομικά συμφέροντα και κομματικοί ανταγωνισμοί. Οι μαθητές φορούσαν τις καθημερινές και τις Κυριακές ξεχωριστή ενδυμασία, που παρεχόταν από το σχολείο, αλλαξιές εσωρούχων και φαγητό¹¹⁴. Το κτίριο της Σχολής Απόρων Παίδων και Εφήβων βρισκόταν στην αρχή της οδού Ηλία Ζερβού και καταστράφηκε από τους Ιταλούς στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Στις αίθουσες της σχολής βρίσκονταν το σύνολο σχεδόν των παιδιών που εργαζόνταν στο Αργοστόλι. Το 1902, που ξεκίνησε η λειτουργία της σχολής οι μαθητές ήταν 60, το 1910 ήταν 170 και το 1912 280. Τα μαθήματα πραγματοποιούνται τα βράδια μεταξύ 19:00-21:00 και έπειτα από μια ημέρα πλήρους εργασίας. Οι εκπαιδευτικοί αργότερα διακρίθηκαν για το έργο τους στη συγκεκριμένη σχολή. Τα μαθήματα και η ύλη της σχολής, δεν θα μπορούσαν να διακριθούν σε καμία περίπτωση με τα υπόλοιπα σχολεία¹¹⁵. Όμως το έργο της ήταν σπουδαίο για την κοινωνία. Τα παιδιά από τις πολύ φτωχές οικογένειες της Κεφαλονιάς μπορούσαν να ανοίξουν τα δικά τους φτερά, στον κόσμο της μάθησης κι έτσι ένας νέος κόσμος ανοιγόταν μπροστά τους. Η απόκτηση των νέων παραστάσεων στα παιδιά, τα όνειρα που εκείνα ξεκίνησαν να κάνουν, οι επιθυμίες και οι επιδιώξεις τους, ξεκίνησαν να έχουν νέες, πιο ευνοϊκές συνθήκες ώστε να ενσωματωθούν ικανοποιητικά από την κοινωνία. Σε αυτή την επιτυχία φαίνεται ότι συνέβαλε και η συμπερίληψη του προγράμματος της σχολής της μουσικής, της φωνητικής και της ενόργανης, της εκκλησιαστικής και της κοσμικής. Η μουσική είχε πολύ σημαντικά οφέλη στο ήθος των παιδιών και στην κοινωνική τους προβολή. Από το συγκεκριμένο τμήμα της σχολής, έπειτα από μερικά χρόνια δημιουργήθηκε η μπάντα για τη Σχολή Απόρων, που είχε 200 πνευστά όργανα. Υπήρχε συναγωνισμός με την φιλαρμονική σχολή στο Αργοστόλι. Η μπάντα συνέβαλε και στην

¹¹⁴ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/2022-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹¹⁵ Δεμπόνος, Α. *Σχολή απόρων παιδων και εφήβων Αργοστολίου*, σ. 149

οικονομική ανάπτυξη των μελών της καθώς δίνονταν αμοιβή στα μέλη της, προκειμένου να συμμετέχουν σε ιδιωτικές εκδηλώσεις. Το κτίριο της Σχολής Απόρων Παίδων και Εφήβων βρισκόταν στην αρχή της οδού Ηλία Ζερβού και καταστράφηκε από τους Ιταλούς στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το 1911 έπειτα από διαμάχες και παρεξηγήσεις ανάμεσα στην επιτροπή του κληροδοτήματος, είχε ως συνέπεια να σταματήσει η χρηματοδότηση της. Επήλθε ο μαρασμός κι έπειτα το κλείσιμο της το 1922. Οι μαθητές λόγω της προπαίδειας τους μεταπήδησαν αρκετά εύκολα στη δημοτική εκπαίδευση. Εξαιτίας του κληροδοτήματος του Παναγή Βαλλιάνου είχαν ζήσει ένα μοναδικό όνειρο.

4.5. Βαλλιάνειος Γεωργική Σχολή

Έπειτα το 1906 ιδρύθηκε στο Αργοστόλι η Βαλλιάνειος Γεωργική Σχολή. Η σχολή δεν ήταν ένα αμιγώς δευτεροβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Ξεκίνησε τη λειτουργία της με σκοπό να καλύψει την ανάγκη που είχαν οι μικροί καλλιεργητές και οι άποροι αγρότες εκείνης της περιόδου. Προσπάθεια του Άγγλου τοποτηρητή Charles Napier το 1826 για δημιουργία γεωργικής εκπαίδευσης προσέκρουσε στην αντίδραση των γαιοκτημόνων. Στη σχολή δόθηκε ένα αγρόκτημα, που αποτελούνταν από 140 στρέμματα, διέθετε κτήρια και επιχορηγήθηκε προκειμένου να ξεκινήσει να λειτουργεί¹¹⁶. Ήταν ένα πρότυπο σπουδαστήριο που έδειχνε στους αγρότες νέες, πιο σύγχρονες μεθόδους καλλιέργειας της ελιάς και του αμπελιού. Το ίδιο έργο υλοποιούνταν και για τα οπωροφόρα δέντρα και φυτά. Αυτά παρέχονταν από τη σχολή δωρεάν σε όλους τους αγρότες. Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου η σχολή άκμασε σε πολύ σημαντικό βαθμό. Μετά όμως τον πόλεμο και κυρίως τους σεισμούς του 1953 παραμελήθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό και οι εργασίες της συρρικνώθηκαν. Το 1989 ξεκίνησε μια νέα εποχή, μέσα από δράσεις που υλοποιήθηκαν για να τονωθεί τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και ο κοινωνικός της ρόλος. Στη σημερινή εποχή υπάρχει μια επιτροπή διαχείρισης που έχει ως στόχο να τονώσει την παραγωγή των αγροτών στο νησί και να δημιουργήσει ένα μοναδικό κέντρο για τη θεωρητική και την πρακτική εκπαίδευση, την επιμόρφωση και την έρευνα. Όλες αυτές οι δράσεις υλοποιούνται στο

¹¹⁶ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

χώρο των αγροτών και του ευρύτερου περιβάλλοντος στο οποίο ζουν και αναπτύσσουν τις δραστηριότητες τους.

Λίγα μόλις χρόνια μετά το 1915, ξεκίνησε με χρήματα της Διαχειριστικής Επιτροπής του Κληροδοτήματος στη βόρεια πλευρά στο Ληξούρι να ανοικοδομηθεί η Βαλλιάνειος Επαγγελματική Σχολή. Λειτουργήσε για πρώτη φορά το 1927-1928. Για εκείνη την εποχή και στη συγκεκριμένη περιοχή ήταν πολύ αποτελεσματικό το εγχείρημα της λειτουργίας μιας αντίστοιχης σχολής. Σε ελάχιστες μεγάλες πόλεις λειτουργούσαν παρόμοιες σχολές. Η μελέτη της ιστορίας της Βαλλιάνειου Επαγγελματικής Σχολής είναι στην πραγματικότητα η μελέτη της τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Αρχικά λειτούργησε σαν μια ιδιωτική σχολή με αρκετά προσιτά δίδακτρα και αρκετές υποτροφίες διδασκόντων, στέγασης καθώς επίσης και σίτισης σε όσους ανήκαν σε χαμηλά οικονομικά και κοινωνικά στρώματα. Μέχρι το 1976 κάλυψε τις ανάγκες της επαγγελματικής εκπαίδευσης, όχι μόνο στο νησί της Κεφαλονιάς αλλά και της Ιθάκης καθώς επίσης και σε άλλες περιοχές της χώρας. Δέχονταν μαθητές από οποιοδήποτε μέρος της Ελλάδας και αναπλήρωσε το ρόλο του κράτους, που έπρεπε να παρέχει αντίστοιχη εκπαίδευση. Το 1976 η σχολή έγινε δημόσια και μέχρι το 1983 λειτούργησε ως μια τεχνική επαγγελματική σχολή και το διάστημα 1983-1997 λειτούργησε ως τεχνικό επαγγελματικό λύκειο. Λίγο πριν από το 2000 άρχισαν να γίνονται έργα ώστε να λειτουργήσει ως ΤΕΙ¹¹⁷.

Αρχικά, η συγκεκριμένη σχολή λειτούργησε με δύο τμήματα ως μέση τεχνική. Το ένα τμήμα ήταν αυτό της ηλεκτρομηχανουργίας και εργοδηγών – σχεδιαστών δομικών έργων. Η προϋπόθεση για την εγγραφή ήταν το ενδεικτικό της Β γυμνασίου καθώς επίσης και οι εισαγωγικές εξετάσεις. Οι τότε βαθμίδες της Εκπαίδευσης ήταν το τετρατάξιο Δημοτικό, το τριτάξιο Σχολαρχείο και το τετρατάξιο Γυμνάσιο. Άρα στην Μέση Τεχνική Σχολή της ΒΕΣ γίνονταν δεκτοί μαθητές τουλάχιστον 15 ετών. Το άλλο τμήμα ήταν αυτό της Στοιχειώδους Τεχνικής Σχολής στο οποίο λειτούργησε η υφαντουργία και η βιβλιοδεσία. Οι προϋποθέσεις για την εγγραφή σε αυτό το τμήμα ήταν το απολυτήριο του εξατάξιου δημοτικού και οι επιτυχείς εξετάσεις εισαγωγής. Η φοίτηση καθ' όλη τη διάρκεια που η σχολή ήταν ιδιωτική διαρκούσε τρία χρόνια και

¹¹⁷ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

το ωράριο ήταν 8-12 το πρωί και 2-6 το απόγευμα. Το απόγευμα του Σαββάτου δεν διεξάγονταν μάθημα.

Κατά το πρώτο διάστημα, δηλαδή 1956-1976 στη σχολή λειτούργησε και τμήμα μηχανικών εμπορικής ναυτιλίας μέσης στάθμης. Η εισαγωγή γίνονταν έπειτα από εξετάσεις και το ενδεικτικό της Γ γυμνασίου. Η φοίτηση διαρκούσε τέσσερα χρόνια και οι απόφοιτοι λάμβαναν απολυτήριο στο οποίο χαρακτηρίζονταν δόκιμοι μηχανικοί στο εμπορικό ναυτικό¹¹⁸. Οι σπουδαστές είχαν πολύ καλές προοπτικές να δημιουργήσουν μια εξαιρετική καριέρα πριν ακόμα αποφοιτήσουν από τη σχολή. Ήταν αρκετά περιζήτητοι από όλες τις μεγάλες ναυτιλιακές εταιρείες.

Η Βαλλιάνειος Επαγγελματική Σχολή καθ' όλη τη διάρκεια που λειτούργησε ως ιδιωτική δέχονταν μαθητές από το νησί της Κεφαλονιάς και μαθητές από όλη την υπόλοιπη Ελλάδα. Οι καθηγητές είχαν καταγωγή την Ελβετία, τη Γερμανία και την Ιταλία. Με αυτό τον τρόπο αναζωογονήθηκε ο τόπος. Δόθηκαν πολύ γερές βάσεις στα επαγγελματικά δικαιώματα των μαθητών και απέκτησαν πολύ καλή φήμη σε ολόκληρη την Ελλάδα. Σε αυτό συνέβαλαν τόσο το έργο των εκπαιδευτικών όσο και στο υπόλοιπο προσωπικό της σχολής. Πολύ σημαντικός ήταν και ο ρόλος της Διαχειριστικής Επιτροπής¹¹⁹.

Η διαχειριστική επιτροπή του κληροδοτήματος καθώς επίσης και οι ανιψιοί του Βαλλιάνου δεν μπορούσαν να λησμονήσουν το σχολείο που είχε χτίσει ο ίδιος στις Κεραμίες. Μέχρι τους σεισμούς του 1953, που κρίθηκε ακατάλληλο το κτίριο του Γυμνασίου, θεωρείται ότι ήταν το καλύτερο σχολείο των Βαλκανίων. Η ανοικοδόμηση του, στο οποίο σήμερα στεγάζεται το Βαλλιάνειο Λύκειο ξεκίνησε το 1957 και ολοκληρώθηκε το 1962. Στα μέσα περίπου της δεκαετίας του 2010 δημιουργήθηκε στο ίδιο οικόπεδο ένα ανεξάρτητο κτίριο για να λειτουργήσει το γυμνάσιο, που έλαβε το όνομα Βαλλιάνειος. Τα σημερινά σπίτια και οι κατοικίες για τους εκπαιδευτικούς της σχολής κατασκευάστηκαν από το Ίδρυμα Βεργωτή και παραχωρήθηκαν σε κατοίκους, που είχαν πολύ χαμηλό εισόδημα. Αυτό συνέβη καθώς δεν υπήρχε άλλο αίτημα για στέγαση ενός εκπαιδευτικού.

¹¹⁸ Α., Δεμπόνος, *Η πρώτη Εμποροναυτική Σχολή Αργοστολίου, στο Κυμοθόη, τχ 5*, Κεφαλονιά - Ιθάκη, 1994, σ. 35-43

¹¹⁹ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

4.6. Βαλλιάνειος Εμποροναυτική Σχολή

Η Κεφαλονιά έχει μια μακράιωνη παράδοση στη ναυτιλία και οι γνώσεις περνούσαν από τη μία γενιά στην άλλη. Οι περισσότερες από τις γνώσεις ήταν εμπειρικές ενώ χρειάστηκε σταδιακά να αποκτήσουν πυξίδες και γενικά πιο νέα συστήματα ιστίων. Η χρήση του ατμού στα πλοία κατά τη διάρκεια της Βιομηχανικής Επανάστασης είχε ως αποτέλεσμα να προκύψουν αρκετές αλλαγές και να δημιουργηθούν νέες ανάγκες. Για αυτό το λόγο ήταν απαραίτητο να δημιουργηθεί μια σχολή που θα εξασφάλιζε στους μελλοντικούς ναυτικούς την κατάλληλη οργάνωση, μέθοδο και δεοντολογία. Αν και το 1882 έγινε η ίδρυση της ναυτικής σχολής στο Αργοστόλι για τους εμποροπλοιάρχους, φαίνεται ότι η λειτουργία της έγινε μερικά χρόνια αργότερα, καθώς στα τέλη του αιώνα πιστοποιήθηκε εκ νέου η ανάγκη ύπαρξης της ναυτικής σχολής. Με βάση λοιπόν, τη διαθήκη του Παναγή Βαλλιάνου και τη σχετική ρήτρα, που υπήρχε εκεί, ιδρύθηκε η Βαλλιάνειος Εμποροναυτική Σχολή. Στο πρώτο έτος της λειτουργίας της στεγάστηκε στη σχολή απόρων. Ανήκε στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και λάμβανε επιχορήγηση από το Κληροδότημα. Είχε το δικό της πρόγραμμα σπουδών.

Το 1928 ξεκίνησε η κατασκευή του δικού της κτηρίου. Οι δαπάνες για το συγκεκριμένο έργο αντλήθηκαν αποκλειστικά από την πηγή του κληροδοτήματος. Έτσι δημιουργήθηκαν οι αίθουσες, το υλικό, τα γραφεία και οι κατοικίες του διευθυντή καθώς επίσης και του επιστάτη. Το επιβλητικό αυτό οικοδόμημα, με την αισθητική του Μεσοπολέμου, είχε ως επιγραφή στην πρόσοψη του: «ΕΜΠΟΡΟ-ΝΑΥΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΝΑΓΗ ΒΑΛΛΙΑΝΟΥ». Παρόλα αυτά δεν λειτούργησε ποτέ ως ναυτική σχολή αλλά μόνο ως εμπορική. Καταστράφηκε το 1953, με τους σεισμούς στην Κεφαλονιά και λειτούργησε λίγα χρόνια αργότερα ως οικονομικό γυμνάσιο. Πλέον ανήκε στο Υπουργείο Παιδείας¹²⁰.

4.7. Κοργιαλένιο Παρθεναγωγείο και Κοργιαλένιο Γυμνάσιο Αρρένων

Επιπλέον, στις 26 Απριλίου 1911 πέθανε στο Λονδίνο ο Μαρίνος Κοργιαλένιος. Ήταν χρηματιστής, τραπεζίτης κι επιχειρηματίας. Όσο ζούσε είχε δείξει το ενδιαφέρον του για τις ευεργεσίες στον τόπο του. Μέσω της διαθήκης του, ορίζονταν ότι ένα

¹²⁰ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

μεγάλο μέρος των χρημάτων θα πήγαινε, με τη μορφή του κληροδοτήματος στην Κεφαλονιά. Η διαθήκη του διαπνέονταν από τα αισθήματα της γενναιοδωρίας και της φιλοπατρίας του. Έδωσε αρκετά μεγάλα ποσά για να καλυφθούν τα κοινωνικά έργα του νησιού αλλά και της Αθήνας. Τα έργα σχετίζονταν με την εθνική άμυνα, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, την υγεία και τα σωφρονιστικά ιδρύματα.

Ο Κοργιαλένιος όσο ζούσε δεν είχε πολύ καλές σχέσεις με τους κατοίκους της Κεφαλονιάς. Αυτό συνέβαινε λόγω της ύπαρξης ορισμένων οικογενειακών και προσωπικών αντιπαθειών και αντιδικιών. Όμως στη διαθήκη του, ένα αρκετά μεγάλο μέρος της περιουσίας του δόθηκε στο νησί προκειμένου να ενισχυθεί και να προωθηθεί η παιδεία. Στη διαθήκη του ορίζονταν και μια επιτροπή, που αποτελούνταν από επτά άτομα και όλα ήταν επιφανείς αστοί του Αργοστολίου. Πρόεδρος του Κοργιαλένιου Διοικητικού Συμβουλίου ορίζονταν ο εκάστοτε Μητροπολίτης.

Ήταν πολύ σημαντικό για τον ίδιο και για το μέλλον της Ελλάδας οι γυναίκες του νησιού να μορφωθούν και να διαπαιδαγωγηθούν κατάλληλα. Έτσι ανέθεσε στο Κοργιαλένιο Διοικητικό Συμβούλιο την ίδρυση του Κοργιαλένιου Παρθεναγωγείου. Έδωσε το πατρικό του σπίτι και 1000 λίρες για να γίνουν οι απαραίτητες εργασίες και να λειτουργήσει το σχολείο. Επιπλέον, έδωσε το ποσό των 10.000 λιρών ως ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο. Οι τόκοι του εξασφάλιζαν ότι το κτήριο θα μπορούσε να συντηρηθεί και η λειτουργία του να είναι ομαλή. Έκανε τις απαραίτητες προβλέψεις, προκειμένου ένα τμήμα του κτιρίου να στεγάσει τη σχολή των απόρων κοριτσιών. Εκείνα είχαν τη δυνατότητα να φοιτήσουν δωρεάν στη σχολή. Όλες οι άλλες μαθήτριες, είτε ήταν εξωτερικές είτε οικότροφοι, υπήρχε πρόβλεψη ότι θα κατέβαλλαν ένα ποσό ως δίδακτρα. Οι μαθήτριες μπορούσαν να εκκλησιάζονται στο ναό της Αγίας Παρασκευής και ο κήπος του ναού, συνδέονταν με το Παρθεναγωγείο¹²¹.

Ο Κοργιαλένιος όρισε ότι το σχολείο μπορούσε να λειτουργήσει με βάση το πρότυπο Αρσάλειο, από το οποίο προερχόταν και η διευθύντρια. Ο διορισμός της ήταν απαραίτητο να λάβει την έγκριση της πριγκίπισσας Σοφίας, που ήταν η σύζυγος του διαδόχου Κωνσταντίνου. Στη διαθήκη του ο Κοργιαλένιος την παρακαλούσε ώστε να αναλάβει το σχολείο στην προστασία της. Το πατρικό σπίτι του, λειτούργησε τελικά ως δημοτικό σχολείο και αγοράστηκε το 1927 από το Συμβούλιο ένα οικόπεδο που

¹²¹ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

τελικά εκεί οικοδομήθηκε το διδακτήριο. Το σχολείο ξεκίνησε να λειτουργεί το 1931-1932 ως Κοργιαλένιο Ανώτερο Παρθεναγωγείο και οικοτροφείο την αμέσως επόμενη χρονιά¹²². Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα λειτούργησε με ένα αποκλίνον αναλυτικό πρόγραμμα. Αυτό έγινε προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι απόφοιτοι του θα είχαν όλες τις απαιτούμενες προϋποθέσεις ώστε να απασχοληθούν επαγγελματικά στο δημόσιο και να φοιτήσουν σε άλλες μέσες εμπορικές ή άλλες επαγγελματικές σχολές. Η εξέλιξη του Παρθεναγωγείου ακολούθησε και την πορεία που είχε η ελληνική εκπαίδευση, εκείνη την περίοδο. Όπως ήταν αναμενόμενο, δεν γινόταν να μην επηρεαστεί από τις πολιτικές εξελίξεις και τις παλινωδίες. Δεν μπόρεσε να αντέξει το υψηλό κόστος λειτουργίας του κι έτσι μετατράπηκε σε δημόσιο γυμνάσιο θηλέων.

Οι σεισμοί, που έγιναν στην Κεφαλονιά, του 1953 κατέστρεψαν και το Κοργιαλένιο Παρθεναγωγείο, το διδακτήριο και το οικοτροφείο. Το κτήριο που κατασκευάστηκε μετά το σεισμό, δημιουργήθηκε με κρατικές δαπάνες. Σε αυτό στεγάστηκε το Κοργιαλένιο Γυμνάσιο Θηλέων. Το οικοτροφείο στεγάστηκε στον πρώτο και το δεύτερο όροφο του συγκεκριμένου κτηρίου. Το κτήριο οικοδομήθηκε με βάση τις δαπάνες της Βασιλικής Πρόνοιας και τα χρήματα του Ευάγγελου Μπασιά. Το κτήριο παραχωρήθηκε, κυρίως για οικονομικούς λόγους, στο Ίδρυμα Βασιλεύς Παύλος και σταμάτησε τη λειτουργία του, το 1987. Η μεταρρύθμιση του 1976, το μετονόμασε σε 2^ο Γυμνάσιο Αργοστολίου και 2^ο Λύκειο Αργοστολίου. Δεν είχε πια το όνομα του Κοργιαλένιου. Οι σεισμοί του 2014 κατέστησαν το κτήριο του γυμνασίου ακατάλληλο κι έτσι μεταφέρθηκε σε άλλο σημείο της πόλης σε προκάτ κατασκευές. Το Λύκειο, που λειτουργούσε από το 2007, εγκαταστάθηκε σε ένα καινούριο κτήριο κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2016-2017¹²³.

Ένα μέρος από τις 10.000 λίρες, που έδωσε ο Κοργιαλένιος στην Κεφαλονιά, αξιοποιήθηκε ώστε να ανεγερθούν τα διδακτήρια στο Αργοστόλι. Η επιθυμία του ήταν να λάβουν καλή διαπαιδαγώγηση όλοι οι μαθητές. Στη συνέχεια το Κοργιαλένιο Διοικητικό Συμβούλιο κατασκεύασε το Κοργιαλένιο Γυμνάσιο Αρρένων¹²⁴. Ο Κοργιαλένιος στη διαθήκη του εκδήλωσε την επιθυμία να χορηγήσει ένα κατάλληλο οικόπεδο στο δήμο ή στην ελληνική κυβέρνηση. Όμως τελικά δεν το έκανε. Το

¹²² Α., Δεμπόνος, *Η πρώτη Εμποροναυτική Σχολή Αργοστολίου, στο Κυμοθόη*, τχ 5, σ. 330

¹²³ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹²⁴ Α., Δεμπόνος, *Η πρώτη Εμποροναυτική Σχολή Αργοστολίου, στο Κυμοθόη*, τχ 5, σ. 330

οικόπεδο αγοράστηκε το 1915 από το Συμβούλιο. Τα εγκαίνια του σχολείου πραγματοποιήθηκαν το 1927. Ο Κοργιαλένιος είχε ορίσει ότι η κατασκευή του κτηρίου έπρεπε να είναι σύμφωνη με τις οδηγίες του Συλλόγου ώστε να διαδοθούν τα ωφέλιμα βιβλία. Έπειτα από την κατασκευή του κτηρίου, μεταβιβάστηκε στο δημόσιο. Το κτήριο που στεγάζονταν το Κοργιαλένιο Γυμνάσιο Αρρένων, πριν από το σεισμό, διέθετε αρκετές ευρύχωρες και ευάερες αίθουσες, μια πολύ μεγάλη αυλή και αρκετά όργανα γυμναστικής, ένα σπουδαίο εργαστήριο φυσικής και χημείας με αρκετό εξοπλισμό καθώς επίσης και ένα αρκετά ευρύχωρο αμφιθέατρο¹²⁵.

Το συγκεκριμένο σχολείο διαδραμάτισε πολύ σημαντικό ρόλο κατά τη διάρκεια της ιταλικής κατοχής. Το κτήριο ήταν επιβλητικό και γκρεμίστηκε κι αυτό με τους σεισμούς του 1953. Στη συνέχεια έγιναν οι κατάλληλες εργασίες για την εκ νέου ανοικοδόμηση του, από το 1955 ως το 1957. Ξεκίνησε και πάλι τη λειτουργία του το 1957. Λειτουργήσε ως το 1977 ως Γυμνάσιο Αρρένων. Στη μεταρρύθμιση του 1976 καταργήθηκαν τα αμιγή σχολεία και διαχωρίστηκε η εξαετής δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε δύο κύκλους. Έτσι θεσπίστηκε το τριετές γυμνάσιο και το τριετές λύκειο. Στο κτήριο του διδασκαλείου, που δημιουργήθηκε μετά το σεισμό, συστεγάζονταν μόνο το 1^ο Κοργιαλένιο Γυμνάσιο Αργοστολίου και το 1^ο Λύκειο «Μαρίνος Κοργιαλένιος». Στη διάρκεια του σχολικού έτους 2016-2017 το λύκειο μεταφέρθηκε σε ένα καινούριο οίκημα, που δημιουργήθηκε με κρατικές δαπάνες, σε ένα οικόπεδο, που ήταν αγορασμένο από το δήμο Αργοστολίου. Εξακολουθούσε όμως να έχει το όνομα και τη μνήμη του ανθρώπου που έδωσε το αρχικό κεφάλαιο.

4.8. Δημόσια Βιβλιοθήκη Κεφαλονιάς

Στο άρθρο 27 της διαθήκης ο Κοργιαλένιος υποστήριξε την ίδρυση της δημόσιας βιβλιοθήκης του νησιού. Η Δημόσια Βιβλιοθήκη Κεφαλληνίας είχε ιδρυθεί με πρωτοβουλία του Μητροπολίτη Γερμανού Καλλιγιά το 1887 όμως υπολειτουργούσε¹²⁶. Για την ανοικοδόμηση της Βιβλιοθήκης αγοράστηκαν δύο συνεχόμενα οικόπεδα το 1915 και το 1918¹²⁷. Το 1927 με απόφαση του Κράτους η

¹²⁵ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹²⁶ Η., Τουμασάτος, «Δημοσία Βιβλιοθήκη Κεφαλληνίας. Τα πρώτα βήματα ενός οράματος», Κεφαλονιά - Ιθάκη, 2004, σ. 32-39

¹²⁷ Α., Δεμπόνος, *Η πρώτη Εμποροναυτική Σχολή Αργοστολίου, στο Κυμοθόη*, τχ 5, σ. 332

Δημόσια Βιβλιοθήκη Κεφαλληνίας συγχωνεύθηκε με την Κοργιαλέναιο. Η βιβλιοθήκη ενός τόπου είναι απόλυτα συνυφασμένη με την εκπαίδευση ενός τόπου, την παιδεία αλλά και τον πολιτισμό του. Η βιβλιοθήκη διοργανώνει εκδηλώσεις ώστε οι κάτοικοι του νησιού να αναπτύξουν τις δεξιότητες και τις ικανότητες του κι εξασφαλίζει τις απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε να ερευνήσει κάθε μελετητής ότι επιθυμεί. Η βιβλιοθήκη βρίσκεται κοντά σε σχολεία του Αργοστολίου και στηρίζει τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς τους, παρέχοντας αρκετό υλικό για να κάνουν εργασίες και να μελετήσουν. Φιλοξενεί τις γιορτές του σχολείου και άλλες σχολικές δράσεις. Η Κοργιαλένιος βιβλιοθήκη είναι ο πιο λαμπρός πνευματικός φάρος του νησιού¹²⁸.

Ο Κοργιαλένιος δώρισε 10.000 λίρες για να ιδρυθεί η βιβλιοθήκη και 4.000 λίρες για να αναγερθεί το κτήριο και να αγοραστεί η ανάλογη επίπλωση. Επιπλέον, δώρισε 1.000 λίρες για να αγοραστούν βιβλία και άλλες 5.000 λίρες ώστε να επενδυθεί το κεφάλαιο της συντήρησης προκειμένου από το εισόδημα του να εξασφαλιστεί η κάλυψη των λειτουργικών εξόδων. Στο άρθρο 47 της διαθήκης του, ορίστηκε ότι η ιδιωτική του συλλογή θα υπάγονταν στη δημόσια βιβλιοθήκη. Η Κοργιαλένιος Βιβλιοθήκη είναι η τρίτη μεγαλύτερη βιβλιοθήκη της Ελλάδας¹²⁹.

Όπως ακριβώς συνέβη στο Κοργιαλέναιο Γυμνάσιο Αρρένων το οικόπεδο δεν παραχωρήθηκε από το δήμο του Αργοστολίου αλλά αγοράστηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο με χρήματα από το κληροδότημα. Η βιβλιοθήκη ξεκίνησε να λειτουργεί το 1925. Ο κανονισμός της βιβλιοθήκης τότε δεν επέτρεπε το δανεισμό των βιβλίων. Αυτό πολύ πιθανό να συνέβαινε λόγω του ότι τα βιβλία ήταν ένα είδος πολυτέλειας και ο δανεισμός μπορούσε να εγκυμονεί την απώλεια τους. Ο Κοργιαλένιος ευχήθηκε να μπορεί να στηριχθεί η βιβλιοθήκη και από άλλους κατοίκους της Κεφαλονιάς. Όμως δεν βρέθηκαν άλλοι για να δωρίσουν τα βιβλία τους κι έτσι το 1930 δημιουργήθηκαν για πρώτη φορά σημαντικά προβλήματα στη λειτουργία της. Κάποια από αυτά τα προβλήματα δημιουργήθηκαν λόγω του ότι το διοικητικό συμβούλιο ασχολήθηκε με την ίδρυση του Κοργιαλένιου Παρθεναγωγείου. Ο πόλεμος, οι λεηλασίες των Γερμανών και η κατοχή έφθασαν σε οριακό σημείο τη λειτουργία της βιβλιοθήκης. Ο

¹²⁸ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹²⁹ Α., Δεμπόνος, *Η πρώτη Εμποροναυτική Σχολή Αργοστολίου, στο Κυμοθόη*, τχ 5, σ. 333

διευθυντής της, ο Γεράσιμος Μοσχόπουλος μέχρι τα βαθιά του γεράματα ασχολήθηκε στη βιβλιοθήκη εθελοντικά. Έκανε αρκετούς αγώνες ώστε να την κρατήσει ανοιχτή¹³⁰.

Ο σεισμός του 1953 γκρέμισε το κτήριο, αν και οι εξωτερικοί τοίχοι δεν γκρεμίστηκαν εντελώς. Τα βιβλία διασώθηκαν χάρη στις προσπάθειες που έκαναν οι άνθρωποι. Στο νόμο 2823/1954 διατήρησε την αυτοτέλεια της η βιβλιοθήκη και διοικείται από το διοικητικό συμβούλιο. Τα λειτουργικά της έξοδα ανέλαβε το κράτος μέσω μιας επιχορήγησης. Το σημερινό κτήριο στο οποίο στεγάζεται κατασκευάστηκε με βάση την ενίσχυση των Βεργωτή και Τυπάλδου-Μπασιά. Εκτός από τη βιβλιοθήκη στεγάζει και το Κοργιαλένιο Λαογραφικό Μουσείο καθώς επίσης και ένα μέρος από τα γενικά αρχεία του κράτους. Λόγω της παρέμβασης του κράτους είναι το μόνο από τα κληροδοτήματα του Κοργιαλένιου που εξακολουθεί να υφίσταται στην Κεφαλονιά¹³¹.

Σίγουρα σε ένα και μοναδικό κεφάλαιο είναι αρκετά δύσκολο να αποτυπωθεί ολόκληρη η ιστορική εξέλιξη των κληροδοτημάτων του νησιού, που προορίζονταν για την εκπαίδευση. Χρειάζεται να διεξαχθεί μια πιο προσεκτική μελέτη ώστε να αναδειχθούν πολλές πτυχές της ιστορίας και της εξέλιξης της εκπαίδευσης. Έγινε όμως προσπάθεια ώστε να αναδειχθούν οι ευεργέτες της Κεφαλονιάς. Μέσα από αυτό αναδείχθηκε ο τομέας της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς επίσης και της καινοτόμου προσφοράς τους. Οι ιδιαίτεροι τομείς, με τους οποίους ασχολήθηκαν ήταν η εκπαίδευση των κοριτσιών, η τεχνική και η επαγγελματική εκπαίδευση, η μόρφωση των παιδιών των εργατών και ιδιαίτερα σε μια περίοδο που η κρατική μέριμνα ήταν ελλιπή¹³².

4.9. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, είναι ένα δημόσιο ερευνητικό πανεπιστήμιο με έδρα την Καλλιθέα, Αθήνα, Ελλάδα. Ιδρύθηκε το 1990, και ήταν το

¹³⁰ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹³¹ Α., Δεμπόνος, *Η πρώτη Εμποροναυτική Σχολή Αργοστολίου, στο Κυμοθόη*, τχ 5, σ. 333

¹³² Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

18ο κρατικό Πανεπιστήμιο που ιδρύθηκε στην Ελλάδα, ως διάδοχος της Χαροκόπειος Ανωτάτης Σχολής Οικιακής Οικονομίας που ιδρύθηκε το 1929. Το πανεπιστήμιο έκτοτε επεκτάθηκε σε περαιτέρω επιστημονικούς τομείς απονέμοντας πτυχία, μεταπτυχιακά, καθώς και διδακτορικούς τίτλοι.

Το πανεπιστήμιο πήρε το όνομά του από τον Παναγή Χαροκόπο, ο οποίος φρόντισε για την ίδρυση και τη χρηματοδότηση μιας σχολής προσανατολισμένης στην παραγωγή επιστημονικού δυναμικού στην Οικιακή Οικονομία. Ο Χαροκόπος οραματίστηκε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα με εξαιρετικές κτιριακές εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον, που θα μπορούσε να προσφέρει τη σύγχρονη επιστήμη. Έτσι δόθηκε η ευκαιρία τόσο στον Παναγή Χαροκόπο όσο και στην Ευανθία Χαροκόπου – Πετρούτση να εκμεταλλευτούν πλήρως τα περιουσιακά τους στοιχεία σύμφωνα με τις επιθυμίες τους. Για τον λόγο αυτό και για να πετύχει το όραμά τους, ο Χαροκόπος αγόρασε οικόπεδο 20.000 τ.μ. στον δήμο Καλλιθέας, όπου μεταξύ 1915 και 1920 χτίστηκε το σχολείο. Μια νέα πτέρυγα προστέθηκε το 1959.

Αυτό το κτιριακό συγκρότημα στέγασε τη «Χαροκόπειο Ανώτατη Σχολή» μέχρι το 1990 που ιδρύθηκε το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη του πανεπιστημίου βασίστηκε σε διεθνή πρότυπα και επιστημονική έρευνα που διεξήχθη από το Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου μετά από αίτημα του Υπουργείου Παιδείας εκείνης της περιόδου.

Η υπάρχουσα κτιριακή υποδομή ανακαινίστηκε πλήρως το 1993-1994 και συμπληρώθηκε με την ανέγερση νέου κτιρίου το 1999-2000. Μέσα στο 2011 ολοκληρώθηκε νέο κτίριο στην περιοχή του Ταύρου σε οικόπεδο που αγοράστηκε το 2004¹³³.

Το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο δέχθηκε τους πρώτους φοιτητές του κατά το ακαδημαϊκό έτος 1993-1994. Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του διοικούνταν διαδοχικά από δύο Διευθυντικές Επιτροπές. Πρόεδρος της πρώτης Επιτροπής (1991-1996) ήταν η Αθηνά Ζαμάνη-Παπαπέτρου, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντιπρόεδρος ο Γιώργος Καραμπατζός, Καθηγητής Χαροκόπειου Πανεπιστημίου και μέλη οι: Ελευθέριος Καραγιαννόπουλος, Διευθυντής Προγραμματισμού και Έρευνας του Υπουργείου Παιδείας, , Ευτυχία Κομινάτου – Παγώνη, Διευθύντρια Τεχνικού

¹³³ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

Τμήματος Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντώνης Ρήγας, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Ηλίας Σιδηρόπουλος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου και Νικόλας Τσούτσας, Δικηγόρος – Νομικός Σύμβουλος Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Πρόεδρος της δεύτερης Επιτροπής (1996-1999) ήταν ο Κωνσταντίνος Μπαλής, Καθηγητής Γεωπονικού Πανεπιστημίου¹³⁴.

Από το 1999 το Πανεπιστήμιο απέκτησε τον πρώτο Πρύτανη, τον καθηγητή Γεώργιο Καραμπατζό, και τους πρώτους Αντιπρυτάνεις, τους Καθηγητές Βασίλειο Σταβίνο, Κωνσταντίνο Μπαλή και από το 2000 Ανδρέα Κυριακούση¹³⁵. Το 2004 Πρύτανης έγινε ο Καθηγητής Ανδρέας Κυριακούσης, με Αντιπρυτάνεις τις Καθηγήτριες Σμαραγδή Αντωνοπούλου και Κατερίνα Μαριδάκη – Κασσωτάκη, ενώ από 1.1.2011 έως 30.4.2011 Πρύτανης έγινε η Καθηγήτρια Σμαραγδή Αντωνοπούλου. ίνα Μαριδάκη – Κασσωτάκη. Από 1.9.2011 έως 14.1.2016 Πρύτανης του Πανεπιστημίου εξελέγη ο καθηγητής Δημοσθένης Αναγνωστόπουλος και Αντιπρυτάνεις: ο καθηγητής Απόστολος Παπαδόπουλος και η καθηγήτρια Ευαγγελία Γεωργιτσογιάννη¹³⁶.

¹³⁴ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

¹³⁵ Γεωργιτσογιάννη, Ε., ό. π., σ. 67

¹³⁶ Α. Κ. Γαλιατσάτου, «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/μιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων*, 20.05.2022, διαθέσιμο στο: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.-Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>, ημερομηνία προσπέλασης στις 3.8.2023

Επίλογος

Οι ευεργέτες της Κεφαλονιάς, κατάγονταν από το νησί αλλά είχαν δημιουργήσει, ως επί το πλείστον την περιουσία τους στο εξωτερικό. Εκεί ίδρυσαν ναυτιλιακές και εμπορικές επιχειρήσεις. Όταν οι συμπατριώτες τους βρίσκονταν σε επείγουσα κατάσταση εκείνοι τους βοήθησαν είτε με δωρεές είτε με κληροδοτήματα. Τα χρήματα που έδωσαν στους κατοίκους του νησιού, ειδικά μετά το σεισμό του 1953, χρησιμοποιήθηκαν είτε για να αναγερθούν σχολεία, βιβλιοθήκες και άλλα δημόσια κτίρια είτε για να δημιουργηθούν κατοικίες, σε όσους έχασαν τα σπίτια τους με το σεισμό του 1953.

Είναι αρκετά δύσκολο να ανιχνευθούν τα βαθύτερα αίτια του γιατί οι συγκεκριμένοι άνθρωποι ευεργέτησαν το νησί. Ήθελαν να προβάλουν την επιτυχία τους ή ήταν θέμα του εγωισμού τους. Προσπάθησαν να εξιλεωθούν για τις πιθανές αθέμιτες μεθόδους ώστε να αποκτήσουν περιουσία κι επομένως μήπως ήθελαν με αυτό τον τρόπο να την κάνουν μόνιμη. Συνειδητοποίησαν το μάταιο της συγκέντρωσης του αμέτρητου πλούτου και ειδικά λίγο πριν πεθάνουν. Είχαν πράγματι αγωνιώδη προσπάθεια να κατανικήσουν το θάνατο μέσω της διαιώνισης του ονόματος και της υστεροφημίας τους. Βοήθησαν πράγματι τους συμπατριώτες τους ώστε να μορφωθούν και έκαναν πράξη αυτό που δεν μπορούσαν να υλοποιήσουν όταν ήταν οι ίδιοι νέοι. Είχαν πράγματι φιλανθρωπικά αισθήματα.

Το σημαντικό ήταν ότι μέσα από τις ευεργεσίες του πέτυχαν την αναδιανομή του πλούτου και επένδυσαν στο νησί της καταγωγής τους. Δημιουργήθηκε ένα πάγιο κοινωνικό κεφάλαιο και συνέβαλαν στην οικονομία της Κεφαλονιάς, στη διάρκεια που ανεγέρθηκαν πάρα πολλά σχολικά κτήρια και ξεκίνησε η λειτουργία τους. Τα λειτουργικά έξοδα των σχολείων έπρεπε να καλυφθούν από τα έσοδα των επιχειρήσεων του τόπου. Το πιο βασικό όμως ήταν ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα επένδυσαν στις γνώσεις και στην παιδεία, έβαλαν τις βάσεις για τη μόρφωση των νέων και παρείχαν τις κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε να χειραφετηθούν κοινωνικά και πολιτικά. Έτσι οι απόφοιτοι ήταν ενεργοί και υπεύθυνοι πολίτες σε μια εποχή που ήταν αρκετά καθοριστική. Επομένως οι συγκεκριμένοι ευεργέτες έφεραν και πάλι στο προσκήνιο το θεσμό της αρχαίας αθηναϊκής χορηγίας. Όμως εδώ η διαφορά ήταν στον υποχρεωτικό της χαρακτήρα. Οι ευεργέτες έγραψαν τη δική τους, μοναδική ιστορία στη μνήμη των συμπατριωτών τους κι ευχήθηκαν ότι και άλλοι θα βρίσκονταν προκειμένου να τους μιμηθούν.

Επιπλέον, τα κληροδοτήματα εξελίχθηκαν και συνδέθηκαν με τις πολιτικές και τις κοινωνικές – οικονομικές εξελίξεις της χώρας και συσχετίστηκαν με τις ιστορικές εξελίξεις της χώρας. Με αυτό τον τρόπο κατέδειξαν την ανάγκη της πολιτείας να επέμβει ώστε να διασφαλιστεί η λειτουργία των υποδομών και στην προκειμένη περίπτωση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Οι σχολές δεν μπορούσαν να συνεχίσουν να λειτουργούν όταν τα κληροδοτήματα σταματούσαν. Τότε τα σχολεία, που είχαν δημιουργηθεί από τους Κεφαλονίτες ευεργέτες έγιναν δημόσια. Παράλληλα και η Κοργιαλένειος βιβλιοθήκη έγινε δημόσια. Αυτές οι δύο κινήσεις του κράτους ήταν απαραίτητες ώστε να επωφεληθεί το κοινωνικό σύνολο από τη λειτουργία αυτών των οικημάτων. Η παιδεία με άλλα λόγια έγινε ένα δημόσιο αγαθό και αρκετοί δεν επικροτούν την παρέμβαση των ιδιωτών.

Ένας σημαντικός περιορισμός της παρούσας εργασίας ήταν ότι δεν υπήρχε τόσο εκτενής βιβλιογραφία για το συγκεκριμένο ζήτημα όσο πίστευα όταν αποφάσισα να την εκπονίσω. Παρ' όλα αυτά, έχει συγκεντρωθεί αρκετό υλικό ώστε να μπορεί να παρουσιαστεί σωστά και ολοκληρωμένα το θέμα που ήλπιζα να αναπτύξω και να αναδείξω. Θα ήθελα να σημειωθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιήθηκε υλικό από το διαδίκτυο, με ηλεκτρονικές πηγές από ιστοσελίδες της Κεφαλονιάς, στις οποίες αρθρογραφούν σπουδαίοι Κεφαλονίτες της σημερινής εποχής. Το μόνο σίγουρο – που γίνεται ολοφάνερο διαβάζοντας τις πηγές, είτε βιβλιογραφικές είτε διαδικτυακές – είναι ότι η αγάπη των Κεφαλονιτών για το νησί της καταγωγής τους, το βοήθησε να προοδεύσει ακόμα και σε αρκετά δύσκολους καιρούς.

Σε επόμενες έρευνες θα μπορούσε να γίνει μελέτη άλλων γεωγραφικών περιοχών, όπως για παράδειγμα για την Αθήνα ή το Ναύπλιο, ώστε να διερευνηθεί αν υπήρξαν και άλλοι ευεργέτες στην ιστορία της Ελλάδας που αφιέρωσαν μεγάλο μέρος της περιουσίας τους στην βοήθεια για ανάπτυξη της γενέτειράς τους. Παράλληλα, θα μπορούσαν να γίνουν συγκρίσεις ανάμεσα σε αυτούς που κατάγονταν από την Κεφαλονιά και σε αυτούς που κατάγονταν από άλλες περιοχές. Με αυτό τον τρόπο μπορούν να παραδειγματιστούν οι σύγχρονοι Έλληνες ώστε να βοηθήσουν όπου παραστεί η ανάγκη.

Κλείνοντας, αξίζει να τονιστεί για ακόμη μια φορά η σημασία της ευεργετικής λειτουργίας, διαχρονικά αλλά ιδιαιτέρως κατά την περίοδο της διαμόρφωσης του σύγχρονου ευρωπαϊκού χάρτη και της μετάβασης στον καπιταλισμό, στην εκβιομηχάνιση και την εποχή της οικοδόμησης κράτους δικαίου με αποτελεσματική θεσμική λειτουργία, δηλαδή κατά τον 19ο αιώνα. Και οι Κεφαλονίτες ευεργέτες, όπως

παρουσιάστηκε στις προηγούμενες σελίδες, εκπλήρωσαν αυτό το όραμα με προσήλωση και επιτυχία, δηλαδή με τον ίδιο τρόπο που λειτουργούσαν για όλη τους τη ζωή.

Πηγές και Βιβλιογραφία

A. Πηγές

Αβραμόπουλος, Π. Ν., «Ο υψιπετής εθνικός μας ευεργέτης Μαρίνος Κοργιαλένιος», στην ιστοσελίδα: https://media.real.gr/filesystem/Multimedia/pdf/1000_id54925.pdf

Αβραμόπουλος, Π. Ν., «Ο υψιπετής ευεργέτης της Ελλάδος Παναγής Βαλλιάνος!», στην ιστοσελίδα: <https://www.pemptousia.gr/2022/02/o-ipsipetis-evergetis-tis-ellados-panagis-vallianos/>

Άγνωστος, «Γεώργιος Βεργωτής», στην ιστοσελίδα: <https://greekshippinghalloffame.org/?inductee=georgios-r-vergotis&lang=el>

Άγνωστος, «Πύργος Χαροκόπου: Η ιστορία πίσω από το εντυπωσιακό κονάκι όπου έζησε η Μελίνα Μερκούρη μετά τον γάμο της με τον Θεσσαλό γεωκτήμονα», στην ιστοσελίδα: <https://www.briefingnews.gr/ellada/pyrgos-harokoroy-i-istoria-piso-apo-entyposiako-konaki-opoy-ezise-i-melina-merkoyri-meta-ton>

Γαλιατσάτου, Α. Κ., «Κεφαλονίτες ευεργέτες και εκπαίδευση», στην ιστοσελίδα: <https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/202-219-Αλίκη-Κ.--Γαλιατσάτου-Κεφαλονίτες-ευεργέτες-και-Εκπαίδευση.pdf>

Θεοτοκάτος, Σ. Α., «Κεφαλονιά νησί των ευεργετών», στην ιστοσελίδα: <https://kefalonias.gr/kefalonias-nisi-ton-evergeton/>

Μοσχόπουλος, Γ., «Ο Διαφωτισμός και οι Επτανήσιου», στην ιστοσελίδα: <https://www.Kathimerini.gr>

Πολίτης, Μ., «Επτάνησα: από τον Διαφωτισμό στην Ένωση, Πανηγυρικός για την Επέτειο της Ένωσης της Επτανήσου με την Ελλάδα», στην ιστοσελίδα: <http://kerkiraiika.blogspot.com>

B. Βιβλιογραφία

Αλυσανδράτος Γ. Γ., Οι πολιτικές σάτιρες του 1830 στην Κεφαλονιά και ο Παναγιώτης Βεργωτής, Αθήνα 1970

Αλυσανδράτος Γ. Γ., Παναγιώτης Βεργωτής (1842-1916), Ηράκλειο 1964

Αντίπας Π., Η μετασεισμική Κεφαλλονιά, Αργοστόλι 1957

Αντωνακάτου Ντ., Το κληροδότημα Αναστασίου Λιβιεράτου και η συμβολή του στην Εκπαίδευση της Παλικής, Κεφαλονιά - Ιθάκη 2007

Αντωνάκου Ντ., Κεφαλονιά, Αθήνα 1957

Αρβανιτάκης Α., Κεφαλονιά: Το νησί της ομορφιάς και της καντάδας, Πειραιάς 1980

Βεργωτής Μ. Δοκίμιον περί της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσης, Αθήνα 1877

Βεργωτής Μ., Ο μικρός πολίτης, Αργοστόλι 1876

Βεργωτής Π., Κόσμος της ελληνικής γλώσσης, Αθήνα 1878

Γεωργιτσογιάννη Ε., Παναγής Α. Χαροκόπος 1835-1911. Η ζωή και το έργο του. Αθήνα 2000

Δέμπονος Α., Η Κεφαλονιά του θρύλου και της παράδοσης, Αργοστόλι 1993

Δέμπονος Α., Η παιδεία στην Κεφαλονιά τα χρόνια της Αγγλοκρατίας, Αθήνα 1982

Δεμπόνος Α., Η πρώτη Εμποροναυτική Σχολή Αργοστολίου, στο Κυμοθόη, τχ 5, Κεφαλονιά - Ιθάκη, 1994

Δεμπόνος Α., Σχολή απόρων παιδών και εφήβων Αργοστολίου, Αργοστόλι 2007

Δέμπονος Α., Το χρονικό του σεισμού του 1953, Αργοστόλι 1976

Εταιρία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών, "Τούτο δε πράττω ως σοσιαλιστής". Ο Ευάγγελος Ραυτόπουλος και η διαθήκη του, Αργοστόλι 2007

Θεοδωράτος Χ., Η συμβολή των Κεφαλλήνων στα Νεοελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1962

Καλογηρά Α., Η Κεφαλληνία, Αθήνα 1954

Καμήλος Ν. Σ., Αδελφότητες και εργατικοί σύνδεσμοι στην Κεφαλονιά. Τέλη 19ου - αρχές 20ου αιώνα: Συμβολή στη μελέτη της τοπικής ιστορίας, Αθήνα 2011

Καρπουζής Ν., Αργοστόλι Κεφαλληνία μεταβολές στη σύγχρονη ζωή μιας επαρχιακής πόλης, Αθήνα 2009

Λειβαδά - Ντούκα Ε., Short History of Kefallinia. From the Pre-history to the 20thc., Αθήνα 2010

Λειβαδά - Ντούκα Ε., Σύντομη (πολιτική) ιστορία Κεφαλληνίας, Αθήνα 2008

Λειβαδά Ε. & Γαλανός, Γ., Μέρες οργής. Αύγουστος του 1953: χρόνου λύσις, Αργοστόλι 2006

Λιβιεράτος Ε. Κ., Ιστορία της νήσου Κεφαλληνίας, Αθήνα 2012

Μαζαράκης Α., Βιογραφίες των ενδόξων ανδρών της νήσου Κεφαλληνίας, Αθήνα 1999

Μαρκαντωνάτου Υ. Ε., Κεφαλονιά: Ιστορικός οδηγός, Αθήνα 2011

Μοσχονά Π. Ν., Παναγής Α. Βαλλιάνος: από τη μυθοπλασία στην ιστορία, Κεφαλονιά 2008

Μοσχόπουλος Γ. Ν., Ιστορία της Κεφαλονιάς (1797 - 1940). Πολιτική ιστορία, πολιτισμός, παιδεία, γράμματα, τέχνες, Αργοστόλι 2010

Μοσχόπουλος Γ. & Μαραβέγια - Κώστα, Κ., Αργοστόλι. Σεισμοί 1953. Το τέλος και η αρχή μιας πόλης, Αργοστόλι 2007

Μοσχόπουλος Γ. Ν., Σύντομη επισκόπηση ιστορίας της Κεφαλονιάς, Αθήνα 1995

Μοσχόπουλος Γ. Χ., Συνοπτική ιστορία της Κεφαλληνίας. Κεφαλονιά 1951

Μοσχόπουλος Ν. Γ., Η παλαιά Κεφαλονιά. Ένας ατελείωτος Αύγουστος. Αργοστόλι, 2004

Παρέντης Ε. Ιστορία της Κεφαλονίας, Αθήνα 1982

Πουλάκη - Κατεβάτη Δ., Προσεισμική Κεφαλονιά, Αθήνα 2003

Σπηλιώτης Α., Η Κεφαλονιά σε μια ματιά, Μεμβούρνη 1985

Τουμασάτος Η., Δημοσία Βιβλιοθήκη Κεφαλληνίας. Τα πρώτα βήματα ενός οράματος, Κεφαλονιά - Ιθάκη, 2004

Τσιτσέλης Η., Σύνθεση Κεφαλονιάς: συμβολή στην Ιστορία και την παράδοση του νησιού της Κεφαλονιάς, Τόμος Β', Αθήνα 1960

Τσουκαλάς Κ., Η ανορθωτική προσπάθεια του Χαριλάου Τρικούπη στο Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος ΙΔ': Νεώτερος Ελληνισμός από 1881 ως 1913, Αθήνα 1975

Φωκάς - Κοσμετάτος Π., Κεφαλληνιακά, Αθήνα 2009

Φωκάς Ι., Ο αγώνας μου για την Κεφαλονιά, Αθήνα 1968

Χαρλαύτη Τζ., Μεγιστάνες του Ιονίου: Ο οίκος των αδερφών Βαλλιάνου, Κέρκυρα 2007

Χαρλαύτη Τζ., Οικογένεια Βαλλιάνου, Αθήνα 2008

Χρήστου Θ., «"Σχέδιον περί εθνικής ανατροφής και δημοσίου παιδείας εις την Ελλάδα (1827)" του Αλέξανδρου Στούρτζα», στην: Τομή 301, τχ. 6 (1993), σ. 90-97

Χρήστου Θ., Κωνσταντίνος Δημητρίου Σχινάς (1801-1857). Η ζωή - το έργο - η εποχή του, Αθήνα 1998

Χρήστου Θ., «Το εκπαιδευτικό σύστημα (1881-1910). Αιτήματα, μεταρρυθμίσεις και ελλείμματα», στην: Ιστορία των Ελλήνων, τ. 11 (2006), σ. 484-525"

Χρήστου Θ., Πέτρος Σωκρ. Κόκκαλης (1896 – 1962). Ο αστός επαναστάτης
ιατρός από τον αντιβενιζελισμό στο λενινισμό, Αθήνα 2019

Παράρτημα

Εικόνα 1: Ο Μαρίνος Κοργιαλένιος (<http://www.korgialenio.gr/index.php?pg=1>)

Εικόνα 2: Ο Παναγής Βαλλιάνος (<https://www.pemptousia.gr/2022/02/o-ipsipetis-evergetis-tis-ellados-panagis-vallianos/>)

Εικόνα 3: Η Εθνική Βιβλιοθήκη (<https://www.pemptousia.gr/2022/02/o-ipsipetis-evergetis-tis-ellados-panagis-vallianos/>)

Εικόνα 4: Γεώργιος Βεργωτής
(<https://greekshippinghalloffame.org/?inductee=georgios-r-vergotis&lang=el>)

Εικόνα 5: Ο Παναγής Χαροκόπος (<https://www.briefingnews.gr/ellada/pyrgos-harokopou-i-istoria-piso-apo-entyposiako-konaki-opoy-ezise-i-melina-merkoyri-meta-ton>)

Περίληψη

Οι Κεφαλλονίτες Ευεργέτες χαρακτηρίζονται από την επιθυμία της προσφοράς στον τόπο που γεννήθηκαν. Μεριμνήσαν υπέρ της γενέτειράς τους και μετά τον θάνατό τους, κληροδότησαν μεγάλα χρηματικά ποσά υπέρ κοινωφελών σκοπών, της ίδρυσης, λειτουργίας και συντήρησης πολλών έργων και υποδομών.

Οι μεγάλοι Ευεργέτες στο νησί όπως ο Βαλλιάνος, ο Κοργιαλένιος, ο Βεργωτής, ο Χαρακόπος και πολλοί άλλοι ήταν Προσωπικότητες που άγγιξαν την πορεία των γενεών μετά τον εμφύλιο και τους σεισμούς, αναστήθηκαν μέσα από τέτοιες παρουσίες και μνήμες. Ο μόνος τρόπος για τη συνέχεια της Κεφαλλονίτικης Ευποιίας είναι η συλλογική μνήμη.